

## II

(Akty o charakterze nieustawodawczym)

## DECYZJE

## DECYZJA WYKONAWCZA KOMISJI

z dnia 19 marca 2014 r.

w sprawie przyjęcia wieloletniego programu prac na lata 2014–2017 dla programu LIFE

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(2014/203/UE)

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej,

uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1293/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia programu działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylające rozporządzenie (WE) nr 614/2007 <sup>(1)</sup>, w szczególności jego art. 24 ust 1,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) W celu zapewnienia realizacji programu LIFE należy przyjąć wieloletni program prac na lata 2014–2017.
- (2) W celu ustanowienia ram realizacji dwóch podprogramów programu LIFE w wieloletnim programie prac na lata 2014–2017 należy określić orientacyjną alokację funduszy między obszary priorytetowe i rodzaje finansowania, tematykę projektów służących wdrożeniu priorytetów tematycznych określonych w załączniku III do rozporządzenia (UE) nr 1293/2013, metodę wyboru technicznego w odniesieniu do projektów, kryteria przyznawania dotacji, a także orientacyjne terminy zaproszeń do składania wniosków.
- (3) Wieloletni program prac na lata 2014–2017 powinien również zawierać jakościowe i ilościowe wyniki, wskaźniki i cele w odniesieniu do każdego obszaru priorytetowego i rodzaju projektów zgodnie ze wskaźnikami efektywności oraz celami szczegółowymi dla każdego obszaru priorytetowego w celu ułatwienia oceny wyników i wpływu programu. Na podstawie oceny *ex ante* Komisja zidentyfikowała dwa innowacyjne instrumenty finansowe jako właściwe narzędzia finansowania projektów zgodnie z art. 17 ust. 4 rozporządzenia (UE) nr 1293/2013.
- (4) Należy wypróbować te instrumenty finansowe przez cały okres wieloletniego programu prac w celu wykazania ich znaczącego potencjału w zakresie pozyskiwania funduszy od inwestorów w obszarze różnorodności biologicznej i łagodzenia zmiany klimatu oraz przystosowania się do niej, tym samym pokonując obecne bariery finansowe w odniesieniu do wykorzystywania projektów w tych obszarach.
- (5) Na podstawie pozytywnego doświadczenia z innymi instrumentami finansowymi zarządzanymi przez Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) oraz ze względu na zasięg geograficzny EBI, umożliwiający dotarcie do potencjalnych beneficjentów w całej UE, wdrażanie mechanizmu finansowego na rzecz kapitału naturalnego i instrumentu finansowania prywatnego na rzecz efektywności energetycznej finansowanych przez środki z programu LIFE powinno zostać powierzone tej instytucji.
- (6) W celu zapewnienia efektywnego wdrożenia wieloletniego programu prac i z uwagi na fakt, że rozporządzenie (UE) nr 1293/2013 ma zastosowanie od dnia 1 stycznia 2014 r., niniejsza decyzja powinna wejść w życie z dniem jej przyjęcia.
- (7) Środki przewidziane w niniejszej decyzji są zgodne z opinią komitetu ds. programu działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE powołanego na mocy art. 30 rozporządzenia (UE) nr 1293/2013,

<sup>(1)</sup> Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 185.

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

**Wieloletni program prac**

Przyjmuje się wieloletni program prac na lata 2014–2017 dla programu LIFE określony w załączniku.

Artykuł 2

**Wkład finansowy UE w wieloletni program prac**

Maksymalny wkład finansowy w wieloletni program prac dla programu LIFE na lata 2014–2017 ustala się na poziomie 1 796 242 000 EUR i wykorzystuje się go w celu finansowania właściwych podprogramów i obszarów priorytetowych zgodnie z poniższym podziałem:

- 1) ogólną kwotę w wysokości 1 347 074 499 EUR przeznacza się na podprogram działań na rzecz środowiska i dzieli się ją w następujący sposób:
  - a) 495 845 763 EUR przyznaje się na obszar priorytetowy „Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami”;
  - b) 610 068 900 EUR przyznaje się na obszar priorytetowy „Przyroda i różnorodność biologiczna”;
  - c) 162 999 836 EUR przyznaje się na obszar priorytetowy „Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska”;
  - d) 78 160 000 EUR przyznaje się na związane wydatki uzupełniające;
- 2) ogólną kwotę w wysokości 449 167 501 EUR przeznacza się na podprogram działań na rzecz klimatu i dzieli się ją w następujący sposób:
  - a) 193 559 591 EUR przyznaje się na obszar priorytetowy „Łagodzenie skutków zmiany klimatu”;
  - b) 190 389 591 EUR przyznaje się na obszar priorytetowy „Dostosowywanie się do skutków zmiany klimatu”;
  - c) 47 588 319 EUR przyznaje się na obszar priorytetowy „Zarządzanie i informacja w zakresie klimatu”;
  - d) 17 630 000 EUR przyznaje się na związane wydatki uzupełniające.

Artykuł 3

**Instrumenty finansowe**

1. Następujące instrumenty finansowe opisane w załączniku otrzymują wkłady finansowe na podstawie art. 17 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1293/2013:
  - a) instrument finansowania prywatnego na rzecz efektywności energetycznej;
  - b) mechanizm finansowy na rzecz kapitału naturalnego.
2. Realizację wkładu finansowego w instrument finansowania prywatnego na rzecz efektywności energetycznej i mechanizm finansowy na rzecz kapitału naturalnego powierza się Europejskiemu Bankowi Inwestycyjnemu.

Artykuł 4

**Wejście w życie**

Niniejsza decyzja wchodzi w życie pierwszego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejszą decyzję stosuje się od dnia 19 marca 2014 r.

Sporządzono w Brukseli dnia 19 marca 2014 r.

W imieniu Komisji  
José Manuel BARROSO  
Przewodniczący

## ZAŁĄCZNIK

## WIELOLETNI PROGRAM PRAC NA LATA 2014–2017 DLA PROGRAMU LIFE

## 1. WPROWADZENIE

Zgodnie z art. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1293/2013 (zwanego dalej „rozporządzeniem LIFE”) w ramach programu LIFE realizuje się następujące cele ogólne:

- wspieranie przejścia w kierunku gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, niskoemisyjnej i odpornej na zmiany klimatu, ochrony i poprawy jakości środowiska oraz zatrzymywania i odwracania procesu utraty różnorodności biologicznej, w tym wspieranie sieci Natura 2000 i przeciwdziałanie degradacji ekosystemów,
- poprawa rozwoju, realizacji i egzekwowania unijnej polityki i przepisów prawnych dotyczących środowiska i klimatu, a także pełnienie roli katalizatora i działanie na rzecz integracji i włączania celów w zakresie środowiska i klimatu do głównego nurtu innych unijnych strategii politycznych, jak również do praktyki sektorów publicznego i prywatnego, w tym poprzez zwiększanie potencjału sektorów publicznego i prywatnego,
- wspieranie lepszego zarządzania w zakresie środowiska i klimatu na wszystkich poziomach, w tym większego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, organizacji pozarządowych i podmiotów lokalnych, oraz
- wspieranie wdrożenia 7. programu działań w zakresie środowiska.

Programem LIFE będą zarządzały służby Komisji we własnym zakresie lub agencja wykonawcza, której zadanie to zostało przekazane w ramach zarządzania bezpośredniego. Agencja wykonawcza będzie działała w granicach przekazanych uprawnień zgodnie z decyzją Komisji C(2013) 9414 i pod nadzorem służb Komisji. Całość odpowiedzialności za program ponosi Komisja. Ekspertki zewnętrzni mogą zostać zatrudnieni w celu wsparcia służb Komisji lub agencji wykonawczej w ich pracach.

Zgodnie z wskazanymi celami ogólnymi bieżący wieloletni program prac przyjęty został na podstawie art. 24 ust 1 rozporządzenia LIFE w drodze aktu wykonawczego zgodnie z procedurą sprawdzającą określoną w art. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011<sup>(1)</sup>, o której mowa w art. 30 rozporządzenia LIFE.

W zastosowaniu zasady komplementarności z innymi europejskimi programami finansowania określonymi w motywach 5, 11 i 13 oraz w art. 8 rozporządzenia LIFE wdrożenie wieloletniego programu prac zapewni, za pomocą szczegółowych środków, spójność i synergie, a także w możliwie największym stopniu uniknięcie pokrywania się programu LIFE z innymi unijnymi strategiami politycznymi i instrumentami finansowymi, w szczególności programem „Horyzont 2020”<sup>(2)</sup> – unijnym programem w zakresie badań naukowych i innowacji na lata 2014–2020 – oraz z jego programami prac<sup>(3)</sup>. Zostanie to głównie osiągnięte przez kryteria kwalifikowalności w odniesieniu do różnych rodzajów projektów i orientacji w stosowaniu wytycznych towarzyszących zaproszeniom do składania wniosków. Kontrola krzyżowa na etapie wyboru oraz weryfikacje ex post pozwolą uniknąć podwójnego finansowania. W szczególności z finansowania w ramach programu LIFE wyklucza się projekty dotyczące przede wszystkim badań naukowych w zakresie dużych infrastruktur lub realizacji dużych infrastruktur.

Struktura wieloletniego programu prac jest zgodna ze strukturą określoną w art. 24 ust. 2 rozporządzenia LIFE i jedynie w stosownych przypadkach w programie prac traktuje się osobno podprogram działań na rzecz środowiska i podprogram działań na rzecz klimatu.

<sup>(1)</sup> Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13).

<sup>(2)</sup> Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1290/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. ustanawiające zasady uczestnictwa i upowszechniania dla programu „Horyzont 2020” – programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji (2014–2020) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1906/2006 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 81).

<sup>(3)</sup> Pierwszy program prac dla programu „Horyzont 2020” obejmuje lata 2014–2015. W programie „Horyzont 2020” skoncentrowano się przede wszystkim na trzech priorytetach, mianowicie utworzeniu doskonałej bazy naukowej, aby wzmocnić zdolność Unii do osiągnięcia światowej klasy wybitnych osiągnięć naukowych, promowaniu wiodącej pozycji w przemyśle w celu wspierania przedsiębiorstw, w tym mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), i innowacyjności, oraz na stawianiu czoła wyzwaniom społecznym, aby zareagować bezpośrednio na wyzwania określone w strategii „Europa 2020” poprzez wsparcie działań obejmujących pełny cykl od badań po rynek. W programie „Horyzont 2020” badania naukowe i innowacje w ramach Programu działań na rzecz środowiska i klimatu realizuje się przez szereg działań i możliwości współpracy, w szczególności w ramach wyzwania społecznego „Działania w dziedzinie klimatu, środowisko, efektywna gospodarka zasobami i surowce”. W tym kontekście badania naukowe i innowacje na rzecz środowiska mają na celu doprowadzenie do tego, by gospodarka i społeczeństwo były zasobooszczędne i wodnooszczędne oraz odporne na zmiany klimatu. Dokumenty referencyjne można znaleźć na stronach: [http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/funding/reference\\_docs.html#h2020-work-programmes-2014-15-main-wp](http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/funding/reference_docs.html#h2020-work-programmes-2014-15-main-wp), w szczególności w odniesieniu do programu prac w ramach wyzwania społecznego „Działania w dziedzinie klimatu, środowisko, efektywna gospodarka zasobami i surowcami”.

Wieloletni program prac obejmuje okres od dnia 1 stycznia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2017 r.

#### 1.1. Podprogram działań na rzecz środowiska

Podprogram działań na rzecz środowiska obejmuje **obszary priorytetowe**: ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami, przyroda i różnorodność biologiczna oraz zarządzanie i informacja w zakresie środowiska (art. 9–12 rozporządzenia LIFE). Każdy z obszarów priorytetowych obejmuje szereg **priorytetów tematycznych** wymienionych w załączniku III do rozporządzenia LIFE. Ponadto w bieżącym wieloletnim programie prac na lata 2014–2017 określa się **tematykę projektów** służących wdrożeniu priorytetów tematycznych.

#### 1.2. Podprogram działań na rzecz klimatu

Podprogram działań na rzecz klimatu stwarza nową i wyjątkową możliwość wspierania realizacji unijnej polityki przeciwdziałania zmianie klimatu. Ogólnie rzecz biorąc, podprogram ten pomoże spowodować przejściową zmianę w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i odpornej na zmiany klimatu w UE przez strategiczne wspieranie wdrażania pakietu klimatyczno-energetycznego 2020 oraz strategii UE w zakresie dostosowywania się do zmiany klimatu, a także przygotować UE na wyzwania związane z działaniami na rzecz klimatu do 2030 r. Podprogram działań na rzecz klimatu powinien również stanowić wsparcie dla lepszego zarządzania w zakresie klimatu na wszystkich poziomach, w tym większego zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego, organizacji pozarządowych i podmiotów lokalnych.

#### 2. PODZIAŁ ŚRODKÓW MIĘDZY OBSZARY PRIORYTETOWE I MIĘDZY POSZCZEGÓLNE RODZAJE FINANSOWANIA – ART. 24 UST. 2 LIT. A)

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia LIFE **ogólne ramy budżetowe na program LIFE na lata 2014–2020** wynoszą 3 456 655 000 EUR, przy czym 75 % środków przydzielono na podprogram działań na rzecz środowiska (2 592 491 250 EUR), a 25 % na podprogram działań na rzecz klimatu (864 163 750 EUR). W rozporządzeniu LIFE ustala się również minimalny procent budżetu całkowitego, który należy zarezerwować dla **projektów** (81 %, art. 17 ust. 4 rozporządzenia LIFE), i maksymalny procent zasobów budżetowych przydzielanych na projekty wspierane za pośrednictwem dotacji na działania, jaki można przeznaczyć na **projekty zintegrowane** (30 %).

Projekty finansuje się za pośrednictwem **dotacji na działania**, lub, w stosownych przypadkach, za pomocą **instrumentów finansowych** (art. 17 ust. 4 rozporządzenia LIFE). **W wieloletnim programie prac określone zostały kwoty, które mają być przydzielone z podziałem na obszary priorytetowe i rodzaje finansowania.**

#### Ogólny przydział środków według rodzaju finansowania na oba podprogramy

Budżet na lata 2014–2017	w mln EUR
Dotacje na działania	1 317,9
Dotacje operacyjne	38,6
Instrumenty finansowe	140,0
Udzielanie zamówień publicznych	204,0
Wydatki pomocnicze (ATA)	95,8
<b>Łącznie</b>	<b>1 796,3</b>

#### Ogólny przydział środków według obszaru priorytetowego

Obszary priorytetowe	Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami	Przyroda i różnorodność biologiczna	Zarządzanie i informacja w zakresie środowiska	Łagodzenie skutków zmiany klimatu	Dostosowywanie się do skutków zmiany klimatu	Zarządzanie i informacja w zakresie klimatu
Łącznie na obszar (w mln EUR)	495,85	610,07	163,00	193,56	190,39	47,59
Razem	1 700,45					
Wydatki pomocnicze (ATA)	95,79					
<b>Łącznie</b>	<b>1 796,3</b>					

Środki przydzielone według obszaru priorytetowego i rodzaju finansowania mają charakter orientacyjny. W odniesieniu do dotacji na działania ostateczny przydział środków będzie zależał od faktycznej liczby wniosków dotyczących projektów podlegających finansowaniu w ramach każdego obszaru priorytetowego. Przydział środków budżetowych na instrumenty finansowe i podział ich między te instrumenty mogą zostać dostosowane w czasie realizacji programu LIFE w odpowiedzi na faktyczne wykorzystanie środków. W ramach progów ustanowionych rozporządzeniem LIFE środki ponownie przydzielane do obszarów priorytetowych nie mogą przekraczać 5 % całkowitych środków przydzielonych na dane obszary priorytetowe.

### 2.1. Podprogram działań na rzecz środowiska

Na okres trwania bieżącego wieloletniego programu prac na podprogram działań na rzecz środowiska przydzielono budżet w wysokości 1 347 mln EUR.

Co najmniej 55 % zasobów budżetowych przydzielonych na projekty wspierane poprzez dotacje na działania przydzielono na projekty wspierające ochronę przyrody i różnorodność biologiczną, w tym związane z tym informacje i zarządzanie (art. 9 ust. 3 rozporządzenia LIFE), pomoc techniczną i projekty przygotowawcze. Pozostała część budżetu przeznaczona na projekty będzie przydzielana na projekty w ramach obszaru priorytetowego ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami, w tym na związane z tym informacje i zarządzanie, pomoc techniczną i projekty przygotowawcze.

Przydział środków według obszaru priorytetowego ma charakter orientacyjny i zależy od faktycznej liczby wniosków dotyczących dotacji na działania w ramach każdego obszaru priorytetowego oraz związanego z tym wykorzystania środków na rynku w ramach każdego instrumentu finansowego.

#### Przydział według rodzaju finansowania w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska

Budżet na lata 2014–2017	w mln EUR
Dotacje na działania (*)	
— Projekty służące budowaniu potencjału	11,25
— Projekty pomocy technicznej	2,9
— Inne dotacje na działania (**)	1 053,8
Instrument finansowy (***)	
Mechanizm finansowania kapitału naturalnego (NCFE) (****)	30,0
Dotacje operacyjne	30,0
Udzielanie zamówień publicznych	141,0
Wydatki pomocnicze (ATA)	78,2
<b>Łącznie</b>	<b>1 347,1</b>

(\*) 30 % zasobów budżetowych przeznaczonych na projekty wspierane poprzez dotacje na działania przydziela się na projekty zintegrowane. W zależności od faktycznej liczby wniosków dotyczących projektów zintegrowanych niewykorzystane zasoby zostaną przeznaczone na inne projekty finansowane w drodze dotacji na działania.

(\*\*) W przybliżeniu nie więcej niż 1 % tej kwoty zostanie wykorzystane na projekty przygotowawcze.

(\*\*\*) Maksymalny poziom kosztów zarządzania związanych z wdrażaniem instrumentów finansowych nie przekracza 7 % ogólnej puli w odniesieniu do instrumentów finansowych.

(\*\*\*\*) W tym 5 000 000 EUR na instrument pomocy eksperckiej.

### 2.2. Podprogram działań na rzecz klimatu

Przeznaczony na bieżący wieloletni program prac budżet podprogramu działań na rzecz klimatu wynosi 449,2 mln EUR. Przydział środków na obszary priorytetowe ma charakter orientacyjny i zależy od faktycznej liczby wniosków dotyczących dotacji na działania w ramach każdego obszaru priorytetowego oraz związanego z tym wykorzystania środków na rynku w ramach każdego instrumentu finansowego.

## Przydział środków według rodzaju finansowania w ramach podprogramu działań na rzecz klimatu

Budżet na lata 2014–2017	w mln EUR
Dotacje na działania (*)	
Projekty w zakresie budowania potencjału – dotacje na działania	3,75
Projekty pomocy technicznej – dotacje na działania	2,4
Inne dotacje na działania	243,81
Instrumenty finansowe (**)	
Instrument finansowania prywatnego na rzecz efektywności energetycznej (PF4EE) Instrument finansowy	80,0
Mechanizm finansowania kapitału naturalnego (***) (NCFE) Instrument finansowy	30,0
Dotacje operacyjne	8,6
Udzielanie zamówień publicznych	63,0
Wydatki pomocnicze (ATA)	17,6
<b>Łącznie</b>	<b>449,2</b>

(\*) 30 % zasobów budżetowych przeznaczonych na projekty wspierane poprzez dotacje na działania przydziela się na projekty zintegrowane; w zależności od faktycznej liczby wniosków dotyczących projektów zintegrowanych niewykorzystane zasoby zostaną przeznaczone na inne projekty finansowane w drodze dotacji na działania.

(\*\*) Maksymalny poziom kosztów zarządzania związanych z wdrażaniem instrumentów finansowych nie przekracza 7 % całej koperty w odniesieniu do instrumentów finansowych.

(\*\*\*) W tym 5 000 000 EUR na instrument pomocy eksperckiej.

### 3. TEMATYKA PROJEKTÓW SŁUŻĄCYCH WDROŻENIU PRIORYTETÓW TEMATYCZNYCH OKREŚLONYCH W ZAŁĄCZNIKU III W ODNIESIENIU DO PODPROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ ŚRODOWISKA (ART. 24 UST. 2 LIT. B) ROZPORZĄDZENIA LIFE)

Zgodnie z motywem 36 rozporządzenia LIFE w wieloletnim programie prac uwzględnia się niewyczerpujący wykaz tematyki projektów służących wdrożeniu priorytetów tematycznych, ukierunkowując starania przede wszystkim na określone priorytety polityki w dziedzinie środowiska i obszary działania w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska. Ustanowienie tego wykazu na okres obowiązywania wieloletniego programu prac zapewnia zarówno elastyczność konieczną do realizacji zadań i celów programu LIFE, jak i stabilność konieczną do umożliwienia potencjalnym wnioskodawcom planowania, przygotowania i składania wniosków. Zgodnie z motywem 22 rozporządzenia LIFE przy ocenie unijnej wartości dodanej projektów w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska Komisja powinna zwracać szczególną uwagę na ich wkład w priorytety tematyczne realizowane w ramach projektów. W związku z tym tematyka projektów jest narzędziem dającym przewagę projektom dotyczącym strategicznie ważnych obszarów polityki o wysokiej unijnej wartości dodanej i jednocześnie otwartym na dobre wnioski w innych obszarach oraz włączanie nowych pomysłów w odpowiedzi na nowe wyzwania.

Tematyka projektów nie ma zastosowania do tych rodzajów projektów, które ze względu na swój charakter lub ze względu na szczegółowy opis ich konkretnej treści zawarty w rozporządzeniu i wieloletnim programie prac są już ograniczone do konkretnej tematyki (tj. projektów w zakresie budowania potencjału, projektów dotyczących pomocy technicznej, projektów przygotowawczych, projektów zintegrowanych i innych projektów określanych szczegółowo na zasadzie ad hoc).

Współprawodawcy postanowili, że co najmniej 55 % zasobów przydzielonych na projekty wspierane przez dotacje na działania będzie przeznaczony na projekty wspierające ochronę przyrody i różnorodność biologiczną, z wyraźnym ukierunkowaniem na sieć Natura 2000, uznając szczególną, pilną potrzebę zapewnienia właściwego finansowania sieci Natura 2000 oraz zobowiązanie prawne do współfinansowania określone w art. 8 dyrektywy siedliskowej. Ten zwiększony odsetek środków w stosunku do rozporządzenia LIFE+ powoduje ograniczenie budżetu przeznaczony na projekty w innych priorytetach tematycznych w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska, co stanowi kolejny powód, aby lepiej ukierunkować wykorzystywanie funduszy w tych obszarach.

Należy zauważyć, że finansowanie projektów, których tematyki nie objęto wspomnianym wykazem, nie jest wykluczone. Projekty wysokiej jakości, które spełniają mające zastosowanie kryteria kwalifikowalności i wyboru, mogą nadal otrzymać finansowanie.

### 3.1. Obszar priorytetowy ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami

Na podstawie art. 10 lit. a) rozporządzenia LIFE tematyka odpowiadająca temu obszarowi priorytetowemu i związanym z nim priorytetom tematycznym określonym w załączniku III do rozporządzenia LIFE jest ukierunkowana na realizację szczegółowego celu, czyli „**rozwój, testowanie i prezentację podejść związanych z polityką lub zarządzaniem, najlepszych praktyk i rozwiązań**”, w tym opracowywanie i prezentację innowacyjnych technologii, pozwalających na sprostanie wyzwaniom w zakresie środowiska, odpowiednich do powielenia, naśladowania lub włączenia do głównego nurtu, w tym dotyczących powiązania pomiędzy środowiskiem a zdrowiem, a także wspierających politykę i przepisy prawne dotyczące efektywnego gospodarowania zasobami, w tym „Plan działania na rzecz zasobooszczędnej Europy”. Wszystkie projekty w ramach tego obszaru priorytetowego są zatem projektami pilotażowymi lub demonstracyjnymi w rozumieniu art. 18 lit. a) i b) rozporządzenia LIFE, ale nie mogą one koncentrować się na badaniach naukowych. Jeżeli chodzi o projekty demonstracyjne w ramach tego obszaru priorytetowego objęte jednym z tematów projektów wymienionych poniżej, status priorytetowy nadaje się projektom polegającym na zastosowaniu w praktyce, testowaniu, ocenie i rozpowszechnianiu działań, metod lub podejść, które są **nowe lub nieznanne w całej UE**.

#### Załącznik III do rozporządzenia LIFE

**a) [...] priorytety tematyczne dotyczące wody, w tym środowiska morskiego:** działania na rzecz wdrożenia szczegółowych celów dotyczących wody określone w planie działania na rzecz zasobooszczędnej Europy i w 7. programie działań w zakresie środowiska, w szczególności:

- (i) podejścia zintegrowane na rzecz wdrożenia dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady <sup>(1)</sup>;
- (ii) działania na rzecz wdrożenia dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady <sup>(2)</sup>;
- (iii) działania na rzecz wdrożenia programu środków przewidzianych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE <sup>(3)</sup> w celu osiągnięcia dobrego stanu środowiskowego wód morskich;
- (iv) działania na rzecz zapewnienia bezpiecznego i wydajnego wykorzystania zasobów wodnych, poprawy ilościowego zarządzania wodą, zachowania wysokiej jakości wody oraz zapobiegania niewłaściwemu korzystaniu z zasobów wodnych i pogorszeniu ich stanu.

Rozwiązanie problemów zarządzania jakością wody, ryzykiem powodziowym i ryzykiem wystąpienia suszy w sposób efektywny pod względem kosztów stanowi poważne wyzwanie w całej UE. Odpowiedź na wyzwania i możliwości w sektorze gospodarki wodnej wymaga podejścia holistycznego uwzględniającego szereg czynników. Zgodnie z realizacją ramowej dyrektywy wodnej, dyrektywy powodziowej i priorytetów europejskiego partnerstwa innowacyjnego w zakresie wody projekty powinny przede wszystkim obejmować działania rozwojowe, a w szczególności związane z wdrażaniem, co może pomóc państwom członkowskim zrobić krok w kierunku prawdziwie zintegrowanego gospodarowania zasobami wodnymi przy wspieraniu podejść ekosystemowych w stosownych przypadkach. W kontekście działań ukierunkowanych na wykonanie dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej należy położyć szczególny nacisk na nowe presje i wpływy oraz rozwijanie bardziej zintegrowanego zarządzania strefą przybrzeżną, a także planowanie przestrzenne obszarów morskich. W odniesieniu do sektora gospodarki wodnej technologie i procesy stosowane w celu zapewnienia świadczenia usług wodnych (produkcji wody pitnej lub oczyszczania ścieków) osiągają coraz wyższy stopień rozwoju. Zgodnie z obszarami priorytetowymi europejskiego partnerstwa innowacyjnego w zakresie wody obecnie istnieją dwa rodzaje wyzwań: (i) zapewnienie prawidłowego wdrażania w sposób, który przynosi wyniki efektywne pod względem kosztów, zasobooszczędne i spójne pod względem prawnym; oraz (ii) zapewnienie możliwości rozwiązania problemów powstających w tym obszarze.

W związku z tym status priorytetowy zostanie nadany następującym projektom:

Woda, powódzie i susza – załącznik III sekcja A lit. a) ppkt (i)–(ii)

1. Planowanie i utworzenie na obszarach miejskich i wiejskich środków **naturalnej retencji wody**, które zwiększają infiltrację, magazynowanie wody oraz usuwają zanieczyszczenia przez procesy naturalne lub „podobne do naturalnych”, przez co przyczyniają się do osiągnięcia celów ramowej dyrektywy wodnej i dyrektywy powodziowej oraz zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy w regionach ubogich w wodę.

<sup>(1)</sup> Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. L 327 z 22.12.2000, s. 1).

<sup>(2)</sup> Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dz.U. L 288 z 6.11.2007, s. 27).

<sup>(3)</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej) (Dz.U. L 164 z 25.6.2008, s. 19).

2. Projekty wspierające **zarządzenie ryzykiem powodziowym i ryzykiem wystąpienia suszy** przez a) zapobieganie zdarzeniom ekstremalnym i narzędzia ochrony wspierające politykę, gospodarowanie gruntami i zarządzanie sytuacjami wyjątkowymi; oraz b) zintegrowaną ocenę ryzyka i podejścia zarządcze oparte na odporności i podatności społecznej oraz zapewnienie akceptacji społecznej.
3. Projekty umożliwiające osiągnięcie celów ramowej dyrektywy wodnej przez **ukierunkowanie na presje hydromorfologiczne** zidentyfikowane w planach gospodarowania wodami w dorzeczu i wynikające z użytkowania gruntów lub rzek.
4. Projekty ukierunkowane na **zintegrowane zarządzanie substancjami biogennymi** i zanieczyszczeniami organicznymi pochodzenia ludzkiego i rolniczego w sposób określający środki konieczne w dorzeczu rzeki lub zlewni rzeki w celu umożliwienia spełnienia wymogów ramowej dyrektywy wodnej i dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej, obejmujących wymogi dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, dyrektywy azotanowej, dyrektywy dotyczącej jakości wody w kąpieliskach oraz dyrektywy w sprawie wód podziemnych.
5. Projekty ukierunkowane na presje ze strony **zanieczyszczeń chemicznych** w środowisku wodnym i mające na celu redukcję emisji substancji priorytetowych u źródła przez stosowanie odpowiednich substytutów lub technologii alternatywnych.
6. Projekty ukierunkowane na **przywrócenie morfologii** rzek, jezior, obszarów przyujściowych i przybrzeżnych **do ich stanu naturalnego** lub **przywrócenie związanych z nimi siedlisk**, w tym równin zalewowych i bagiennych, aby umożliwić osiągnięcie celów ramowej dyrektywy wodnej i dyrektywy powodziowej.
7. projekty wdrażające **środki na rzecz oszczędzania wody** w celu zmniejszenia ilościowych i jakościowych presji na jednolite części wód w deficytowych zbiornikach wodnych **na podstawie modeli hydroekonomicznych**.

Zarządzanie obszarami morskimi i strefą przybrzeżną – załącznik III sekcja A lit. a) ppkt (iii)

1. Projekty, w których opracowuje się narzędzia, technologie i praktyki zapewniające **zrównoważoność** działalności gospodarczych związanych ze środowiskiem morskim, w tym w stosownych przypadkach przez **ograniczenie presji działalności gospodarczej na środowisko morskie** i włączenie zrównoważoności zasobów morskich do sektorów gospodarki morskiej ze szczególnym uwzględnieniem hałasu podmorskiego, fizycznego uszkodzenia dna morskiego i skutków górnictwa głębokomorskiego oraz akwakultury. Przewiduje się, że projekty te będą obejmowały opracowanie planów zarządzania, które będą miały na celu ograniczenie wpływów działalności gospodarczej na środowisko.
2. Projekty mające na celu zapobieganie powstawaniu **odpadów morskich lub zanieczyszczeń mikrobiologicznych** oraz ich ograniczanie, ukierunkowane na źródła odpadów morskich i zanieczyszczeń mikrobiologicznych.
3. Projekty wspierające **synergie między zintegrowanym zarządzaniem strefą przybrzeżną a planowaniem przestrzennym obszarów morskich**, wykazujące wartość dodaną koordynowania zintegrowanego zarządzania strefą przybrzeżną i planowania przestrzennego obszarów morskich w nowych kontekstach morskich, wspierające konkretne wdrażanie strategii na rzecz basenu morskiego, w tym wdrażanie właściwych przepisów UE, lub łączące zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną i planowanie przestrzenne obszarów morskich z procedurami związanymi z wyznaczeniem morskich obszarów chronionych lub obszarów Natura 2000 i zarządzaniem nimi.

Sektor gospodarki wodnej – załącznik III sekcja A lit. a) ppkt (iv)

1. Projekty mające na celu opracowanie **technologii na potrzeby systemów uzdatniania wody pitnej i systemów oczyszczania ścieków komunalnych** dzięki stosowaniu procesów efektywnego gospodarowania zasobami przy świadczeniu usług wodnych (np. mających na celu ograniczenie zużycia energii w procesie uzdatniania wody i gospodarce wodnej oraz ograniczenie strat wody) oraz stosowaniu procedur na miejscu i procesów kontroli w celu ograniczenia lub wyeliminowania zrzutów nowych zanieczyszczeń i patogenów ze ścieków oczyszczonych.
2. Projekty wdrażające narzędzia (np. planowanie, systemy zdecentralizowane, podejścia oparte na analizie ryzyka) w celu zapewnienia efektywnego **świadczenia usług wodnych**, które są zgodne z dyrektywą w sprawie wody pitnej i dyrektywą dotyczącą oczyszczania ścieków komunalnych **na obszarach o małej gęstości zaludnienia**.
3. Projekty ukierunkowane na bardziej efektywne i skuteczne innowacyjne rozwiązania lub możliwości uzdatniania **wody ponownie wykorzystywanej/odzyskanej**, w ramach których opracowuje się i wykazuje:
  - innowacyjne koncepcje w odniesieniu do (alternatywnego) zaopatrywania w wodę, oczyszczania ścieków, ponownego wykorzystywania i odzyskiwania zasobów,
  - metody kontroli u źródła i efektywne pod względem kosztów technologie kontroli na miejscu dotyczące zrzutów nowych zanieczyszczeń i patogenów do systemu oczyszczania ścieków,



- ośrodki innowacji w zakresie oczyszczania ścieków w regionach, w których obecnie brakuje odpowiednich układów kanalizacyjnych oraz instalacji oczyszczania i sanitarnych, wykorzystujące inteligentne technologie i zdecentralizowane systemy, w szczególności ukierunkowane na alternatywne źródła wody,
- podejścia systemowe mające na celu unikanie strat wody, energii i zasobów w produkcji przemysłowej i infrastrukturze wodnej i ściekowej.

### Załącznik III do rozporządzenia LIFE

**b) [...] priorytety tematyczne dotyczące odpadów:** działania na rzecz wdrożenia szczegółowych celów dotyczących odpadów, określone w planie działania na rzecz zasobooszczędnej Europy i w 7. programie działań w zakresie środowiska, w szczególności:

- (i) zintegrowane podejścia do wdrażania planów i programów dotyczących odpadów;
- (ii) działania na rzecz wdrożenia i rozwoju prawa Unii w dziedzinie odpadów, ze szczególnym uwzględnieniem pierwszych stopni unijnej hierarchii sposobów postępowania z odpadami (zapobieganie, przygotowanie do ponownego użycia i recykling);
- (iii) działania na rzecz efektywnego gospodarowania zasobami i dotyczące wpływu cyklu życia produktów, modeli konsumpcji i dematerializacji gospodarki.

W odniesieniu do odpadów Plan działania na rzecz zasobooszczędnej Europy oraz ogólny unijny program działań w zakresie środowiska do 2020 r. „Dobry poziom życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety” są ukierunkowane na osiągnięcie następujących celów do 2020 r.:

- ograniczenie wytwarzanych odpadów,
- maksymalizacja recyklingu i ponownego wykorzystywania,
- ograniczenie spalania do materiałów nienadających się do recyklingu, oraz
- ograniczenie składowania do odpadów nienadających się do recyklingu ani odzysku.

W związku z tym status priorytetowy zostanie nadany następującym projektom:

Wdrożenie przepisów dotyczących odpadów – załącznik III sekcja A lit. b) ppkt (i)–(ii)

1. Projekty, w których stosuje się innowacyjne metody, technologie i działania przede wszystkim u źródła odpadów do celów zapobiegania powstawaniu odpadów, ponownego użycia i selektywnego zbierania **odpadów komunalnych**.
2. Projekty, w których stosuje się innowacyjne metody, technologie i działania przede wszystkim u źródła odpadów do celów zapobiegania powstawaniu, przygotowania do ponownego użycia/ponownego wykorzystania, recyklingu i selektywnego zbierania następujących strumieni odpadów:
  - **odpady urządzeń elektrycznych i elektronicznych, baterie i akumulatory, pojazdy wycofane z eksploatacji, odpady opakowaniowe, odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych i odpady medyczne,**
  - **bioodpady, w tym odpady produktów spożywczych na wszystkich etapach łańcucha żywnościowego.**
3. **Zintegrowane projekty gospodarowania tworzywami sztucznymi** utworzone w celu zwiększenia możliwości recyklingu i sortowania oraz wysokiej jakości recyklingu, ekoprojektu, gospodarowania tworzywami sztucznymi innymi niż opakowania, zapobiegania produkowaniu przedmiotów jednorazowego użytku wykonanych z tworzyw sztucznych lub redukcji zaśmiecania, a także środków zaradczych przeciwko zaśmiecaniu.
4. Projekty utworzone w celu usprawnienia **gospodarowania odpadami niebezpiecznymi pochodzącymi z gospodarstw domowych**.

Odpany i efektywne gospodarowanie zasobami – załącznik III sekcja A lit. b) ppkt (iii)

Projekty ukierunkowane na wdrożenie wykorzystywania instrumentów ekonomicznych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym w ramach wsparcia strategii politycznych w zakresie gospodarowania odpadami i efektywnego gospodarowania zasobami.

**Załącznik III do rozporządzenia LIFE**

**c) priorytety tematyczne dotyczące efektywnego gospodarowania zasobami, w tym glebą i lasami, oraz ekologicznej i obiegu gospodarki:** działania na rzecz wdrożenia planu działania na rzecz zasobooszczędnej Europy i 7. programu działań w zakresie środowiska, nieobjęte innymi priorytetami tematycznymi, o których mowa w załączniku, w szczególności:

- (i) działania na rzecz symbiozy przemysłowej i transferu wiedzy, rozwoju nowych modeli przejścia na gospodarkę ekologiczną i obiegu;
- (ii) działania na rzecz strategii tematycznej dotyczącej gleby (komunikat Komisji z dnia 22 września 2006 r. zatytułowany „Strategia tematyczna w dziedzinie ochrony gleby”), ze szczególnym uwzględnieniem łagodzenia i kompensacji zasklepienia gleby oraz poprawy gospodarki gruntami;
- (iii) działania na rzecz leśnych systemów monitorowania i informacji oraz zapobiegania pożarom lasów.

Projekty w ramach priorytetów tematycznych dotyczących efektywnego gospodarowania zasobami, w tym glebą i lasami, oraz gospodarki ekologicznej i obiegu będą w szczególności ukierunkowane na wdrażanie Planu działania na rzecz zasobooszczędnej Europy, strategii tematycznej w dziedzinie ochrony gleby oraz nowej strategii leśnej dla UE. W odniesieniu do symbiozy przemysłowej, transferu wiedzy oraz przejścia na gospodarkę obiegu i ekologiczną, należy w szczególności zwrócić uwagę na zasobooszczędne, bezpieczne dla środowiska funkcjonowanie przedsiębiorstw, w tym łańcuchy wartości, oraz ujednoczenie metod mierzenia ich śladów ekologicznych. Jeżeli chodzi o ochronę gleb, istnieje potrzeba usprawnienia gospodarowania glebą, a w szczególności ograniczenia i złagodzenia zasklepienia gleby. Leśne systemy monitorowania i informacji oraz zapobieganie pożarom lasów zostały w ostatnich latach znacznie udoskonalone, jednak istnieje potrzeba wdrożenia nowej strategii leśnej dla UE i dalszego ulepszania europejskiego systemu informacji o pożarach lasów<sup>(1)</sup>.

W związku z tym status priorytetowy zostanie nadany następującym projektom:

*Efektywne gospodarowanie zasobami, gospodarka ekologiczna i obiegowa – załącznik III sekcja A lit. c) ppkt (i)*

1. Projekty, w ramach których wdraża się koncepcję gospodarki obiegu przez działania obejmujące łańcuch wartości lub zapewniające wykorzystywanie zasobów wtórnych/złomu/odpadów w innych gałęziach przemysłu lub **łańcuchach wartości** (ekoprojekcie, kaskadowym wykorzystaniu materiałów, naprawie, przerabianiu, ponownym wykorzystywaniu, recyklingu, nowych koncepcjach działalności gospodarczej wykorzystującej surowce wtórne oraz innowacyjnych systemach zwrotu i gromadzenia).
2. Projekty, w których wdraża się **nowe modele biznesu w odniesieniu do efektywnego gospodarowania zasobami**, obejmujące ustanawianie praktyki efektywnego gospodarowania zasobami w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP), i które dotyczą w szczególności wpływu na środowisko, trwałości, ponownego wykorzystywania, naprawiania i recyklingu produktów i procesów MŚP, w tym raczej wymiany produktów lub ich leasingu, a nie ich sprzedaży. Powinien zaangażować się w to jeden z sektorów przemysłu uznawany za priorytetowy w Planie działania na rzecz zasobooszczędnej Europy; nowy model biznesu powinien prowadzić do redukcji zużycia materiału lub energii i wody.
3. Projekty, w ramach których wspiera się wdrażanie **europejskiej metody oznaczania śladu środowiskowego**<sup>(2)</sup> przez informowanie konsumenta i zainteresowanej strony, dostępność danych, jakość i identyfikowalność na wszystkich etapach łańcucha wartości, uproszczenie obliczeń i weryfikację.
4. Projekty łączące regulacyjne, finansowe lub reputacyjne **środki zachęty z efektami działalności środowiskowej** przez stosowanie EMAS lub innych solidnych, wiarygodnych (tj. sprawdzonych przez osoby trzecie) unijnych instrumentów zarządzania środowiskiem.
5. Projekty, w ramach których wspiera się **zielone zamówienia publiczne** dzięki opracowaniu, we współpracy z przedsiębiorstwami, i stosowaniu wspólnych specyfikacji istotnych warunków zamówienia organów publicznych o podobnych potrzebach zakupowych (w tym konsultacji rynkowych i faktycznych działań związanych z zamówieniami) oraz systemów umożliwiających zamawiającym łatwą i wiarygodną weryfikację wymogów ekologicznych i stosowanie takich systemów.

<sup>(1)</sup> Ustanowiony przez Wspólne Centrum Badawcze (JRC) i Dyрекcyję Generalną ds. Środowiska (DG ds. Środowiska).

<sup>(2)</sup> Zalecenie Komisji 2013/179/UE z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie stosowania wspólnych metod pomiaru efektywności środowiskowej w cyklu życia produktów i organizacji oraz informowania o niej (Dz.U. L 124 z 27.4.2013, s. 1).

Gleba – załącznik III sekcja A lit. c) ppkt (ii)

1. Projekty, w ramach których **ogranicza się lub łagodzi zasklepienie gleby lub proponuje się innowacyjne metody kompensowania zasklepienia gleby** na szczeblu regionów, prowincji lub gmin zgodnie z wytycznymi dotyczącymi zasklepienia gleby (SWD(2012) 101 final/2) <sup>(1)</sup>, w szczególności obejmujące ponowne opracowanie planów i podejść budżetowych w celu osiągnięcia rozwoju regionów i gmin bez dalszego zajmowania gruntów lub zasklepienia gleby.
2. Projekty mające na celu **osiągnięcie lepszego gospodarowania glebą** (zmniejszenie erozji, utrzymanie stałej ilości materii organicznej w glebie, uniknięcie zagęszczenia i zanieczyszczenia gleby, utrzymanie/przywrócenie gleby bogatej w węgiel itp.) na poziomie lokalnym, regionalnym lub krajowym. Stosowane metody mogą obejmować narzędzia i praktyki monitorowania lub ulepszenie ram administracyjnych i prawnych. Szczególnie interesujące będą projekty, w których zapewnia się efektywne pod względem kosztów rozwiązanie w odniesieniu do udoskonalania istniejących narzędzi lub metod, lub wspierania funkcji gleby w ramach szerszego ekosystemu, np. związanych z retencją wody.
3. Projekty, w których opracowuje się i wdraża **efektywne pod względem kosztów narzędzia i systemy wsparcia** w odniesieniu do identyfikacji zanieczyszczonych obszarów na poziomie regionalnym lub krajowym.

Lasy – załącznik III sekcja A lit. c) ppkt (iii)

Projekty ujęte pod tym nagłówkiem mogą otrzymać status priorytetowy tylko wówczas, gdy przewiduje się w nich, że wszystkie związane z lasem dane ilościowe i jakościowe uzyskane w ramach tych projektów zostaną włączone do Europejskiego Centrum Informacji o Lasach a następnie do Europejskiego Sytemu Informacji o Lasach (FISE) prowadzonego przez Komisję Europejską.

1. Projekty przyczyniające się do czerpania w pełni zharmonizowanych informacji z danych gromadzonych przez krajowe inwentaryzacje lasów (NFI) lub inne sieci informacji o lasach; w ramach tych **projektów wdraża się zaawansowane metody wykazywania zrównoważonej gospodarki leśnej na poziomie regionalnym, krajowym lub ponadkrajowym zgodnie z uzgodnionymi (przez Forest Europe <sup>(2)</sup>) kryteriami i wskaźnikami** (np. zdrowie i żywotność lasu, usługi ekosystemowe lasów, lasy i funkcje społeczno-gospodarcze związane z biogospodarką UE oraz las w zmieniającym się klimacie) ukierunkowane na osiągnięcie celów strategii leśnej dla UE <sup>(3)</sup> i unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. <sup>(4)</sup>.
2. Projekty, w ramach których wykorzystuje się informacje gromadzone przez istniejące krajowe/regionalne sieci informacji o lasach, a także opracowuje się i wdraża się **nowe metody gromadzenia i zgłaszania kryteriów i wskaźników w odniesieniu do zrównoważonej gospodarki leśnej <sup>(5)</sup>** na poziomie krajowym lub regionalnym zgodnie z klasyfikacją EEA dotyczącą rodzajów lasów europejskich <sup>(6)</sup> w 14 kategoriach, jak określono w sprawozdaniu dla Forest Europe. Projekty te powinny obejmować szczególne działania demonstracyjne przedstawiające sposób wykorzystywania informacji i nowych metod w celu ulepszenia ochrony ekosystemów leśnych.
3. Projekty przyczyniające się do **udoskonalenia europejskiego systemu informacji o pożarach lasów**. Projekty te powinny obejmować szczególne działania demonstracyjne przedstawiające sposób wykorzystywania informacji i nowych metod do osiągania celów określonych we wspólnotowej strategii ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 w zakresie, w jakim dotyczą one gospodarki leśnej i gospodarowania ekosystemami leśnymi.
4. Projekty, w których stosuje się nowe informacje o lasach w celu zwiększenia **odporności lasów na zagrożenia wynikające z przyrostu ludności** związanego z urbanizacją, porzucaniem gruntów rolnych lub utratą zdolności tradycyjnego gospodarowania gruntami.

<sup>(1)</sup> [http://ec.europa.eu/environment/soil/sealing\\_guidelines.htm](http://ec.europa.eu/environment/soil/sealing_guidelines.htm)

<sup>(2)</sup> Konferencja ministerialna w sprawie ochrony lasów w Europie, 2011 r. State of Europe's Forests 2011.

<sup>(3)</sup> Komunikat COM(2013) 659 final Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Nowa strategia leśna UE na rzecz lasów i sektora leśno-drzewnego z dnia 20 września 2013 r.

<sup>(4)</sup> Komunikat COM(2011) 244 final Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny – unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.”.

<sup>(5)</sup> Konferencja ministerialna w sprawie ochrony lasów w Europie, 2011 r. State of Europe's Forests 2011.

<sup>(6)</sup> Europejska Agencja Środowiska, 2009 r. Rodzaje lasów europejskich.

**Załącznik III do rozporządzenia LIFE**

**d) priorytety tematyczne w dziedzinie środowiska i zdrowia, w tym chemikaliów i hałasu:** działania pomocnicze na rzecz wdrożenia szczegółowych celów dotyczących środowiska i zdrowia określonych w 7. programie działań w zakresie środowiska, w szczególności:

- (i) działania pomocnicze na rzecz wdrożenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1907/2006 <sup>(1)</sup> (REACH) oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 <sup>(2)</sup> (rozporządzenie w sprawie produktów biobójczych) w celu zapewnienia bezpieczniejszego, bardziej zrównoważonego lub oszczędniejszego stosowania chemikaliów (w tym nanomateriałów);
- (ii) działania pomocnicze ułatwiające wdrożenie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/49/WE <sup>(3)</sup> (dyrektywa w sprawie hałasu) w celu osiągnięcia takich poziomów hałasu, które nie powodują poważnych negatywnych skutków ani nie stanowią zagrożenia dla zdrowia człowieka;
- (iii) działania pomocnicze służące uniknięciu poważnych awarii, w szczególności poprzez ułatwienie wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/18/UE <sup>(4)</sup> (dyrektywa Seveso III).

Jeżeli chodzi o dziedzinę środowiska i zdrowia, należy zbadać nowe metody w celu ograniczenia wpływu chemikaliów, hałasu i awarii przemysłowych na środowisko i zdrowie człowieka.

W związku z tym status priorytetowy zostanie nadany następującym projektom:

*Chemikalia – załącznik III sekcja A lit. d) ppkt (i)*

1. Projekty mające na celu ograniczenie wpływu chemikaliów (w tym nanomateriałów i produktów biobójczych) na środowisko i zdrowie człowieka dzięki bezpieczniejszemu lub bardziej zrównoważonemu stosowaniu chemikaliów lub dzięki minimalizowaniu narażenia na substancje toksyczne znajdujące się w produktach lub w środowisku poprzez zastępowanie ich substancjami bezpieczniejszymi lub rozwiązaniami niechemicznymi.
2. Projekty, w ramach których ulepsza się wykorzystywanie danych z monitoringu stanu chemicznego (np. monitoringu środowiska, monitoringu biologicznego, kontroli produktów, monitoringu powietrza w pomieszczeniach) w dziedzinie ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska w taki sposób, aby dane z monitoringu stanu chemicznego były dostępne, jasne, porównywalne i interoperacyjne, oraz umożliwianie łączenia tych danych z kontrolą zdrowia człowieka i środowiska, a także oceniania narażenia powodowanego przez mieszaniny chemiczne przedostające się różnymi drogami narażenia.

*Hałas – załącznik III sekcja A lit. d) ppkt (ii)*

W ramach tego nagłówka status priorytetowy zostanie przyznany projektom realizowanym na obszarach miejskich, aby poprawić sytuację maksymalnej liczby osób.

1. Projekty mające na celu wprowadzenie trwałych **systemów stref niskiej emisji hałasu na obszarach miejskich** dzięki umożliwieniu wjazdu tylko pojazdom z napędem elektrycznym lub stosowanie innych równie efektywnych podejść w odniesieniu do stref niskiej emisji hałasu.
2. Projekty w obrębie **gęsto zaludnionych obszarów miejskich, mające na celu obniżenie poziomu hałasu, którego źródłem są drogi i inna infrastruktura transportowa**, dzięki zastosowaniu nawierzchni dźwiękochłonnych, których koszt całego cyklu życia jest porównywalny z kosztem powierzchni standardowych i które pozwalają uzyskać znaczącą redukcję hałasu.

*Awarie przemysłowe – załącznik III sekcja A lit. e) ppkt (iii)*

Projekty mające na celu uproszczenie wdrażania **dyrektywy Seveso III** (dyrektywy 2012/18/UE) w sprawie kontroli zagrożeń poważnymi awariami związanymi z substancjami niebezpiecznymi dzięki opracowaniu narzędzi metodycznych do **sporządzenia mapy ryzyka**, w tym opracowywania mapy ryzyka środowiskowego, oraz **przeciwdziałania efektom domina**.

<sup>(1)</sup> Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz.U. L 396 z 30.12.2006, s. 1).

<sup>(2)</sup> Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych (Dz.U. L 167 z 27.6.2012, s. 1).

<sup>(3)</sup> Dyrektywa 2002/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 czerwca 2002 r. odnosząca się do oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku (Dz.U. L 189 z 18.7.2002, s. 12).

<sup>(4)</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/18/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie kontroli zagrożeń poważnymi awariami związanymi z substancjami niebezpiecznymi, zmieniająca, a następnie uchylająca dyrektywę Rady 96/82/WE (Dz.U. L 197 z 24.7.2012, s. 1).

### Załącznik III do rozporządzenia LIFE

**e) priorytety tematyczne dotyczące jakości powietrza i emisji, w tym środowiska miejskiego:** działania pomocnicze na rzecz wdrożenia szczegółowych celów dotyczących powietrza i emisji określonych w planie działania na rzecz zasobooszczędnej Europy i w 7. programie działań w zakresie środowiska, w szczególności:

- (i) podejścia zintegrowane w odniesieniu do wdrożenia przepisów dotyczących jakości powietrza;
- (ii) działania pomocnicze mające na celu zapewnienie zgodności z normami Unii dotyczącymi jakości powietrza i związanymi z nimi normami emisji, w tym z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/81/WE <sup>(1)</sup> (dyrektywa w sprawie krajowych poziomów emisji);
- (iii) działania pomocnicze na rzecz lepszego wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE <sup>(2)</sup> (dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych), ze szczególnym uwzględnieniem poprawy procesu definiowania i wdrażania najlepszych dostępnych praktyk, zapewniające łatwy dostęp społeczeństwa do informacji i zwiększające wkład dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych w innowację.

Priorytet tematyczny „jakość powietrza i emisje, w tym w środowisku miejskim” uwzględni w szczególności wdrożenie przepisów dotyczących jakości powietrza i kompleksowe podejście do miejskich problemów środowiskowych. Zanieczyszczenie powietrza jest nadal najpoważniejszym problemem środowiskowym dotyczącym zdrowia w Europie, a związany z nim współczynnik umieralności jest ponad dziesięć razy większy niż współczynnik umieralności w wyniku wypadków drogowych, a poza tym ma również znaczący wpływ na ekosystemy (np. 70 % obszarów Natura 2000 w UE padło ofiarą eutrofizacji w wyniku zanieczyszczenia powietrza). Problem zanieczyszczenia powietrza powinien zostać rozwiązany zgodnie z przyszłą strategią UE na rzecz jakości powietrza do 2030 r.

Dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych jest podstawowym instrumentem w odniesieniu do zapobiegania zanieczyszczeniom pochodzącym z dużych źródeł punktowej emisji zanieczyszczeń i kontroli tych zanieczyszczeń. Doświadczenie zdobyte podczas wdrażania dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych (i poprzedzającego ją IPPC) umożliwiło identyfikację dodatkowych potrzeb w zakresie informacji publicznej i wprowadzenia nowych technik.

W związku z tym status priorytetowy zostanie nadany następującym projektom:

*Przepisy dotyczące jakości powietrza i dyrektywa w sprawie krajowych poziomów emisji – załącznik III sekcja A lit. e) ppkt (i)–(ii)*

Jeżeli nie stwierdzono wyraźnie inaczej, projekty dotyczące jakości powietrza powinny ogólnie być ukierunkowane na obszary miejskie, aby obejmowały jak największą liczbę osób.

1. **Lokalne i regionalne projekty związane z energią** ukierunkowane na jakość powietrza i redukcje emisji **w miejscach szczególnie zanieczyszczonych** cząstkami stałymi (PM) na obszarach o trwałym, **intensywnym korzystaniu z instalacji ogrzewania spalających węgiel i biomasę**.
2. Projekty przyczyniające się do zastosowań **wysokiej jakości spalania biomasy** (takich jak zastosowanie technologii o ultraniskiej emisji pyłu, wysokiej wydajności i czystym spalaniu oraz technologii kontroli, przechowywanie energii cieplnej) i ich właściwego użytkowania, w tym w regionach górzystych.
3. **Projekty w zakresie mobilności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju** dotyczące tych elementów, które są niezbędne dla spełnienia norm jakości powietrza, uwzględniające w szczególności czystsze rzeczywiste warunki jazdy, stosowanie pojazdów napędzanych elektrycznie i bardzo niskoemisyjnych <sup>(3)</sup>, jak określono w programie prac programu „Horyzont 2020”, stosowanie czystych paliw alternatywnych, innowacyjne programy w zakresie modernizacji pojazdów służby cywilnej, alternatywną technologię napędową dla pociągów taką jak elektromobilność i mobilność oparta na paliwie wodorowym, opracowanie i wdrożenie mających duży wpływ stref niskiej emisji i systemów opłat za korzystanie z dróg w oparciu o zaawansowane kryteria dostępu i etykiety produktowe dla konsumentów <sup>(4)</sup> (główne ośrodki metropolitalne) i stosowanie innowacyjnych platform logistycznych na ostatnim etapie dostawy towarów.
4. **Projekty mające na celu redukcję emisji amoniaku i PM, których źródłem jest rolnictwo**, w ramach wsparcia na potrzeby wdrażania zaktualizowanego kodeksu dobrej praktyki rolniczej EKG ONZ na rzecz redukcji emisji amoniaku i PM z rolnictwa.

<sup>(1)</sup> Dyrektywa 2001/81/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2001 r. w sprawie krajowych poziomów emisji dla niektórych rodzajów zanieczyszczenia powietrza (Dz.U. L 309 z 27.11.2001, s. 22).

<sup>(2)</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) (Dz.U. L 334 z 17.12.2010, s. 17).

<sup>(3)</sup> Pojazdy bardzo niskoemisyjne w rozumieniu programu prac „Horyzont 2020”.

<sup>(4)</sup> Przewidywanymi produktami mogą być samochody oraz dwu- i trójkołowe pojazdy silnikowe.

Dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych – załącznik III sekcja A lit. e) ppkt (iii)

Projekty ukierunkowane na opracowanie i testowanie technik **zapobiegania zanieczyszczeniom i redukcji zanieczyszczeń**, o których mowa w dyrektywie w sprawie emisji przemysłowych jako o nowych metodach.

Środowisko miejskie – załącznik III sekcja A lit. e)

Projekty, w ramach których wdraża się **zintegrowane i kompleksowe strategie polityczne w odniesieniu do zrównoważonej gospodarki przestrzennej i projektowania obszarów miejskich** przez innowacyjne podejścia do miejskiego transportu publicznego i mobilności, ekologicznych budynków, efektywności energetycznej lub ochrony różnorodności biologicznej w miastach.

### 3.2. Obszar priorytetowy Przyroda i różnorodność biologiczna

Na podstawie art. 11 lit. a) rozporządzenia LIFE tematyka projektów odpowiadająca temu obszarowi priorytetowemu i związanym z nim priorytetom tematycznym określonym w załączniku III do rozporządzenia LIFE powinna w szczególności być ukierunkowana na realizację szczegółowego celu, jakim jest „wspieranie **opracowywania i wdrażania** unijnej polityki i przepisów w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej, w tym unijnej strategii na rzecz różnorodności biologicznej do 2020 r., dyrektywy 92/43/EWG<sup>(1)</sup> i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE<sup>(2)</sup>, w szczególności przez **zastosowanie, rozwój, testowanie i prezentację podejść, najlepszych praktyk i rozwiązań**”. W ramach projektów objętych tym obszarem priorytetowym można zatem wdrożyć istniejące podejścia, najlepsze praktyki i rozwiązania lub opracować, przetestować i zaprezentować nowe podejścia, najlepsze strategie i **rozwiązania**. **Jeżeli chodzi o projekty objęte priorytetem tematycznym różnorodność biologiczna, status priorytetowy będzie jednak zasadniczo przyznawany projektom pilotażowym** i demonstracyjnym, chyba że w odnośnej tematyce projektu określono inaczej.

Od dwudziestu lat program LIFE jest podstawowym narzędziem wspierającym wykonywanie dyrektywy ptasiej i dyrektywy siedliskowej. Ten mały program walnie przyczynił się do ustanowienia sieci Natura 2000, a w niektórych przypadkach miał wręcz decydujące znaczenie w tym względzie. Współprzewodawcy wyrazili jasno życzenie szczególnego ukierunkowania LIFE na tę kluczową kwestię, w szczególności w czasie, gdy wszystkie państwa członkowskie są zobowiązane zapewnić właściwy stan ochrony wszystkim siedliskom i gatunkom. W większości przypadków można to osiągnąć jedynie dzięki aktywnemu zarządzaniu danymi obszarami i ich łącznością lub właściwymi gatunkami. Z tego powodu ograniczone zasoby finansowe podprogramu programu LIFE „Przyroda i różnorodność biologiczna” w dalszym ciągu będą ukierunkowane na sieć Natura 2000, aby zapewnić całkowite wypełnienie zobowiązań dotyczących celu 1 strategii różnorodności biologicznej. Jednocześnie, ze względu na pozytywne doświadczenie z programem LIFE+, program LIFE 2014–2020 będzie wspierał projekty dotyczące różnorodności biologicznej, mające głównie na celu przetestowanie i demonstracje nowych sposobów rozwiązywania szerszych problemów różnorodności biologicznej. Podprogram „Przyroda” programu LIFE i podprogram „Różnorodność biologiczna” mają się wzajemnie uzupełniać.

#### Załącznik III do rozporządzenia LIFE

- a) priorytety tematyczne dotyczące przyrody:** działania na rzecz wdrożenia dyrektyw 92/43/EWG i 2009/147/WE, w szczególności:
- (i) działania mające na celu poprawę zachowania stanu siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków morskich oraz gatunków ptaków, będących przedmiotem zainteresowania Unii;
  - (ii) działania wspierające seminaria biogeograficzne sieci Natura 2000;
  - (iii) podejścia zintegrowane w odniesieniu do realizacji priorytetowych ram działań.

Status priorytetowy przyznano projektom o następującej tematyce, przyczyniającym się do realizacji celu 1 strategii ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020, jakim jest pełne wdrożenie dyrektywy ptasiej i dyrektywy siedliskowej:

1. Projekty mające na celu poprawę stanu ochrony typów siedlisk lub gatunków (w tym gatunków ptaków) będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty<sup>(3)</sup>, ukierunkowane na **obszary Natura 2000** proponowane lub przeznaczone dla tych typów siedlisk lub gatunków.
2. Projekty mające na celu poprawę stanu ochrony typów siedlisk na obszarach Natura 2000 lub gatunków (w tym gatunków ptaków) będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, pod warunkiem że ich **stan nie jest „właściwy/bezpieczny i niepogarszający się”** lub **„nieznany”** zgodnie z najaktualniejszymi ocenami ogólnymi przeprowadzonymi przez państwa członkowskie na odpowiednim poziomie geograficznym zgodnie z art. 17 dyrektywy siedliskowej lub najaktualniejszymi ocenami zgodnie z art. 12 dyrektywy ptasiej i oceną ptaków na poziomie UE.

<sup>(1)</sup> Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.7.1992, s. 7).

<sup>(2)</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. L 20 z 26.1.2010, s. 7).

<sup>(3)</sup> Odniesienie do pojęcia „przedmiot zainteresowania Wspólnoty” stosowanego w tym kontekście należy rozumieć jako „przedmiot zainteresowania Unii”.

3. Projekty, w ramach których wdraża się jedno działanie lub szereg **działań** przewidzianych we właściwych **prioritytowych ramach działań** zaktualizowanych przez państwa członkowskie, lub zidentyfikowane konkretne działania zalecane lub uzgodnione w ramach seminariów biogeograficznych Natura 2000.
4. Projekty dotyczące **morskiego komponentu** wdrażania dyrektywy siedliskowej i dyrektywy ptasiej oraz powiązanych przepisów w ramach wskaźnika 1 dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej, w szczególności w przypadkach, w których projekty takie dotyczą głównie jednego z następujących działań lub szeregu następujących działań:
  - a) uzupełnienia i sfinalizowania krajowych inwentaryzacji dotyczących ustanawiania przybrzeżnej sieci obszarów Natura 2000;
  - b) odnowy obszarów morskich objętych siecią Natura 2000 i zarządzania nimi, w tym przygotowania i wdrożenia planów zarządzania obszarami;
  - c) działania ukierunkowane na rozwiązywanie konfliktów związanych z gatunkami, siedliskami lub obszarami między ochroną środowiska morskiego a rybakami lub innymi użytkownikami środowiska morskiego, a także działania łączące środki ochrony ze zrównoważonym korzystaniem z obszarów Natura 2000;
  - d) podejścia demonstracyjne lub innowacyjne do oceny lub monitorowania wpływu działalności człowieka na najważniejsze siedliska i gatunki morskie jako narzędzie wprowadzania środków aktywnej ochrony.
5. Projekty mające na celu poprawę stanu ochrony typów siedlisk lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (w tym gatunków ptaków), przy czym działania prowadzone w ramach tych projektów odpowiadają **działaniom** zidentyfikowanym we właściwych krajowych bądź unijnych planach działania dotyczących gatunków lub siedlisk.
6. Projekty ukierunkowane na **inwazyjne gatunki obce** w przypadkach, w których występuje prawdopodobieństwo, że gatunki te pogorszą stan ochrony gatunków (w tym ptaków) lub typów siedlisk będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty w odniesieniu do wspierania sieci Natura 2000.

#### Załącznik III do rozporządzenia LIFE

**b) priorytety tematyczne dotyczące różnorodności biologicznej:** działania na rzecz wdrożenia unijnej strategii na rzecz różnorodności biologicznej do 2020 r., w szczególności:

- (i) działania mające przyczynić się do osiągnięcia celu 2;
- (ii) działania mające przyczynić się do osiągnięcia celu 3, 4 i 5.

Poniższa tematyka projektów dotyczy w szczególności realizacji celów 2, 3, 4 i 5 wspólnotowej strategii ochrony różnorodności biologicznej do 2020 r., w zakresie, w jakim może ona być finansowana w ramach programu LIFE.

Określona poniżej tematyka projektów otrzyma status priorytetowy:

1. Projekty ukierunkowane na wdrożenie celu 2 wspólnotowej strategii ochrony różnorodności biologicznej przez włączenie działań utrzymujących i wzmacniających ekosystemy oraz ich usługi do działań sektora publicznego lub prywatnego dzięki **ustanowieniu zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz odtworzeniu zdegradowanych ekosystemów**. W ramach tych projektów należy przetestować i zastosować podejścia mające na celu:
  - a) sporządzenie mapy i dokonanie oceny (w tym wyceny) ekosystemów, w tym ekosystemów morskich, i związanych z nimi funkcji, aby ułatwić wyznaczenie priorytetów w odniesieniu do odnowy, zielonej lub niebieskiej infrastruktury lub zerowych strat różnorodności biologicznej netto;
  - b) odtworzenie ekosystemów, w tym ekosystemów przybrzeżnych i morskich, oraz związanych z nimi usług dzięki zastosowaniu priorytetowych ram odnowy ekosystemów;
  - c) opracowanie metod wyceny usług ekosystemowych i płacenia za nie (w tym świadczeń materialnych i niematerialnych); lub
  - d) ukierunkowane w szczególności na usługi ekosystemowe związane z wodą innowacyjne systemy gospodarowania, które mogłyby zapewnić potencjalne mechanizmy finansowania dla osiągnięcia celów wspólnotowej strategii ochrony różnorodności biologicznej i ułatwienia realizacji celów ramowej dyrektywy wodnej i dyrektywy powodziowej.

2. Projekty, w ramach których wdraża się działania ukierunkowane na **inwazyjne gatunki obce** (w ramach celu 5 wspólnotowej strategii ochrony różnorodności biologicznej lub w celu łatwiejszego osiągnięcia poziomu ochrony określonego we wskaźniku 2 – Gatunki obce – dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej <sup>(1)</sup>) przez działania, w ramach których testuje się i stosuje podejścia mające na celu:
- zapobieganie wprowadzeniu inwazyjnych gatunków obcych, w szczególności przez blokowanie dróg niezamierzonego wprowadzenia;
  - stworzenie systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania; oraz
  - eliminowanie lub kontrolę osiedlonych inwazyjnych gatunków obcych w odpowiedniej skali przestrzennej.
- Działania w zakresie tych projektów mają na celu realizację trzech kroków (zapobiegania, wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania, eliminowania/kontroli) w sposób kompleksowy lub, w przypadku gdy jeden z kroków został już zrealizowany, działania te są przynajmniej wyraźnie osadzone w szerszych ramach, które łączą wszystkie trzy kroki. Należy określić działania w zakresie tych projektów w celu poprawienia istniejących – lub wprowadzenia nowych – ram technicznych, administracyjnych lub prawnych na właściwym poziomie; działania te powinny mieć na celu zapobieganie szerszemu osiedlaniu się inwazyjnych gatunków obcych w całej UE;
3. Projekty ukierunkowane na **gatunki zagrożone**, których nie objęto załącznikami do dyrektywy siedliskowej, ale które posiadają status gatunku „**zagrożonego**” lub **gorszy** w Europejskiej Czerwonej Księdze ([http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm)) lub w Czerwonej Księdze Gatunków Zagrożonych publikowanej przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (IUCN) w przypadku tych gatunków, których nie uwzględniono w Europejskiej Czerwonej Księdze (<http://www.iucnredlist.org/>).
4. Projekty pilotażowe lub demonstracyjne, w których stosuje się **innowacyjne sposoby bezpośredniego lub pośredniego finansowania** (w tym partnerstwa publiczne i prywatne, instrumenty fiskalne, środki kompensacyjne dla różnorodności biologicznej itp.) działań związanych z różnorodnością biologiczną w sektorze publicznym i prywatnym.
5. Projekty pilotażowe lub demonstracyjne, w ramach których testuje się, a następnie realizuje **działania związane z zieloną infrastrukturą**, w szczególności dotyczące:
- innowacyjnych technologii oraz opracowania i stosowania norm technicznych w odniesieniu do tych technologii;
  - ochrony lub odnowy ekosystemów z korzyścią dla zdrowia ludzkiego; lub
  - efektywnych pod względem kosztów technologii i metod minimalizujących wpływ istniejących infrastruktur energetycznych i transportowych na różnorodność biologiczną dzięki zwiększeniu funkcjonalności połączonych przestrzennie ekosystemów.

### 3.3. Obszar priorytetowy Zarządzanie i informowanie w zakresie środowiska

Na podstawie art. 12 lit. a) rozporządzenia LIFE tematyka projektów odpowiadająca temu obszarowi priorytetowemu i związanym z nim priorytetom tematycznym określonym w załączniku III do rozporządzenia LIFE jest w szczególności ukierunkowana na realizację szczegółowego celu, jakim jest „wspieranie zwiększania poziomu świadomości dotyczącego zagadnień środowiska, w tym pozyskiwania wsparcia społeczeństwa i zainteresowanych podmiotów dla tworzenia unijnej polityki w dziedzinie środowiska, a także promocję wiedzy na temat zrównoważonego rozwoju i nowych modeli zrównoważonej konsumpcji”.

#### Załącznik III do rozporządzenia LIFE

##### Priorytetowy obszar „Zarządzanie w zakresie środowiska i informowanie”

- kampanie informacyjne, komunikacyjne i zwiększające poziom świadomości zgodnie z priorytetami 7. programu działań w zakresie środowiska;
- działania wspierające skuteczny proces kontroli, a także środki wspierania zgodności w odniesieniu do przepisów Unii w dziedzinie środowiska, oraz wsparcie systemów i narzędzi informacyjnych dotyczących wdrażania prawa Unii w dziedzinie środowiska.

Kampanie informacyjne, komunikacyjne i zwiększające poziom świadomości – załącznik III sekcja C lit. a)

Przy ocenie europejskiej wartości dodanej proponowanych projektów zostanie wzięty pod uwagę zakres geograficzny informacji podnoszących poziom świadomości, komunikacji i kampanii zwiększających poziom świadomości.

<sup>(1)</sup> Pkt 2 załącznika I do dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej.



## W o d a

1. Podnoszenie poziomu świadomości w zakresie **obowiązków i możliwości wynikających z ramowej dyrektywy wodnej** ukierunkowane na organy i inne podmioty, które mogą przyczynić się do zidentyfikowania efektywnych pod względem kosztów rozwiązań, jakie należy włączyć do planów gospodarowania wodami w dorzeczu, oraz dotyczących ochrony przeciwpowodziowej, gospodarki osadowej, hydroenergetyki, żeglugi śródlądowej, transportu, planowania przestrzennego, przemysłu chemicznego i rolnictwa.
2. Projekty mające na celu opracowanie i wypróbowanie **strategii politycznych dotyczących ustalania cen wody** w oparciu o innowacyjne rozwiązania, w których równocześnie obowiązuje zasada „marnotrawca płaci” i zasada „zanieczyszczający płaci”, określających jasne i możliwe do zmierzenia cele w zakresie efektywności w odniesieniu do każdego obszaru działalności na odpowiednim poziomie.
3. Projekty ukierunkowane na wprowadzenie **systemów oczyszczania plaży i morza** jako środków podnoszenia poziomu świadomości w zakresie oddziaływania odpadów morskich, a przez to podnoszenia poziomu świadomości w zakresie kwestii związanych z ochroną środowiska morskiego, których dotyczy dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej.
4. Podnoszenie poziomu świadomości w zakresie **obowiązków i możliwości wynikających z dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej** (innych niż dotyczące odpadów morskich, zob. pkt 3 powyżej), ukierunkowane na organy i inne zainteresowane strony, w szczególności w sektorze gospodarki rybnej i sektorze morskim, które mogą przyczynić się do wskazania efektywnych pod względem kosztów rozwiązań, jakie należy włączyć do strategii morskich i programów środków w celu osiągnięcia „dobrego stanu środowiska”, zgodnych z 11 wskaźnikami określonymi w załączniku I do dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej.
5. projekty, w ramach których zainteresowane strony i organy współpracują **na poziomie ponadnarodowym** ponad granicami krajowej jurysdykcji w zakresie wdrażania **strategii na rzecz basenów morskich**.

## O p a d y

1. Podnoszenie poziomu świadomości i szkolenia w zakresie **stopniowego wycofywania składowania odpadów nadających się do recyklingu lub odzysku** (w celu ograniczenia składowania do pozostałości, czyli odpadów nienadających się do recyklingu lub odzysku).
2. Kampanie informacyjne podnoszące poziom świadomości i zachęcające do zmiany zachowań w odniesieniu do głównych kwestii związanych z odpadami, ze szczególnym uwzględnieniem redukcji ilości odpadów, zwłaszcza **WEEE i odpadów z tworzyw sztucznych**.

Efektywne gospodarowanie zasobami, w tym glebą i lasami, oraz ekologiczna i obiegową gospodarka

1. Podnoszenie poziomu świadomości w odniesieniu do  **europejskich użytkowników zasobów genetycznych**, w szczególności badaczy i MŚP, i opracowywanie materiałów zawierających wytyczne dotyczące takich użytkowników w celu ułatwienia spełnienia wymogów rozporządzenia w sprawie dostępu do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwego i równego podziału korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów oraz wsparcia działań związanych z europejskim gromadzeniem zasobów genetycznych, na przykład aby poprawić organizację i dokumentowanie próbek.
2. Kampanie podnoszące poziom świadomości, promujące zrównoważoną konsumpcję, ze szczególnym uwzględnieniem  **odpadów żywnościowych i optymalnego przechowywania żywności**.
3. Kampanie podnoszące poziom świadomości, promujące zrównoważoną konsumpcję, ze szczególnym uwzględnieniem  **zużywania zasobów gleby i gruntów**.
4. Kampanie podnoszące poziom świadomości i aktywne, interwencyjne kampanie informacyjne (zarówno aktywne interwencje, jak i ogólne podnoszenie poziomu świadomości), na temat  **korzyści gospodarczych i finansowych efektywnego gospodarowania zasobami, w tym glebą**.
5. Kampanie budowania potencjału mające na celu umożliwienie **koordynacji i udzielania wskazówek w zakresie właściwych i reprezentatywnych dla UE informacji o lasach i informacji o pożarach lasów**. Projekty te powinny mieć na celu koordynowanie krajowych lub ponadnarodowych informacji o pożarach lasów związanych z emisjami z pożarów lasów, wyceną szkód spowodowanych przez pożary, w tym wskazówek w zakresie efektywnego pod względem kosztów korzystania z zasobów w odniesieniu do ochrony lasów przed pożarami, i spalonych terenów, w szczególności obszarów Natura 2000. W projektach tych powinny również być zawarte wytyczne dotyczące wspólnego podejścia na poziomie unijnym.

Jakość powietrza i emisje, w tym w środowisku miejskim

1. Podnoszenie poziomu świadomości i szkolenie w zakresie  **jakości powietrza na obszarach miejskich**, gdzie ludzie i ekosystemy są narażeni na wysokie poziomy zanieczyszczeń,  **i skutków tej jakości dla zdrowia**.
2. Podnoszenie poziomu świadomości przez wspieranie niskokosztowych systemów monitorowania i oceny jakości powietrza.
3. Opracowanie i prezentacja zintegrowanych systemów, zapewniających **łatwy dostęp do publicznie dostępnych informacji** dotyczących instalacji przemysłowych, w tym zezwoleń, danych na temat emisji i sprawozdań z kontroli.

#### Środowisko i zdrowie, w tym chemikalia i hałas

1. Podnoszenie poziomu świadomości mieszkańców i konsumentów w zakresie **informacji o niebezpiecznych substancjach chemicznych w wyrobach**.
2. Podnoszenie poziomu świadomości mieszkańców i konsumentów w zakresie **bezpiecznego stosowania substancji chemicznych w produktach oznakowanych etykietą obejmującą ostrzeżenie dotyczące bezpieczeństwa**.
3. Podnoszenie poziomu świadomości przedsiębiorstw (importerów, producentów, dalszych użytkowników, detalistów, w tym MŚP) w zakresie ich **obowiązków na mocy REACH**, dotyczących powiadamiania o obecności substancji chemicznej w bardzo wysokim stężeniu w wyrobach, które produkują lub importują, i obowiązków przedsiębiorstw wynikających z rozporządzenia w sprawie produktów biobójczych w odniesieniu do wyrobów poddanych działaniu produktów biobójczych.
4. Kampanie komunikacyjne w zakresie **danych dotyczących hałasu w środowisku i skutków zdrowotnych hałasu** dla społeczeństwa, jak określono w dyrektywie w sprawie hałasu w środowisku 2002/49/WE.

#### Przyroda i różnorodność biologiczna

1. Krajowe lub ponadnarodowe kampanie podnoszące poziom świadomości społecznej w zakresie programu **Natura 2000**. Kampanie te powinny być zaplanowane w sposób zapewniający znaczącą zmianę, jeżeli chodzi o wiedzę na temat wartości przyrodniczych (w tym usług ekosystemowych), pod kątem których ustanowiono program Natura 2000, i ewentualnie prowadzić do pozytywnych zmian w zachowaniach dużej części docelowych odbiorców lub w określonych sektorach społecznych, administracyjnych lub gospodarczych.
2. Kampanie podnoszące poziom wiedzy o **dużych ssakach mięsożernych** na poziomie populacji właściwego gatunku.
3. Krajowe lub ponadnarodowe kampanie informacyjne i podnoszące poziom świadomości w zakresie wspólnotowej **strategii ochrony różnorodności biologicznej**, mające na celu poszerzenie wiedzy o celach i założeniach strategii oraz ich zrozumienia wśród obywateli i głównych zainteresowanych stron, w tym decydentów+, przedsiębiorstw i lokalnych, regionalnych lub krajowych organów.
4. Krajowe i ponadnarodowe kampanie podnoszące poziom wiedzy o **inwazyjnych gatunkach obcych**, skierowane do ogółu społeczeństwa i głównych zainteresowanych stron, w tym decydentów, przedsiębiorstw i organów lokalnych, regionalnych lub krajowych.
5. Kampanie podnoszące poziom świadomości, dotyczące **zielonej infrastruktury**, kierowane do grup kluczowych zainteresowanych stron, wspierające najlepszą praktykę lub udoskonalające generowanie, analizowanie i rozpowszechnianie danych technicznych i przestrzennych na potrzeby realizacji zielonej infrastruktury.

#### Zarządzanie i egzekwowanie

1. Podnoszenie poziomu świadomości i szkolenie w zakresie **dostępu do wymiaru sprawiedliwości w dziedzinie środowiska**, w tym sposobu zapewniania i mierzenia efektywności i skuteczności sądowych procedur odwoławczych, skierowane do sądownictwa, organów odpowiedzialnych za administrowanie wymiarem sprawiedliwości, organów administracji publicznej i prawników działających w interesie publicznym.
2. Podnoszenie poziomu świadomości w zakresie **dyrektywy w sprawie odpowiedzialności za środowisko** wśród podmiotów przemysłowych, likwidatorów szkód, ekspertów z dziedziny oceny ryzyka, zdecentralizowanych właściwych organów (w państwach członkowskich, w których wyznaczenie właściwych organów odbywa się na poziomie lokalnym lub regionalnym) i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska, w odniesieniu do praw i obowiązków każdej grupy zainteresowanych stron.
3. Podnoszenie poziomu świadomości wśród badaczy, MŚP i organów publicznych jako  **europejskich użytkowników zasobów genetycznych** i opracowywanie dla nich materiałów zawierających wytyczne, aby ułatwić spełnienie wymogów rozporządzenia w sprawie dostępu i podziału korzyści oraz podjęcia działań uzupełniających związanych z europejskim gromadzeniem zasobów genetycznych, aby poprawić organizację i dokumentowanie próbek.

*Działania wspierające skuteczny proces kontroli, a także środki wspierania zgodności – załącznik III sekcja C lit. b)*

#### Egzekwowanie, inspekcje i nadzór

1. Projekty mające na celu zwiększenie **efektywności i skuteczności inspekcji środowiskowych i nadzoru środowiskowego poprzez:**
  - stosowanie kryteriów ryzyka w strategiczny sposób w celu dokonania oceny, zbadania i złagodzenie najpoważniejszych rodzajów niezgodności z prawem UE w zakresie środowiska,
  - rozwijanie współpracy i koordynacji między różnymi organami kontroli i nadzoru w celu ulepszenia i zoptymalizowania korzystania z zasobów w zakresie inspekcji i nadzoru,

- stworzenie i stosowanie elektronicznych zapisów prac przeprowadzonych w ramach kontroli i nadzoru w celu umożliwienia łatwiejszego dokonywania pomiaru i oceny efektywności oraz skuteczności takich prac, lub
- optymalizację komunikacji i aktywne rozpowszechnianie wśród społeczeństwa wyników prac przeprowadzonych w ramach kontroli i nadzoru.

2. Projekty mające na celu zwiększenie efektywności i skuteczności działań ukierunkowanych na **zwalczanie przestępstw przeciwko środowisku** poprzez:

- rozwijanie wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk między organami publicznymi odpowiedzialnymi za dochodzenie, ściganie przestępstw i orzekanie w sprawie przestępstw przeciwko środowisku,
- optymalizację wymiany danych wywiadowczych i innych informacji między organami publicznymi odpowiedzialnymi za ściganie przestępstw przeciwko środowisku, szczególnie przestępstw obejmujących transgraniczne przemieszczanie odpadów, handel przyrodą i drewnem lub substancjami chemicznymi, w tym szkolenia dla urzędników, jednostek prowadzących dochodzenia finansowe, funkcjonariuszy celnych, funkcjonariuszy policji zajmujących się przestępstwami przeciwko środowisku, prokuratorów i pracowników wymiaru sprawiedliwości.

Wymiana najlepszych praktyk

1. Projekty wspierające wymianę najlepszych praktyk i rozwój umiejętności **osób zarządzających obszarem objętym Natura 2000**, zgodne z zaleceniami nowych seminariów biogeograficznych Natura 2000.
2. Projekty ukierunkowane na rozwój **sieci wolontariuszy** i wspieranie ich roli w celu zapewnienia ich długotrwałego wkładu w aktywne zarządzanie siecią Natura 2000.
3. Projekty wzmacniające **integrację naukowo-polityczną** dzięki przekazywaniu wyników lub najlepszych praktyk w celu stworzenia solidnego kontekstu technicznego dla wsparcia REACH, rozporządzenia ustalającego metody badania <sup>(1)</sup> lub innych **przepisów dotyczących substancji chemicznych** lub dyrektywy w sprawie **ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych** <sup>(2)</sup>.
4. Projekty propagujące wymianę najlepszych praktyk w odniesieniu do **przepisów dotyczących jakości powietrza**, ukierunkowane w szczególności na monitorowanie i modelowanie, bilanse emisji, praktyki zarządzania, ustalanie źródeł, wymianę informacji, koordynację i wsparcie.
5. Wymiana wiedzy i dobrych praktyk w zakresie **zielonych zamówień publicznych** między organami publicznymi, obejmująca co najmniej dwa z następujących elementów: zielone elementy w dokumentacji przetargowej, ocenę weryfikacji zielonych kryteriów, koszty i zalety zielonych zakupów, pracę z istniejącymi dostawcami w celu ograniczenia wpływu na środowisko i kosztów udzielonych już zamówień, monitorowanie działań związanych z zielonymi zamówieniami publicznymi, konsultacje rynkowe, informacje dotyczące dostępności rynkowej, ustanawianie i funkcjonowanie centralnych jednostek zakupujących ze szczególną kompetencją w zakresie zielonych zamówień publicznych.

Wspieranie pozasądowej drogi rozstrzygania sporów

Projekty mające na celu wspieranie **pozasądowej drogi rozstrzygania sporów** jako środka znajdowania ugodowych i efektywnych rozwiązań dla konfliktów na polu ochrony środowiska, na przykład przez działania i wydarzenia ukierunkowane na szkolenia dla praktyków lub wymianę najlepszych praktyk i doświadczeń w stosowaniu mediacji na polu ochrony środowiska.

4. POWIĄZANIE CELÓW OGÓLNYCH Z DOTACJAMI NA DZIAŁANIA W RAMACH PODPROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ KLIMATU

Priorytety tematyczne i tematyka projektów nie są przewidziane jako część dotacji na działania realizowanych w ramach podprogramu działań na rzecz klimatu. Zgodnie z ogólnym celem rozporządzenia LIFE, jakim jest poprawa rozwoju, realizacji i egzekwowania polityki i przepisów Unii dotyczących przeciwdziałania zmianie klimatu oraz zapewnienie wymaganej europejskiej wartości dodanej, realizacja dotacji na działania zostanie jednak powiązana z trzema obszarami priorytetowymi – łagodzeniem skutków zmiany klimatu, dostosowywaniem się do skutków zmiany klimatu oraz zarządzaniem i informacją w zakresie klimatu – a także ze szczegółowymi celami określonymi w art. 14, 15 i 16 rozporządzenia LIFE.

<sup>(1)</sup> Rozporządzenie Komisji (WE) nr 440/2008 z dnia 30 maja 2008 r. ustalające metody badań zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) (Dz.U. L 142 z 31.5.2008, s. 1).

<sup>(2)</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/63/UE z dnia 22 września 2010 r. w sprawie ochrony zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych (Dz.U. L 276 z 20.10.2010, s. 33).

Program LIFE przyczyni się do przekształcenia społeczeństwa UE w społeczeństwo niskoemisyjne, co stanowi główny cel pakietu klimatyczno-energetycznego Europa 2020. Nowa technologia w zakresie łagodzenia zmiany klimatu zostanie ułatwiona dzięki rozszerzonej pilotażowej i integracyjnej demonstracji. Unijna polityka przeciwdziałania zmianie klimatu zostanie mocno powiązana z lokalną stymulacją i lokalnymi inicjatywami i promować będzie przykłady nowych, lepszych podejść do realizacji tego przekształcenia. Opracowane zostanie również wdrożenie rozliczania emisji gazów cieplarnianych i łagodzenia zmiany klimatu w sektorze użytkowania gruntów<sup>(1)</sup>. W ramach programu LIFE wsparcie zostanie również zapewnione dla wdrażania strategii dostosowywania się do zmiany klimatu, aby zapewnić większą odporność UE na zmianę klimatu<sup>(2)</sup>.

Mając powyższe na względzie, można będzie wspierać bieżącą i przyszłą politykę UE poprzez zastosowania obejmujące następujące obszary:

- wsparcie dla wdrożenia strategii dostosowywania się. Obejmowałoby ono dokonywanie szczegółowych ocen narażenia na poziomie regionalnym lub transgranicznym ze szczególnym uwzględnieniem obszarów o wysokim narażeniu, zidentyfikowanych w strategii UE dotyczącej dostosowywania się, takich jak obszary miejskie, przybrzeżne, górskie i wyspiarskie, ekosystemy morskie, obszary narażone na suszę lub dorzecza rzek, oraz wdrożenie innowacyjnych podejść do dostosowywania się, przygotowanie szczegółowych planów inwestycyjnych,
- wsparcie dla zapoczątkowania społeczeństwa niskoemisyjnego. Pionierzy i wzory do naśladowania ogrywają ważną rolę w kierowaniu procesem przekształcenia w gospodarki i społeczeństwa niskoemisyjne. Wiele technologii, stylów życia lub modeli zarządzania jest pilotowane przez grupy społeczne i małe społeczności oraz przez innowatorów, zanim staną się częścią głównego nurtu. Wsparcie wdrożenia nowych podejść (w miastach lub regionach pokazowych) w odniesieniu do produkcji, konsumpcji i zarządzania, które mają wpływ na przekształcenie, powinno w pełni odzwierciedlać cele pakietu klimatyczno-energetycznego UE lub cele Planu działania w zakresie energii do roku 2050. Aby osiągnąć sukces w tej dziedzinie, należy również zbadać istniejącą technologię niskoemisyjną pod kątem przeszkód nietechnologicznych uniemożliwiających penetrację rynku,
- przedstawienie strategii niskoemisyjnych lub planów zarządzania użytkowaniem gruntów na poziomie regionalnym lub podregionalnym. Obejmowałoby ono uwzględnienie szeregu środków w zakresie redukcji emisji i efektywnego gospodarowania zasobami we wszystkich sektorach poprzez stosowanie szeregu środków motywujących do zmiany zachowań. Wsparcie przy opracowywaniu praktyk gospodarowania gruntami, które mają wpływ na emisje i pochłanianie emisji, np. jako środki uzupełniające do tych wspieranych w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

#### 5. TECHNICZNA METODOLOGIA PROCEDURY WYBORU PROJEKTÓW ORAZ KRYTERIA WYBORU I PRZYZNAWANIA DOTACJI (ART. 24 UST. 2 LIT. D) ROZPORZĄDZENIA LIFE)

W niniejszej sekcji omówiono techniczną metodologię procedury wyboru projektów oraz główne szczegółowe kryteria kwalifikowalności<sup>(3)</sup> i kryteria przyznania finansowania w odniesieniu do dotacji zgodnie z art. 2 i 19 rozporządzenia LIFE. Ponieważ wspomniana metodologia i kryteria są zasadniczo takie same dla tych samych rodzajów projektów w ramach obu podprogramów, wyraźne odniesienia do jednego z tych podprogramów zamieszczono wyłącznie w przypadkach, w których istnieją między nimi różnice.

W przypadku wszystkich rodzajów dotacji ocenie poddawane będą komplementarność i optymalne wykorzystanie środków UE, w tym finansowanie działań dodatkowych pochodzące z innych unijnych instrumentów finansowych, jak określono w art. 8 rozporządzenia LIFE, i uwzględnione w kryterium „wartość dodana UE: pozostałe aspekty”. Aby uniknąć niepożądanego powielania działań, wnioskodawcy uzasadniają, dlaczego decydują się na złożenie wniosku o dofinansowanie w ramach programu LIFE, a nie o inne dofinansowanie unijne, w przypadku, w którym środki te mogłyby również stanowić wsparcie dla podobnych projektów lub działań.

Projekty finansowane w ramach jednego obszaru priorytetowego, które mogłyby utrudniać osiągnięcie celów środowiskowych lub celów dotyczących klimatu w ramach innego obszaru priorytetowego, nie będą finansowane, chyba że wpływ ten zostałby w sposób wyczerpujący wyjaśniony i uzasadniony we wniosku, a możliwe rozwiązania alternatywne oraz działania na rzecz łagodzenia i dostosowywania byłyby w stosownych przypadkach poprawnie zaplanowane.

<sup>(1)</sup> Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 529/2013/UE z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie zasad rozliczania emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem oraz informacji o działaniach związanych z tą działalnością (Dz.U. L 165 z 18.6.2013, s. 80).

<sup>(2)</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Strategia UE w zakresie dostosowywania się do zmiany klimatu (COM/2013/216 final).

<sup>(3)</sup> Znaczenie terminu „wybór” w art. 24 ust. 2 lit. d) rozporządzenia LIFE obejmuje znaczenie terminu „kwalifikowalność” w art. 19 rozporządzenia LIFE i art. 131 rozporządzenia finansowego.

Dalsze szczegółowe informacje zostaną zamieszczone we wniosku oraz w wytycznych dotyczących oceny, które będą publikowane wraz z odpowiednimi zaproszeniami do składania wniosków. Nie naruszając przepisów rozporządzenia LIFE oraz bez uszczerbku dla orientacyjnych przydziałów krajowych, a także dążąc do uproszczenia procedur administracyjnych, techniczna metodologia procedury wyboru projektów może podlegać dostosowywaniu i optymalizacji w każdym corocznym zaproszeniu do składania wniosków.

W przypadku projektów realizowanych w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska innych niż projekty zintegrowane ustalono orientacyjne przydziały krajowe na podstawie załącznika I do rozporządzenia LIFE oraz danych dostępnych w grudniu 2013 r. za okres objęty bieżącym wieloletnim programem prac. Przydziały te będą wykorzystywane przy klasyfikacji tych projektów.

W przypadku odnotowania wzrostu lub spadku jednego z kryteriów wymienionych w załączniku I o co najmniej 10 % w odniesieniu do jednego z państw członkowskich lub jeżeli do Unii Europejskiej przystąpi nowe państwo członkowskie, zostanie to uznane za znaczną zmianę w podstawie obliczania. W przypadku wystąpienia znacznej zmiany orientacyjne przydziały krajowe zostaną ponownie obliczone dla wszystkich państw członkowskich w odniesieniu do pozostałego okresu. Przed opublikowaniem każdego zaproszenia do składania wniosków Komisja zweryfikuje, czy miała miejsce znaczna zmiana.

**Orientacyjne wielkości przydzielonych środków krajowych na lata 2014–2017 na projekty inne niż projekty zintegrowane realizowane w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska**

Państwo członkowskie	% budżetu	Państwo członkowskie	% budżetu	Państwo członkowskie	% budżetu	Państwo członkowskie	% budżetu
BE	2,05	EL	3,27	LT	1,02	PT	2,51
BG	3,04	ES	9,33	LU	1,05	RO	4,29
CZ	2,03	FR	9,80	HU	2,42	SI	1,85
DE	10,82	HR	2,52	MT	0,90	SK	2,15
DK	1,61	IT	8,44	NL	2,94	FI	2,45
EE	1,20	CY	1,32	AT	1,85	SE	3,10
IE	1,43	LV	0,96	PL	6,37	UK	9,27

**5.1. Dotacje na działania**

Wnioski wnioskodawców, którzy mają zostać wykluczeni lub którzy nie spełniają ogólnych kryteriów kwalifikowalności na podstawie art. 131 rozporządzenia finansowego, nie będą uwzględniane.

Ponadto wnioski muszą spełniać wymogi w zakresie dopuszczalności (np. w przypadku niektórych projektów wnioski składane są wyłącznie drogą elektroniczną) oraz wymogi kwalifikowalności (np. zgodność z wytycznymi dotyczącymi kwalifikowania się podmiotów izraelskich i ich działań na terytoriach okupowanych przez Izrael od czerwca 1967 r. do korzystania z dotacji, nagród i instrumentów finansowych finansowanych ze środków UE począwszy od 2014 r.<sup>(1)</sup>), mające zastosowanie do wszystkich dotacji na działania w ramach programu LIFE, które również będą wyraźnie określone w odnośnych wytycznych dotyczących składania wniosków. Kryteria kwalifikowalności, które mają zastosowanie do różnych rodzajów projektów, przedstawiono pod odpowiednim nagłówkiem. Kryteria, które w ten sam sposób mają zastosowanie do różnych rodzajów projektów, zostaną jedynie wymienione w sekcji 5.1.1 (projekty, o których mowa w art. 18 lit. a), b), c) i h) rozporządzenia LIFE).

Na podstawie art. 6 ust. 2 rozporządzenia LIFE osoby prawne mające siedzibę poza Unią mogą uczestniczyć w projektach, o których mowa w art. 18 rozporządzenia LIFE, pod warunkiem że beneficjent koordynujący dany projekt ma siedzibę w Unii, a działanie, które ma być prowadzone poza Unią, spełnia wymogi określone w art. 6 ust. 1 przedmiotowego rozporządzenia.

Na podstawie art. 7 rozporządzenia LIFE w trakcie realizacji programu LIFE możliwa jest współpraca z odpowiednimi organizacjami międzynarodowymi oraz z ich instytucjami i organami, jeżeli jest to konieczne do osiągnięcia celów ogólnych określonych w art. 3 przedmiotowego rozporządzenia.

Ponadto wnioski będą wybierane tylko wówczas, gdy na podstawie szczegółowych dokumentów potwierdzających dotyczących wyników działalności wnioskodawcy osiągniętych w roku poprzednim wykazują:

- zdolność operacyjną – wnioskodawca musi posiadać kompetencje i kwalifikacje zawodowe wymagane do zrealizowania danego projektu, oraz

<sup>(1)</sup> Zawiadomienie Komisji 2013/C 205/05 (Dz.U. C 205 z 19.7.2013, s. 9).

- zdolność finansową – wnioskodawca musi posiadać stabilne i wystarczające źródła finansowania w celu utrzymania swojej działalności w trakcie trwania projektu oraz w celu uczestniczenia w jego finansowaniu.

Przy dokonywaniu wyboru organów publicznych i organizacji międzynarodowych pod względem ich zdolności finansowej zastosowanie będzie miał art. 131 rozporządzenia finansowego.

#### 5.1.1. Projekty, o których mowa w art. 18 lit. a), b), c) i h) rozporządzenia LIFE

Wybór projektów pilotażowych, demonstracyjnych, projektów dotyczących najlepszych praktyk oraz projektów informacyjnych, dotyczących zwiększenia świadomości i rozpowszechniania informacji w rozumieniu art. 18 lit. a), b), c) i h) rozporządzenia LIFE odbywa się zgodnie z tą samą metodologią techniczną, jaka jest stosowana przy wyborze projektów, oraz podlega podobnym kryteriom kwalifikowalności i kryteriom przyznania finansowania, jak określono w poniższej sekcji.

##### 5.1.1.1. Metodologia techniczna w odniesieniu do procedury wyboru projektów

Procedura wyboru projektów będzie zorganizowana w następujący sposób:

- ocena wniosków

Komisja lub agencja wykonawcza zweryfikuje zgodność każdego wniosku z kryteriami kwalifikowalności i wyboru oraz dokona oceny wniosków na podstawie kryteriów przyznania finansowania,

- opracowanie „wstępnej długiej listy” wniosków

Komisja lub agencja wykonawcza uszereguje kwalifikowalne wnioski na podstawie jakości oraz zgodnie z zasadą stanowiącą, że co najmniej 55 % zasobów budżetowych przydzielonych na projekty wspierane przez dotacje na działania w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska przeznaczone jest na ochronę przyrody i różnorodność biologiczną (art. 9 ust. 3 rozporządzenia LIFE). Komisja lub agencja wykonawcza dołoży również wszelkich starań, aby co najmniej 15 % zasobów budżetowych przeznaczonych na projekty przydzielono na projekty ponadnarodowe (art. 19 ust. 7 rozporządzenia LIFE). Dodatkowo w odniesieniu do projektów realizowanych w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska Komisja lub agencja wykonawcza zapewni równowagę geograficzną (art. 19 ust. 5 rozporządzenia LIFE). Wstępna długa lista będzie zawierała wszystkie wnioski w kolejności malejącej, tak aby budżet całkowity proponowanych budżetów projektów wynosił około 130 % dostępnego budżetu,

- opracowanie ostatecznej listy projektów podlegających finansowaniu oraz listy rezerwowej

Po zakończeniu etapu przeglądu wybrane projekty będą zgłaszane do finansowania w granicach dostępnego budżetu. Lista rezerwowa będzie obejmowała najwyżej ocenione projekty, na które finansowanie nie mogło zostać przyznane ze względu na dostępny budżet. Na projekty z listy rezerwowej przeznaczone zostanie dodatkowe 20 % budżetu dostępnego w ramach programu LIFE,

- podpisanie umowy o udzielenie dotacji

##### 5.1.1.2. Kryteria kwalifikowalności i przyznania finansowania

Stosowane będą następujące kryteria kwalifikowalności i przyznania finansowania:

#### a) kryteria kwalifikowalności

Wniosek dotyczący projektu w rozumieniu art. 18 lit. a), b), c) i h) rozporządzenia LIFE nie będzie poddawany ocenie pod względem jakości, jeżeli w przedmiotowym wniosku nie zostanie wykazane, że projekt:

- przyczynia się do realizacji jednego lub kilku celów ogólnych określonych w art. 3 rozporządzenia LIFE oraz stosownych celów szczegółowych określonych w art. 10–12 i 14–16 przedmiotowego rozporządzenia,
- wchodzi w zakres obszaru priorytetowego podprogramu LIFE określonego w art. 9 i 13 rozporządzenia LIFE, w ramach którego złożono dany wniosek dotyczący projektu, oraz
- odpowiada jednemu z następujących rodzajów projektów, które zdefiniowano w art. 2 lit. a), b), c) i h) rozporządzenia LIFE:

„projekty pilotażowe” oznaczają projekty, w których zastosowana zostaje technika lub metoda nigdzie wcześniej niestosowana lub nietestowana, zapewniająca potencjalne korzyści dla środowiska lub klimatu w porównaniu z istniejącymi najlepszymi praktykami, i która może zostać następnie zastosowana w podobnych sytuacjach na szerszą skalę,

„projekty demonstracyjne” oznaczają projekty polegające na zastosowaniu w praktyce, testowaniu, ocenie i rozpowszechnianiu działań, metodyk lub podejść, które są nowe lub nieznanne w określonym kontekście projektu, takim jak kontekst geograficzny, ekologiczny, społeczno-ekonomiczny, a które mogłyby być zastosowane w innym miejscu w podobnych okolicznościach,

„projekty dotyczące najlepszych praktyk” oznaczają projekty, które stosują odpowiednie, efektywne pod względem kosztów i nowoczesne techniki, metody i podejścia, biorąc pod uwagę szczególnie kontekst projektu.

*Uwaga:* w przypadku projektów pilotażowych, demonstracyjnych i projektów dotyczących najlepszych praktyk w obszarze ochrony przyrody i różnorodności biologicznej co najmniej 25 % zasobów budżetowych musi być przeznaczone na konkretne działania na rzecz ochrony (ograniczone wyjątki będą dopuszczalne ze względu na szczególne potrzeby w zakresie polityki i zostaną one wyraźnie zidentyfikowane w wytycznych dotyczących składania wniosków),

„projekty informacyjne, dotyczące zwiększenia świadomości i rozpowszechniania informacji” oznaczają projekty mające na celu wspieranie komunikacji, rozpowszechniania informacji i zwiększania poziomu świadomości w zakresie podprogramu działań na rzecz środowiska.

*Uwaga:* projekty ukierunkowane na **badania naukowe** <sup>(1)</sup> lub poświęcone budowie **dużej infrastruktury** nie są objęte zakresem programu LIFE, a zatem **nie kwalifikują** się do finansowania;

b) kryteria przyznania finansowania

Jakość wszystkich kwalifikowalnych wniosków spełniających kryteria kwalifikowalności będzie podlegała ocenie i punktacji zgodnie z następującymi kryteriami przyznania finansowania i systemem oceny punktowej:

— spójność techniczna i jakość

Powyższe kryterium będzie głównie dotyczyło przejrzystości, wykonalności i zrównoważonego charakteru działań proponowanych we wniosku. Zrównoważony charakter wyników projektu w perspektywie średnio- i długoterminowej oznacza zdolność do utrzymania tych wyników po wdrożeniu projektu. Jeżeli okaże się, że projekt wykazuje zrównoważony charakter, z założenia przyjęta zostaje strategia obejmująca zadania zapewniające kontynuację niezbędnych działań związanych z projektem i powiązanego z nimi finansowania po zakończeniu projektu,

— spójność finansowa i jakość

Oceni poddany zostanie proponowany budżet i jego zgodność z proponowanymi działaniami oraz z mającymi zastosowanie zasadami, a także opłacalność proponowanego rozwiązania,

— wartość dodana UE: zakres i jakość wsparcia dla szczegółowych celów obszarów priorytetowych dwóch podprogramów LIFE

Oceniany będzie zakres, w jakim wniosek przyczynia się do realizacji jednego lub większej liczby szczegółowych celów obszarów priorytetowych dwóch podprogramów LIFE, określonych w art. 10, 11 i 12 rozporządzenia LIFE (w odniesieniu do podprogramu działań na rzecz środowiska) oraz w art. 14, 15 i 16 (w odniesieniu do podprogramu działań na rzecz klimatu), a także jakość tego wkładu,

— wartość dodana UE:

wielozadaniowość, synergia i integracja: wyższą ocenę punktową otrzymają projekty, które obejmują dobrze opracowane wielozadaniowe mechanizmy realizacji i wpływają na poprawę integracji szczegółowych celów środowiskowych w innych obszarach polityki oraz tworzą synergia z celami innych unijnych strategii politycznych, nie naruszając celów będących przedmiotem rozporządzenia LIFE, jednocześnie koncentrując się na określonym obszarze,

— wartość dodana UE: możliwość powielania i przenoszenia

powielanie i przenoszenie oznacza możliwość powielania i przenoszenia danego projektu w trakcie trwania projektu oraz po jego wdrożeniu. Udana powielanie i przenoszenie wymaga strategii obejmującej zadania, które mają na celu powielenie skutków rozwiązań projektu i zorganizowanie szerszego wykorzystania projektu, osiągającego masę krytyczną w trakcie trwania projektu lub w perspektywie krótko- i średnioterminowej po zakończeniu realizacji projektu w ramach programu LIFE. Wykracza to poza transfer wiedzy i poza tworzenie sieci kontaktów i obejmuje praktyczne zastosowanie w innych miejscach technik, metod lub strategii opracowanych lub stosowanych w projekcie,

— wartość dodana UE: pozostałe aspekty

Charakter ponadnarodowy: jeżeli współpraca ponadnarodowa ma zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia celów projektu, preferowane są wnioski ponadnarodowe. Na podstawie tego kryterium wnioskowi można przyznać dodatkowe punkty, jedynie jeżeli istnieją wystarczające dowody potwierdzające wartość dodaną podejścia ponadnarodowego.

Zielone zamówienia publiczne: wnioski, w których przewiduje się przejrzyste mechanizmy realizacji w celu kompleksowego stosowania koncepcji dotyczących zielonych zamówień publicznych, otrzymają wyższą ocenę punktową.

<sup>(1)</sup> Wnioski dotyczące badań naukowych mogą być adresowane do stosownych programów w ramach programu „Horyzont 2020”: <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/index.html>

Wykorzystywanie wyników unijnych programów w zakresie badań naukowych i innowacji: wnioski, w których przewiduje się wykorzystanie wyników projektów w zakresie badań naukowych i osiągnięć innowacyjnych dotyczących środowiska i klimatu finansowanych w ramach programu „Horyzont 2020” lub poprzednich programów ramowych, otrzymają wyższą ocenę, pod warunkiem że istnieją wystarczające dowody potwierdzające wartość dodaną takiego wykorzystania w odniesieniu do danego projektu.

— *Szczegółowe kryteria i system oceny punktowej w odniesieniu do projektów działań na rzecz środowiska*

Szczegółowe kryteria i system oceny punktowej w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska odzwierciedlają fakt, że priorytety tematyczne (załącznik III do rozporządzenia LIFE) i powiązaną tematykę projektów (nagłówki 2 powyżej) zdefiniowano jedynie w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska.

— wartość dodana UE: wkład w tematykę projektów

W ramach tego kryterium wnioski w ramach programu LIFE wyraźnie wchodzące w zakres tematyki projektów wdrażającej priorytety tematyczne wymienione w załączniku III w odniesieniu do podprogramu działań na rzecz środowiska, jak określono w wieloletnim programie prac, otrzymają dodatkowe punkty.

Kryteria przyznania finansowania	Minimalna punktowa ocena dopuszczająca (*)	Maksymalna ocena punktowa
1. Spójność techniczna i jakość	10	20
2. Spójność finansowa i jakość	10	20
3. Wartość dodana UE: zakres i jakość wsparcia dla szczegółowych celów obszarów priorytetowych dwóch podprogramów działań na rzecz środowiska w ramach LIFE	10	20
4. Wsparcie tematyki projektów	–	10
5. Wartość dodana UE: wielozadaniowość, synergia i integracja	7	15
6. Wartość dodana UE: możliwość powielania i naśladowania	5	10
7. Wartość dodana UE: charakter ponadnarodowy, zielone zamówienia publiczne, wykorzystanie wyników	–	5
<b>Ogólna ocena punktowa (dopuszczająca)</b>	<b>55</b>	<b>100</b>

(\*) Wniosek dotyczący projektu musi uzyskać co najmniej ocenę dopuszczającą za każde kryterium przyznania finansowania, a także sumę punktów otrzymanych za kryteria, w odniesieniu do których ustalono minimalną ilość punktów, musi wynosić co najmniej 55 punktów.

— *Szczegółowe kryteria i system oceny punktowej w odniesieniu do projektów działań na rzecz klimatu*

— wartość dodana UE: wsparcie na rzecz zwiększonej odporności na zmiany klimatu lub redukcji emisji gazów cieplarnianych

Projekty w ramach podprogramu działań na rzecz klimatu muszą prowadzić do przeobrażeń pod względem zwiększonej odporności na zmiany klimatu lub redukcji emisji gazów cieplarnianych. Powinno to ułatwić proces przechodzenia na gospodarkę efektywnie korzystającą z zasobów, niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu. Wpływ ten będzie oceniany na poziomie samego projektu oraz na poziomie możliwości szerszego powielania/przenoszenia wyników projektów uzyskanych w trakcie realizacji lub po zakończeniu realizacji projektu.

Kryteria przyznania finansowania	Minimalna punktowa ocena dopuszczająca (*)	Maksymalna ocena punktowa
1. Spójność techniczna i jakość	10	20
2. Spójność finansowa i jakość	10	20
3. Wartość dodana UE: zakres i jakość starań prowadzących do zwiększonej odporności na zmiany klimatu lub redukcji emisji gazów cieplarnianych	7	15



Kryteria przyznania finansowania	Minimalna punktowa ocena dopuszczająca (*)	Maksymalna ocena punktowa
4. Wartość dodana UE: zakres i jakość wsparcia dla szczegółowych celów obszarów priorytetowych dwóch podprogramów działań na rzecz klimatu w ramach LIFE	7	15
5. Wartość dodana UE: jakość dotycząca wielozadaniowego charakteru, synergii i integracji	7	15
6. Wartość dodana UE: możliwość powielania i naśladowania	5	10
7. Wartość dodana UE: charakter ponadnarodowy, zielone zamówienia publiczne, wykorzystanie wyników	—	5
<b>Ogólna ocena punktowa (dopuszczająca)</b>	<b>55</b>	<b>100</b>

(\*) Wniosek dotyczący projektu musi uzyskać co najmniej ocenę dopuszczającą za każde kryterium przyznania finansowania, a także suma punktów otrzymanych za kryteria, w odniesieniu do których ustalono minimalną ilość punktów, musi wynosić co najmniej 55 punktów.

#### 5.1.2. Projekty zintegrowane, o których mowa w art. 18 lit. d) rozporządzenia LIFE

Proces składania wniosków dotyczących projektów zintegrowanych oraz ich wyboru opracowano na podstawie dwuetapowej procedury przewidzianej w rozporządzeniu LIFE. Procedura ta powinna ułatwić potencjalnym wnioskodawcom pracę oraz zapewnić im otrzymanie jak najlepszych wskazówek od Komisji w trakcie tego procesu. Proces działań jest zorganizowany w taki sposób, że stanowi nieodłączną część stopniowego opracowywania i dopracowywania każdego wniosku. W granicach wyznaczonych zasadami przydziału tematycznego i rozmieszczenia geograficznego określonych w rozporządzeniu LIFE na wszystkich etapach procesu oceny będzie ściśle stosowana zasada równego traktowania wszystkich wniosków.

##### 5.1.2.1. Metodologia techniczna procedury składania i wyboru projektów

###### Etap 1

- zaproszenie do składania wniosków
- złożenie dokumentu koncepcyjnego

Wnioskodawca składa krótki dokument koncepcyjny przedstawiający treść projektu oraz plan lub strategię, które ma zamiar wdrożyć, a także plan finansowy dotyczący ogólnej realizacji planu lub strategii,

- ocena dokumentu koncepcyjnego oraz etap pytań i odpowiedzi

Komisja na podstawie dokumentu koncepcyjnego identyfikuje i opracowuje listę wniosków spełniających kryteria kwalifikowalności. Wnioskodawcy składający wnioski spełniające wspomniane kryteria zostaną zaproszeni do uczestniczenia w etapie pisemnych pytań i odpowiedzi, podczas którego będą mogli przedkładać pytania dotyczące sporządzania pełnego wniosku. Na zakończenie tego etapu Komisja udostępni publicznie wspomniane pytania wraz z odpowiedziami w sposób gwarantujący anonimowość w celu zapewnienia równego wsparcia wszystkim wnioskodawcom w przygotowywaniu pełnego wniosku. W stosownych przypadkach Komisja dołączy do pytań i odpowiedzi wskazówki dotyczące najczęściej występujących trudności, które wnioskodawcy mogli napotkać i które ujawniły się w dokumentach koncepcyjnych.

###### Etap 2

- złożenie pełnego wniosku

Wnioskodawców posiadających kwalifikowalne dokumenty koncepcyjne zaprasza się do złożenia pełnych wniosków,

- ocena pełnego wniosku

Komisja po dokonaniu dogłębnej oceny sporządza „wstępną długą listę” sklasyfikowanych wniosków, które można wziąć pod uwagę w celu przyznania finansowania. Klasyfikacja wniosków odbywa się na podstawie ich jakości, a także, w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska, zgodnie z zasadą, według której 55 % środków przeznaczonych na dotacje na działania musi być przydzielone na projekty wspierające ochronę przyrody i różnorodność biologiczną, oraz z kryteriami dotyczącymi rozmieszczenia geograficznego, określonymi w art. 19 ust. 4 rozporządzenia LIFE. Komisja weryfikuje również finansową i operacyjną zdolność wnioskodawców do zrealizowania projektu,

— opracowanie ostatecznej listy projektów podlegających finansowaniu oraz listy rezerwowej

Po zakończeniu etapu dokonywania przeglądu wniosków wybrane projekty będą zgłaszane do finansowania w granicach dostępnego budżetu. Lista rezerwowa będzie zawierała najwyżej ocenione projekty, które nie mogą być finansowane z uwagi na dostępny budżet. Na projekty z listy rezerwowej przeznaczone zostanie dodatkowe 20 % budżetu dostępnego w ramach programu LIFE,

— podpisanie umowy o udzielenie dotacji

Chociaż przez cały czas trwania wieloletniego programu prac zastosowanie będzie miało podejście dwuetapowe, Komisja może dostosowywać opisany wyżej proces, biorąc pod uwagę zdobyte doświadczenie.

Przy dokonywaniu klasyfikacji projektów zintegrowanych Komisja zapewni równowagę geograficzną dzięki orientacyjnemu przydzieleniu 1–2 projektów zintegrowanych każdemu państwu członkowskiemu w okresie obecnego wieloletniego planu prac, aby zapewnić zgodność z przepisami art. 19 ust. 4 rozporządzenia LIFE przez cały czas trwania okresu finansowania 2014–2020.

#### 5.1.2.2. Kryteria kwalifikowalności i przyznania finansowania

Poniższe kryteria kwalifikowalności będą miały zastosowanie zarówno do dokumentów koncepcyjnych, jak i pełnego wniosku:

a) kryteria kwalifikowalności

Wniosek jest odrzucany, jeżeli nie spełnia jednego lub kilku poniższych kryteriów dotyczących:

1) *Dużego zasięgu terytorialnego*: wdrożenie ukierunkowanego planu unijnego lub ukierunkowanej strategii unijnej obejmie znaczny obszar geograficzny, w szczególności w wymiarze regionalnym, wieloregionalnym, krajowym lub ponadnarodowym. Dopuszczalne może również być podejście obejmujące wiele miast w przypadku projektów zintegrowanych, dotyczących zarządzania jakością powietrza, oraz w przypadku projektów zintegrowanych w ramach podprogramu działań na rzecz klimatu;

2) *Mobilizacji innych środków finansowych*: jako uzupełnienie samego projektu zintegrowanego oraz określonego współfinansowania, które jest wymagane w odniesieniu do tego projektu zgodnie z rozporządzeniem LIFE (art. 20 ust. 1 lit. a i c)), uruchomione zostaną co najmniej jedno inne odpowiednie źródło finansowania unijnego, krajowego lub prywatnego do celów wdrożenia ukierunkowanego planu unijnego lub ukierunkowanej strategii unijnej;

3) *Zaangażowania najważniejszych zainteresowanych stron*: najważniejsze zainteresowane strony będą zaangażowane w realizację ukierunkowanego planu unijnego lub ukierunkowanej strategii unijnej;

(i) szczegółowe kryterium kwalifikowalności w odniesieniu do projektów w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska

Projekt zintegrowany nie kwalifikuje się do finansowania, jeżeli jego celem nie jest wdrożenie jednego z następujących planów lub jednej z następujących strategii wymaganych na mocy szczegółowych przepisów Unii dotyczących ochrony środowiska, opracowanych zgodnie z innymi unijnymi aktami lub przez organy państw członkowskich:

a) traktowanych priorytetowo ramowych programów zgodnie z art. 8 dyrektywy siedliskowej;

b) planów gospodarki odpadami zgodnie z art. 28 dyrektywy ramowej w sprawie odpadów;

c) planów gospodarowania wodami w dorzeczu zgodnie z załącznikiem VII do ramowej dyrektywy wodnej; lub

d) planów ochrony jakości powietrza zgodnie z dyrektywą w sprawie jakości powietrza;

(ii) szczegółowe kryterium kwalifikowalności w odniesieniu do projektów w ramach podprogramu działań na rzecz klimatu

Celem projektu zintegrowanego musi być wdrożenie jednego z poniższych planów lub strategii działań na rzecz klimatu wymaganych na mocy szczegółowych przepisów Unii dotyczących przeciwdziałania zmianie klimatu, opracowanych zgodnie z innymi unijnymi aktami lub przez organy państw członkowskich:

a) konkretnej krajowej, regionalnej lub lokalnej strategii dostosowywania lub planu działania;

b) planu działania na poziomie miejskim lub na poziomie społeczności lokalnej, zapoczątkowującego przejście w kierunku społeczeństwa niskoemisyjnego lub odpornego na zmianę klimatu;

c) strategii ograniczającej emisję gazów cieplarnianych lub planu działania dotyczącego przejścia na gospodarkę niskoemisyjną na poziomie krajowym, regionalnym lub konkretnej branży lub sektora;

## b) kryteria przyznania finansowania

Przedstawione poniżej kryteria przyznania finansowania będą stosowane wyłącznie w odniesieniu do pełnego wniosku. Na etapie wyboru wszystkie wnioski spełniające kryteria kwalifikowalności (i wyboru) zostają poddane dogłębnej ocenie pod względem ich jakości. Wnioskowi dopuszczonemu do tego etapu zostaną przydzielone punkty na podstawie poniższych kryteriów przyznania finansowania:

Kryteria przyznania finansowania	Minimalna punktowa ocena dopuszczająca (*)	Maksymalna ocena punktowa
1. Spójność techniczna i jakość	10	20
2. Spójność finansowa i jakość	10	20
3. Wartość dodana UE: zakres i jakość wsparcia dla celów	15	20
4. Wartość dodana UE: zakres i jakość mobilizacji innych środków finansowych, w szczególności środków unijnych	—	10
5. Wartość dodana UE: jakość dotycząca wielozadaniowego charakteru, synergii i integracji	7	15
6. Wartość dodana UE: możliwość powielania i przekazywania	5	10
7. Wartość dodana UE: charakter ponadnarodowy, zielone zamówienia publiczne, wykorzystanie wyników	—	5
<b>Ogólna ocena punktowa (dopuszczająca)</b>	<b>55</b>	<b>100</b>

(\*) Wniosek dotyczący projektu musi uzyskać co najmniej ocenę dopuszczającą za każde kryterium przyznania finansowania, a także suma punktów otrzymanych za kryteria, w odniesieniu do których ustalono minimalną ilość punktów, musi wynosić co najmniej 55 punktów.

Poniższe kryteria przyznania finansowania są typowe dla projektów zintegrowanych lub zawierają elementy typowe dla tych projektów:

## — wartość dodana UE: zakres i jakość wsparcia dla celów

Ocenię zostanie poddany zakres, w jakim każdy wniosek zapewnia wsparcie dla realizacji jednego lub kilku celów ogólnych i szczegółowych programu LIFE, określonych w art. 3, 10, 11 i 12 (działania w ramach programu LIFE na rzecz środowiska) oraz w art. 3, 14, 15 i 16 (działania w ramach programu LIFE na rzecz klimatu) nowego rozporządzenia LIFE.

Zbadane zostaną następujące kwestie, w zależności od obszaru priorytetowego, w którego zakres wchodzi dany projekt:

— *szczegółowe kryteria kwalifikowalności w odniesieniu do projektów w ramach podprogramu działań na rzecz środowiska*

## — projekt zintegrowany dotyczący wdrażania traktowanych priorytetowo ramowych programów dla obszarów Natura 2000:

należało będzie uzasadnić wartość dodaną UE pod względem wkładu projektu w realizację celu 1 wspólnotowej strategii ochrony różnorodności biologicznej oraz ogólnych celów dyrektywy siedliskowej i dyrektywy ptasiej, a także w szczególności pod względem wkładu w poprawę stanu ochrony gatunków i rodzajów siedlisk objętych zakresem zainteresowania Wspólnoty (dyrektywa siedliskowa) lub stanu ochrony gatunków ptaków (dyrektywa ptasia),

## — projekt zintegrowany wdrażający plany gospodarowania wodami w dorzeczu:

należało będzie uzasadnić wartość dodaną UE w odniesieniu do wkładu takiego projektu w osiągnięcie celów ramowej dyrektywy wodnej. Proponowane działania powinny być ukierunkowane na istotne presje powodujące pogarszanie zdolności środowiska do retencji wody oraz na stosowanie środków niepowodujących znacznych obciążeń (np. zielonej infrastruktury) do usuwania zanieczyszczeń. Wspomniane presje powinny zostać zidentyfikowane na podstawie ocen przeprowadzanych przez państwa członkowskie do celów przygotowywania planów wdrażania stosownych przepisów i strategii politycznych UE (np. ramowej dyrektywy wodnej, dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej, dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, dyrektywy w sprawie wody pitnej, dyrektywy dotyczącej jakości wody w kąpieliskach, dyrektywy powodziowej lub planów zarządzania ryzykiem wystąpienia suszy).

Projekty powinny dotyczyć głównie planowania na szeroką skalę (np. na obszarze zlewni cząstkowej lub dorzecza) i ustanawiania środków prowadzących do wzmożonej retencji wody na obszarach miejskich i wiejskich, poprawy infiltracji, zwiększenia zdolności do gromadzenia wody oraz usunięcia zanieczyszczeń w drodze procesów naturalnych lub „podobnych do naturalnych”. Powinny zmierzać do osiągnięcia efektu synergicznego w celu wdrożenia działań, które złagodzą istniejące presje hydromorfologiczne oraz wpłyną korzystnie na różnorodność biologiczną i zwiększą użyteczność publiczną,

- projekt zintegrowany dotyczący wdrażania planów gospodarki odpadami:  
Celem projektu zintegrowanego jest wspieranie wdrażania planów gospodarki odpadami zgodnie z wymogiem zawartym w art. 28 dyrektywy ramowej w sprawie odpadów 2008/9/WE <sup>(1)</sup> lub programów zapobiegania powstawaniu odpadów wymaganych na mocy art. 29 wspomnianej dyrektywy.  
Wartość dodana UE takich projektów zostanie oceniona pod względem ich wkładu we wdrażanie hierarchii postępowania z odpadami (art. 4 dyrektywy ramowej w sprawie odpadów), osiągnięcie celów związanych z recyklingiem przewidzianych w art. 11 wspomnianej dyrektywy oraz innych celów określonych we wspólnotowych przepisach UE dotyczących odpadów, a także we wdrażanie środków koniecznych do wspierania tych celów,
- projekty zintegrowane dotyczące wdrażania planów i programów ochrony jakości powietrza:  
Celem takich projektów zintegrowanych jest wspieranie wdrażania i monitorowania lokalnych i regionalnych planów ochrony jakości powietrza określonych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE <sup>(2)</sup>, a w ostatecznym rozrachunku wspieranie krajowych programów redukcji zanieczyszczenia powietrza. Jeżeli projekty te będą opierały się na lokalnych planach ochrony jakości powietrza, to powinny one obejmować koordynację i współpracę co najmniej pięciu miast posiadających takie plany; jeżeli natomiast projekty te będą opierały się na regionalnych planach ochrony jakości powietrza, to powinny one obejmować koordynację i współpracę wszystkich administracji lokalnych z administracją regionalną. Preferowane będą duże projekty,
- *szczegółowe kryteria dotyczące projektów działań na rzecz klimatu*
  - projekt zintegrowany dotyczący wdrażania strategii, planów i planów działania na rzecz łagodzenia zmiany klimatu:  
Projekt zintegrowany wspiera wdrażanie strategii lub planów działań mających na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych lub planów działania dotyczących przejścia na gospodarkę niskoemisyjną i dotyczy konkretnych gmin lub regionów (zgodnie z załącznikiem zawartą w Porozumieniu Burmistrzów), sektora przemysłu lub sektora rolnego (poprzez badanie użytkowania gruntów w wymiarze regionalnym, kontekstu społecznego i ekonomicznego) lub innych sektorów gospodarki w wyniku wprowadzania rozwiązań opartych na technologii i usługach w sposób zrównoważony i innowacyjny. Projekt zintegrowany może być uzupełniany koniecznymi inwestycjami w infrastrukturę lub opracowywaniem i stosowaniem innowacyjnych technologii i usług w miastach, regionach lub wśród społeczności lokalnych wspieranych innymi stosownymi programami unijnego finansowania, również określonymi w strategii/planie/planie działania. Wartość dodana UE projektu będzie oceniana pod względem wkładu danego projektu w redukcję emisji gazów cieplarnianych, poziomu włączenia w główny nurt różnych strategii politycznych, bezpośredniego zaangażowania szerokiego grona zainteresowanych stron oraz zakresu, w jakim projekt zintegrowany stanowi część operacyjną strategii/planu/planu działania,
  - projekt zintegrowany dotyczący wdrażania strategii, planów i planów działania na rzecz dostosowywania się do zmiany klimatu:  
Celem projektu zintegrowanego jest wdrażanie strategii lub planów działań na rzecz dostosowywania się do zmiany klimatu lub wspieranie określonych obszarów podatnych na zmianę klimatu (np. obszarów przybrzeżnych, obszarów narażonych na ryzyko wystąpienia suszy i innych obszarów priorytetowych zidentyfikowanych w ramach działania 2 strategii UE w zakresie dostosowywania się do zmiany klimatu). Środki finansowane z zasobów krajowych lub środki finansowane w ramach innych stosownych unijnych programów finansowania powinny stanowić uzupełnienie środków, które mają być finansowane w ramach programu LIFE celem wdrożenia nadrzędnej strategii lub planu adaptacyjnego. Wsparcie mogłoby być przyznawane przykładowo na finansowanie systemów zarządzania przeciwpowodziowego na transgranicznych obszarach rzecznych/przybrzeżnych lub na finansowanie miejskich środków dostosowawczych, obejmujących kilka miast. Synergie z innymi strategiami politycznymi dotyczącymi ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianie klimatu powinny być tematem przewodnim projektów adaptacyjnych, np. w stosownych przypadkach powinno się promować dostosowywanie się do zmiany klimatu i różnorodność biologiczną. Wartość dodana UE będzie również oceniana pod względem wkładu danego projektu zintegrowanego w osiągnięcie celów strategii UE w zakresie dostosowywania się do zmiany klimatu <sup>(3)</sup>, poziomu włączenia w główny nurt różnych sektorów oraz zaangażowania szerokiego grona zainteresowanych stron,
- wartość dodana UE: zakres i jakość mobilizacji innych środków finansowych, w szczególności środków unijnych na podstawie jakości koordynacji z innym mechanizmem (innymi mechanizmami) finansowania i poziomu mobilizacji innych środków finansowych uzupełniających środki przewidziane w ramach programu LIFE (ponad poziom minimalny wymagany do spełnienia kryterium kwalifikowalności) oraz prawdopodobieństwa faktycznej mobilizacji tych środków i powiązania funkcjonalnego z wdrażanym planem ustalone zostanie, czy dany projekt zintegrowany otrzyma dodatkowe punkty w ramach tego kryterium. Projekty zintegrowane, w przypadku których istnieje prawdopodobieństwo mobilizacji unijnych środków finansowych powiązanych w sposób funkcjonalny z wdrażanym planem oraz w których przewidziano satysfakcjonujący mechanizm koordynacji, otrzymają wyższą ocenę,

<sup>(1)</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz.U. L 312 z 22.11.2008, s. 3).

<sup>(2)</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy (Dz.U. L 152 z 11.6.2008, s. 1).

<sup>(3)</sup> [http://ec.europa.eu/clima/events/articles/0069\\_en.htm](http://ec.europa.eu/clima/events/articles/0069_en.htm)

- wartość dodana UE: jakość mechanizmu wielozadaniowego, synergii i integracji: we wnioskach dotyczących projektów zintegrowanych należy przedstawić wielozadaniowe mechanizmy cechujące się szczególnie wysoką jakością (np. mające na celu przyniesienie korzyści związanych z ochroną środowiska i klimatu oraz budowanie potencjału), które umożliwiają osiąganie wyników w innych obszarach polityki <sup>(1)</sup>, uzyskanie efektu synergii z tymi strategiami politycznymi oraz włączenie do nich celów działań na rzecz środowiska i klimatu.

#### 5.1.3. Projekty pomocy technicznej, o których mowa w art. 18 lit. e) rozporządzenia LIFE

Za pośrednictwem dotacji na działania projekty pomocy technicznej zapewniają wsparcie finansowe, mające pomóc wnioskodawcom w opracowywaniu projektów zintegrowanych. Na projekty pomocy technicznej można przeznaczyć maksymalnie 1 % rocznego budżetu przydzielonego na projekty zintegrowane. Maksymalny wkład UE przypadający na projekt pomocy technicznej jest stały i wynosi 100 000 EUR.

##### 5.1.3.1. Metodologia techniczna procedury wyboru projektów

Wybór projektów pomocy technicznej dokonywany jest według tej samej metodologii technicznej, jaką stosuje się przy wyborze projektów w ramach obu podprogramów. Stosowane będzie podejście przyspieszone.

Procedura wyboru projektów będzie zorganizowana w następujący sposób:

- ocena wniosków

Komisja zweryfikuje zgodność każdego wniosku z kryteriami kwalifikowalności i wyboru oraz dokona oceny wniosków na podstawie kryteriów przyznania finansowania,

- opracowanie ostatecznej listy projektów podlegających finansowaniu oraz listy rezerwowej

Po zakończeniu etapu dokonywania przeglądu wniosków, wybrane projekty będą zgłaszane do finansowania w granicach dostępnego budżetu. Lista rezerwowa będzie obejmowała najwyżej ocenione projekty, na które nie można było przyznać finansowania ze uwagi na dostępny budżet. Na projekty z listy rezerwowej przeznaczone zostanie dodatkowe 20 % budżetu dostępnego w ramach programu LIFE,

- podpisanie umowy o udzielenie dotacji.

##### 5.1.3.2. Kryteria kwalifikowalności i przyznawania finansowania

Stosowane będą następujące główne szczegółowe kryteria kwalifikowalności i przyznania finansowania:

###### a) kryteria kwalifikowalności

Wniosek dotyczący projektu pomocy technicznej jest poddawany ocenie na podstawie kryteriów przyznania finansowania, jeżeli:

- celem wniosku dotyczącego projektu jest przygotowanie w przyszłości wniosku dotyczącego projektu zintegrowanego,
- wnioskodawcą nie jest państwo członkowskie otrzymujące finansowanie na realizację projektu w zakresie budowania potencjału, który obejmuje przynajmniej część okresu, jaki ma zostać objęty projektem pomocy technicznej;

###### b) kryteria przyznania finansowania

Jakość wszystkich kwalifikowalnych wniosków będzie poddawana ocenie i punktacji według następujących kryteriów przyznawania finansowania i systemu oceny punktowej:

Kryteria przyznania finansowania	Minimalna punktowa ocena dopuszczająca (*)	Maksymalna ocena punktowa
1. Spójność techniczna i jakość	30	60
2. Spójność finansowa i jakość	20	40
<b>Ogólna ocena punktowa (dopuszczająca)</b>	<b>55</b>	<b>100</b>

(\*) Wniosek dotyczący projektu musi uzyskać co najmniej ocenę dopuszczającą za każde kryterium przyznania finansowania, a także sumą punktów otrzymanych za kryteria, w odniesieniu do których ustalono minimalną ilość punktów, musi wynosić co najmniej 55 punktów.

<sup>(1)</sup> W szczególności w dziedzinie polityki środowiska morskiego zgodnie z celami dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej.

— spójność techniczna i jakość

Ocenie poddana zostanie przejrzystość, spójność i wykonalność wniosku pod kątem celów projektu i przewidywanych wyników. Uwzględniony zostanie charakter oraz zakres przyszłego projektu zintegrowanego,

— spójność finansowa i jakość

Ocenie poddany zostanie proponowany budżet i jego zgodność z proponowanymi działaniami oraz z mającymi zastosowanie zasadami, a także opłacalność proponowanego podejścia. Ocenione zostaną również korzyści ekonomiczne związane z danym wnioskiem.

5.1.4. *Projekty na rzecz budowania potencjału, o których mowa w art. 18 lit. f) rozporządzenia LIFE*

Projekty na rzecz budowania potencjału zapewniają wsparcie finansowe działaniom potrzebnym do budowania potencjału państw członkowskich, w tym krajowym lub regionalnym punktem kontaktowym LIFE, w celu umożliwienia państwom członkowskim bardziej skutecznego uczestnictwa w programie LIFE.

Interwencje mogą obejmować między innymi:

- nabór nowych pracowników i szkolenia dla krajowych i regionalnych punktów kontaktowych LIFE,
- ułatwianie wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk oraz wspieranie upowszechniania i wykorzystywania wyników projektów w ramach programu LIFE,
- szkolenia „szkolenie szkoleniowców”,
- programy wymiany i oddelegowania między władzami publicznymi w państwach członkowskich, w szczególności działalność w zakresie wymiany najlepszych praktyk i podejść.

Interwencje objęte planem budowania potencjału mogą obejmować zakontraktowanie ekspertów w celu uzupełnienia doraźnych luk technicznych i procesowych w zakresie potencjału, lecz nie mogą obejmować współpracy z ekspertami, których głównym zadaniem jest sporządzanie wniosków o dofinansowanie w ramach corocznych zaproszeń do składania wniosków.

5.1.4.1. *Metodologia techniczna procedury wyboru projektów*

Wnioski dotyczące projektów na rzecz budowania potencjału będą rozpatrywane według przyspieszonej procedury przyznania finansowania. Mając na uwadze fakt, że zgodnie z art. 19 ust. 8 projekty na rzecz budowania potencjału mogą być przydzielane jedynie z góry określonej liczbie państw członkowskich oraz że dotację może otrzymać tylko jeden projekt na państwo członkowskie, otrzymane wnioski nie są wobec siebie konkurencyjne. Wnioski mogą być zatem składane w sposób ciągły od daty publikacji zaproszenia do składania wniosków dotyczących dotacji na działania w ramach programu LIFE na 2014 r., co będzie obejmowało pakiet wniosków dotyczących projektów na rzecz budowania potencjału. Aby wnioski mogły zostać rozpatrzone w odniesieniu do okresu finansowania 2014–2017, należy je złożyć do końca trzeciego kwartału 2015 r.

Wnioski zostaną poddane ocenie w celu zapewnienia zgodności z poniższymi kryteriami kwalifikowalności i programami przyznania finansowania.

Po pomyślnym zakończeniu procesu dokonywania oceny podpisywane będą umowy o udzielenie dotacji.

5.1.4.2. *Kryteria kwalifikowalności i przyznawania finansowania*

Stosowane będą następujące kryteria kwalifikowalności i przyznania finansowania:

a) kryteria kwalifikowalności

Każdy wniosek musi spełniać następujące kryteria kwalifikowalności:

- wnioskodawcą jest **państwo członkowskie**, w przypadku którego spełniony jest następujący warunek:
  - PKB na mieszkańca w 2012 r. nie przekraczał poziomu 105 % średniej w Unii, oraz jeden z poniższych warunków:
    - średni poziom absorpcji orientacyjnych krajowych przydziałów finansowych na lata 2010, 2011 i 2012, zgodnie z art. 6 rozporządzenia (WE) nr 614/2007, jest niższy niż 70 %, lub
    - PKB na mieszkańca w 2012 r. wynosił poniżej 90 % średniej w Unii, lub
    - państwo to przystąpiło do Unii po dniu 1 stycznia 2013 r.,

- wniosek zawiera **plan budowania potencjału**, w którym państwo członkowskie **zobowiązuje się do**:
  - utrzymania zasobów przeznaczonych na program LIFE, w tym między innymi poziomów zatrudnienia, na poziomie nie niższym niż poziom z 2012 r. przez okres obecnego wieloletniego programu prac,
  - nieskładania wniosku dotyczącego kolejnego projektu na rzecz budowania potencjału, jeżeli przyznano dotację na projekt na rzecz budowania potencjału;
- b) kryteria przyznania finansowania
  - **spójność techniczna i jakość** projektów na rzecz budowania potencjału odnoszą się do proponowanych działań, których celem jest rozwój potencjału państwa członkowskiego, aby mogło ono skutecznie składać wnioski o finansowanie projektów w ramach podprogramów działań na rzecz środowiska i klimatu.

Jakość wszystkich kwalifikowalnych wniosków będzie poddawana ocenie i punktacji według następujących kryteriów przyznania finansowania i systemu oceny punktowej:

Kryteria przyznania finansowania	Minimalna punktowa ocena dopuszczająca (*)	Maksymalna ocena punktowa
Spójność techniczna i jakość	15	30
Spójność finansowa i jakość	10	20
Kompleksowy charakter rozwiązania w zakresie zidentyfikowanych słabych stron, których wynikiem jest niski udział państwa członkowskiego w programach LIFE+ na lata 2010–2012	15	30
Przedstawienie działań na rzecz oczekiwanej poprawy w zakresie zdolności do promowania integracji, komplementarności, synergii i możliwości powielania programów LIFE w strategiach politycznych, działaniach gospodarczych i innych programach	10	20
<b>Ogólna ocena punktowa (dopuszczająca)</b>	<b>55</b>	<b>100</b>

(\*) Wniosek dotyczący projektu musi uzyskać co najmniej ocenę dopuszczającą za każde kryterium przyznania finansowania, a także suma punktów otrzymanych za kryteria, w odniesieniu do których ustalono minimalną ilość punktów, musi wynosić co najmniej 55 punktów.

#### 5.1.5. Projekty przygotowawcze, o których mowa w art. 18 lit. g) rozporządzenia LIFE

Projekty przygotowawcze ukierunkowane są na określone potrzeby w zakresie opracowywania i wdrażania polityki i przepisów Unii w dziedzinie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianie klimatu.

##### 5.1.5.1. Metodologia techniczna procedury wyboru projektów

Komisja raz w roku sporządza listę określonych potrzeb w zakresie opracowywania i wdrażania polityki i przepisów Unii w dziedzinie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianie klimatu, które należy zaspokoić w kolejnych latach, oraz identyfikuje wśród nich potrzeby, które mogłyby zostać zaspokojone za pośrednictwem projektów przygotowawczych. Na projekty przygotowawcze może zostać zarezerwowane maksymalnie 1 % zasobów przydzielonych na dotacje na działania (inne niż projekty zintegrowane i projekty pomocy technicznej).

Przed opublikowaniem corocznego zaproszenia do składania wniosków państwa członkowskie otrzymają wstępną listę określonych potrzeb, które mogłyby zostać zaspokojone za pośrednictwem projektów przygotowawczych, i zostaną poproszone o przedstawienie swoich uwag. Na podstawie tych uwag ustalona zostaje lista ostateczna.

Komisja definiuje określone kryteria wyboru i przyznania finansowania w odniesieniu do zidentyfikowanych w ten sposób projektów, okres trwania projektu oraz orientacyjny budżet, jaki ma zostać przydzielony na każdy projekt.

Procedura wyboru projektów zostanie zorganizowana w następujący sposób:

- ocena wniosków

Komisja zweryfikuje zgodność każdego wniosku z kryteriami kwalifikowalności i wyboru oraz dokona oceny wniosków na podstawie kryteriów przyznania finansowania,

- opracowanie ostatecznej listy projektów podlegających finansowaniu oraz listy rezerwowej

Po zakończeniu etapu dokonywania przeglądu wniosków, wybrane projekty będą zgłaszane do finansowania w granicach dostępnego budżetu. W stosownych przypadkach można utworzyć listę rezerwową,

— podpisanie umowy o udzielenie dotacji.

#### 5.1.5.2. Kryteria kwalifikowalności i przyznania finansowania

Stosowane będą następujące kryteria kwalifikowalności i przyznania finansowania:

##### a) kryteria kwalifikowalności

Określone kryteria kwalifikowalności i wyboru zostaną przedstawione w każdym zaproszeniu do składania wniosków. Kryteria te będą opierały się na określonych potrzebach, jakie mają zostać zaspokojone za pośrednictwem projektów przygotowawczych, zdefiniowanych przez Komisję we współpracy z państwami członkowskimi;

##### b) kryteria przyznania finansowania

Finansowanie projektów przygotowawczych będzie przyznawane osobie fizycznej (osobom fizycznym) lub podmiotowi prawnemu (podmiotom prawnym), które złożą wniosek oceniony powyżej oceny dopuszczającej i uzyskają najwyższą ocenę w odniesieniu do następujących kryteriów:

Kryteria	Minimalna punktowa ocena dopuszczająca (*)	Maksymalna ocena punktowa
Spójność techniczna i jakość wniosku w odniesieniu do specyficznej potrzeby, która ma być zaspokojona	22	45
Kompleksowy charakter rozwiązania w odniesieniu do specyficznej potrzeby, którą ma być zaspokojona	15	30
Spójność finansowa i jakość	12	25
<b>Ogólna ocena punktowa (dopuszczająca)</b>	<b>55</b>	<b>100</b>

(\*) Wniosek dotyczący projektu musi uzyskać co najmniej ocenę dopuszczającą za każde kryterium przyznania finansowania, a także suma punktów otrzymanych za kryteria, w odniesieniu do których ustalono minimalną ilość punktów, musi wynosić co najmniej 55 punktów.

#### 5.1.6. Projekty wymagane do osiągnięcia celów ogólnych określonych w art. 3 rozporządzenia LIFE

Zgodnie z art. 190 zasad stosowania rozporządzenia finansowego (zwanych dalej „zasadami stosowania rozporządzenia finansowego” inne projekty (pilotażowe, demonstracyjne lub inne) mogą być finansowane na podstawie kryteriów przedstawionych poniżej.

##### 5.1.6.1. Metodologia techniczna procedury wyboru projektów

Jeżeli Komisja zidentyfikuje potrzebę realizacji określonego projektu doraźnego, mającego na celu osiągnięcie celów ogólnych określonych w art. 3 rozporządzenia LIFE, może opublikować zaproszenie do składania wniosków. Środki przyznawane na realizację takich projektów nie będą doliczane do minimalnych środków przyznawanych na realizację projektów zgodnie z art. 17 ust. 4 rozporządzenia LIFE.

##### 5.1.6.2. Kryteria kwalifikowalności i przyznania finansowania

##### a) kryteria kwalifikowalności

Inne projekty:

- **przyczyniają się do realizacji** jednego lub kilku celów **ogólnych** określonych w art. 3 rozporządzenia LIFE **oraz stosownych celów szczegółowych** określonych w art. 10–12 i 14–16 wspomnianego rozporządzenia,
- **są objęte zakresem obszaru priorytetowego** podprogramu LIFE określonego w art. 9 i 13 rozporządzenia LIFE, w ramach którego złożono dany wniosek dotyczący projektu;

##### b) kryteria przyznania finansowania

Finansowanie innych projektów będzie przyznawane osobie fizycznej (osobom fizycznym) lub podmiotowi prawnemu (podmiotom prawnym), które złożą wniosek oceniony powyżej oceny dopuszczającej i uzyskają najwyższą ocenę w odniesieniu do następujących kryteriów:



Kryteria	Minimalna punktowa ocena dopuszczająca (*)	Maksymalna ocena punktowa
Spójność techniczna i jakość wniosku w odniesieniu do specyficznej potrzeby, która ma zostać zaspokojona	22	45
Kompleksowy charakter metody w odniesieniu do specyficznej potrzeby, która ma zostać zaspokojona	15	30
Spójność finansowa i jakość	12	25
<b>Ogólna ocena punktowa (dopuszczająca)</b>	<b>55</b>	<b>100</b>

(\*) Wniosek dotyczący projektu musi uzyskać co najmniej ocenę dopuszczającą za każde kryterium przyznania finansowania, a także suma punktów otrzymanych za kryteria, w odniesieniu do których ustalono minimalną ilość punktów, musi wynosić co najmniej 55 punktów.

## 5.2. Dotacje operacyjne

Art. 21 rozporządzenia LIFE przewiduje wsparcie dla niektórych wydatków operacyjnych i administracyjnych ponoszonych przez podmioty niekomercyjne realizujące cel leżący w ogólnym interesie unijnym, prowadzące działalność przede wszystkim w dziedzinie działań na rzecz środowiska lub klimatu oraz zaangażowane w opracowywanie, wdrażanie i egzekwowanie strategii politycznych i przepisów Unii.

Opublikowane zostanie jedno zaproszenie do składania wniosków dotyczących rocznych dotacji operacyjnych w odniesieniu do współfinansowania roku obrotowego 2015 beneficjenta. Począwszy od 2016 r., uruchomiony zostanie system dwuletnich umów ramowych o partnerstwie w odniesieniu do dotacji operacyjnych. Zapewni to osiągnięcie równowagi między potrzebą zwiększonej pewności i stabilności beneficjentów, zachowując przy tym pewien poziom konkurencji między podmiotami niekomercyjnymi.

Dotacje operacyjne, które nie są objęte zakresem zaproszenia do składania wniosków, mogą być przyznawane w należycie uzasadnionych przypadkach określonych w art. 190 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 1268/2012 z dnia 29 października 2012 r. w sprawie zasad stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 966/2012 w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii<sup>(1)</sup>, w szczególności gdy sytuacja beneficjenta nie pozostawia możliwości wyboru, lub jeżeli beneficjent jest wskazany w takiej podstawie prawnej.

Wnioski będą sprawdzane pod kątem zgodności z kryteriami kwalifikowalności i wyboru. W przypadku wniosków spełniających te kryteria poddane ocenie na podstawie kryteriów przyznania finansowania zostaną ich ogólna adekwatność i jakość. Na ich podstawie będą przyznawane punkty oraz wymagany będzie pewien minimalny poziom jakości. Ostateczna decyzja dotycząca przyznania finansowania zostanie podjęta na podstawie wyników otrzymanych w procesie oceny.

### 5.2.1. Kryteria wyboru w odniesieniu do dotacji operacyjnych

Oceny zdolności finansowej i operacyjnej wnioskodawcy do zrealizowania proponowanego programu prac dokonuje się na podstawie kryteriów wyboru.

Wnioskodawcy zostaną wybrani tylko wówczas, gdy na podstawie szczegółowych dokumentów potwierdzających dotyczących wyników osiągniętych przez nich w trakcie dwóch poprzednich lat będą mogli wykazać:

- **zdolność operacyjną** – wnioskodawca musi posiadać kompetencje i kwalifikacje zawodowe wymagane do zrealizowania danego projektu, oraz
- **zdolność finansową** – wnioskodawca musi posiadać stabilne i wystarczające źródła finansowania w celu utrzymania swojej działalności w roku, w odniesieniu do którego przyznano dotację, oraz w celu uczestniczenia w jego finansowaniu.

W określonych wyjątkowych okolicznościach, a w szczególności w przypadku powstania nowej sieci stworzonej przez doświadczone organizacje, Komisja może przyznać odstępstwo od wymogu dotyczącego dostarczenia dokumentów potwierdzających, które obejmują okres dwóch poprzednich lat.

Przy dokonywaniu wyboru organów publicznych i organizacji międzynarodowych pod względem ich zdolności finansowej zastosowanie będzie miał art. 131 rozporządzenia finansowego.

<sup>(1)</sup> Dz.U. L 362 z 31.12.2012, s. 1.

### 5.2.2. Kryteria przyznania finansowania w odniesieniu do dotacji operacyjnych

#### 5.2.2.1. Coroczne dotacje operacyjne/umowy ramowe o partnerstwie dla organizacji pozarządowych (NGO)

Art. 12 lit. d) i art. 16 lit. d) rozporządzenia LIFE jako szczegółowy cel ich odpowiednich obszarów priorytetowych „Zarządzanie i informacja” przewidują „działanie na rzecz lepszego zarządzania środowiskiem i klimatem poprzez zwiększanie zaangażowania zainteresowanych podmiotów, w tym organizacji pozarządowych, w konsultacje dotyczące polityki i jej realizację”.

Przedstawione poniżej kryteria przyznania finansowania będą miały zastosowanie zarówno przy wyborze beneficjentów corocznych dotacji operacyjnych, jak i beneficjentów umów ramowych o partnerstwie:

#### 1) adekwatność zaangażowania w proces wdrażania unijnej polityki w zakresie środowiska i klimatu:

- w ramach celów tematycznych 7. programu działań w zakresie środowiska:
  - ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
  - przekształcenie Unii w zieloną i konkurencyjną gospodarkę efektywnie korzystającą z zasobów,
  - ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,
- w ramach pakietu klimatyczno-energetycznego, planu działań do roku 2050 na rzecz gospodarki niskoemisyjnej i strategii adaptacyjnej Unii;

#### 2) adekwatność i zdolności mogące przyczynić się do:

- maksymalizacji korzyści płynących z przepisów Unii w zakresie działań na rzecz środowiska i klimatu poprzez ich lepsze wdrażanie i egzekwowanie,
- doskonalenia bazy wiedzy i bazy dowodowej na potrzeby unijnej polityki w zakresie działań na rzecz środowiska i klimatu,
- zabezpieczania inwestycji na potrzeby polityki w zakresie działań na rzecz środowiska i klimatu oraz podjęcia kwestii ekologicznych efektów zewnętrznych, oraz
- lepszej integracji działań na rzecz środowiska i klimatu oraz większej spójności polityki;

#### 3) adekwatność w odniesieniu do poprawy zrównoważonego charakteru miast w Unii i zwiększania skuteczności Unii w podejmowaniu międzynarodowych wyzwań związanych ze środowiskiem i zmianą klimatu;

#### 4) adekwatność pod względem rozwiązywania pojawiających się problemów związanych ze środowiskiem i zmianą klimatu oraz podejmowania działań w związku z nowymi priorytetami polityki;

#### 5) skuteczność wsparcia procesu politycznego Unii ze strony partnera;

#### 6) rozwój organizacyjny – potencjał w zakresie rozwoju w celu uzyskania statusu bardziej skutecznie działającej strony zainteresowanej w procesie politycznym Unii.

Poniższe kryterium dodatkowe będzie miało zastosowanie wyłącznie przy dokonywaniu wyboru corocznych dotacji operacyjnych:

#### 7) spójność techniczna i finansowa programu prac.

W przypadku umów ramowych o partnerstwie organizacje wybrane w charakterze partnerów takich umów będą wzywane do corocznego składania swoich programów prac, które będą analizowane pod kątem możliwości przyznania specjalnej corocznej dotacji operacyjnej.

Poniższe kryteria mają zastosowanie w odniesieniu do przyznawania specjalnych corocznych dotacji w ramach umów ramowych o partnerstwie:

- 1) zgodność programu prac z celami i charakterem działań określonych w umowie ramowej o partnerstwie;
- 2) znaczenie z punktu widzenia rozwiązywania pojawiających się problemów dotyczących środowiska i klimatu oraz ustalanie nowych priorytetów w zakresie polityki;

- 3) wykonalność i wewnętrzna spójność programu prac pod względem terminowej realizacji;
- 4) spójność programu prac i proponowanego budżetu, w tym efektywne wykorzystanie zasobów.

#### 5.2.2.2. Inne dotacje operacyjne

Przyznawanie innych dotacji operacyjnych podmiotom niekomercyjnym, które realizują cel leżący w ogólnym interesie Unii, będzie odbywało się na podstawie następujących kryteriów przyznania finansowania:

- 1) adekwatności programu prac w odniesieniu do celów rozporządzenia LIFE i w stosownych przypadkach priorytetów tematycznych i tematyki projektów;
- 2) wykonalności i wewnętrznej spójności programu prac;
- 3) opłacalności proponowanych działań;
- 4) możliwości wywierania wymiernego wpływu na grupy docelowe;
- 5) spójności działań z proponowanym budżetem.

#### 5.3. Instrumenty finansowe

Finansowanie w rozumieniu art. 17 ust. 4 rozporządzenia LIFE zostanie przeznaczone na dwa pilotażowe instrumenty finansowe na potrzeby realizacji celów ogólnych, o których mowa w art. 3 rozporządzenia LIFE:

- mechanizm finansowania kapitału naturalnego (NCFE) – nowy instrument finansowy, który ma być pilotowany w ramach obu podprogramów w celu przetestowania i przedstawienia innowacyjnych rozwiązań w zakresie finansowania projektów promujących ochronę kapitału naturalnego w obszarach priorytetowych „Przyroda i różnorodność biologiczna” oraz „Dostosowywanie się do zmiany klimatu”,
- instrument finansowania prywatnego na rzecz efektywności energetycznej (PF4EE) – pilotażowy instrument finansowy w ramach podprogramu działań na rzecz klimatu, testujący nowe rozwiązanie mające na celu zlikwidowanie ograniczonego dostępu do odpowiedniego i przystępnego komercyjnego finansowania inwestycji w dziedzinie efektywności energetycznej, będących przedmiotem priorytetów krajowych.

Postanowienia rozporządzenia (UE, Euratom) nr 966/2012 (zwanego dalej „rozporządzeniem finansowym”) dotyczące instrumentów finansowych, w szczególności art. 139 i 140 tego rozporządzenia, są spełnione, jak przedstawiono poniżej.

Instrumenty finansowe wspierające projekty mogą przyjmować dowolne formy wymienione w tytule VIII rozporządzenia (UE, Euratom) nr 966/2012 i są zgodnie z nim wdrażane oraz mogą być łączone między sobą, a także z dotacjami finansowanymi z budżetu unijnego.

Zgodnie z art. 140 ust. 6 roczne spłaty, w tym spłaty kapitału, zwolnione gwarancje, a także spłaty kwot głównych pożyczek stanowią wewnętrzne dochody przeznaczone na określony cel i są wykorzystywane na ten sam instrument finansowy w okresie nieprzekraczającym okresu, na jaki zaciągnięto zobowiązanie na dane środki, plus dwa lata.

W trakcie przygotowywania decyzji wykonawczej Komisji dotyczącej przyjęcia wieloletniego programu prac na lata 2014–2017 Komitetowi LIFE i Komisji dostarczono w charakterze dokumentów informacyjnych oceny ex ante dwóch instrumentów finansowych.

Komisja przeprowadzi oceny śródkokresowe nie później niż do dnia 30 czerwca 2017 r. (art. 27 rozporządzenia LIFE) i w tym kontekście również udostępni informacje zwrotne na temat wdrażania różnych instrumentów finansowych wdrożonych w latach 2014–2016. Wymagane sprawozdanie z oceny zewnętrznej będzie zawierało ocenę adekwatności i skuteczności każdego instrumentu finansowego pod względem przyczynienia się do realizacji celów polityki LIFE, efektywności tych instrumentów, ich użyteczności w eliminowaniu niedociągnięć rynkowych i rozwiązywaniu problemów inwestycji nieodpowiadających optymalnym warunkom, ocenę ogólnej spójności samych instrumentów finansowych, a także zalecenia w odniesieniu do ulepszeń.

Co najmniej raz w roku Komisja będzie przedstawiać sprawozdanie Komitetowi LIFE, natomiast posiedzenia ad hoc mogą być zwoływane jeżeli pojawi się taka konieczność. W ciągu pierwszych dwóch lat wdrażania Komisja przedstawi Komitetowi LIFE co najmniej trzy (jesienią 2014 r., wiosną 2015 r. oraz jesienią 2015 r.) sprawozdania dotyczące postępów związanych z instrumentami finansowymi.

### 5.3.1. Mechanizm finansowania kapitału naturalnego (NCFE)

#### 5.3.1.1. Wkład w cele programu LIFE

Niniejszy mechanizm finansowy przyczyni się do realizacji celów programu LIFE, w szczególności w odniesieniu do obszaru priorytetowego „Przyroda i różnorodność biologiczna” w ramach programu LIFE „Środowisko” i obszaru priorytetowego „Dostosowywanie się do zmiany klimatu” w ramach programu LIFE „Działanie na rzecz klimatu” dzięki finansowaniu początkowych nakładów inwestycyjnych i kosztów operacyjnych w odniesieniu do projektów pilotażowych generujących dochód lub przynoszących oszczędności, które promują ochronę, odnowę, zarządzanie i poprawę kapitału naturalnego w odniesieniu do różnorodności biologicznej oraz korzyści wynikające z dostosowywania się, w tym oparte na ekosystemie rozwiązania problemów związanych z gruntami, glebą, leśnictwem, rolnictwem, zasobami wodnymi i odpadami. NCFE jest nowym instrumentem polityki w zakresie innowacyjnych projektów pilotażowych. Stwarza możliwość poprawy opłacalności programu LIFE dzięki dźwigni finansowej i komplementarności. Przyczynia się do tworzenia bardziej trwałego potencjału innowacyjnej, zrównoważonej komercyjnej działalności finansowej. NCFE służy do uzupełniania i wspierania celów polityki państw członkowskich w zakresie różnorodności biologicznej i dostosowywania się do zmiany klimatu.

W szczególności:

- jeżeli chodzi o przyrodę i różnorodność biologiczną, NCFE przyczynia się do wdrażania unijnej polityki i przepisów w obszarze różnorodności biologicznej, w tym unijnej strategii na rzecz różnorodności biologicznej do 2020 r., dyrektywy 2009/147/WE oraz dyrektywy 92/43/EWG, w szczególności przez wykorzystywanie, rozwój, testowanie projektów i prezentowanie ich efektywności. Zapewnia również wsparcie na rzecz dalszego rozwoju, wdrażania i zarządzania siecią Natura 2000 ustanowioną na mocy art. 3 dyrektywy 92/43/EWG oraz zwiększa jej odporność także dzięki ochronie i odtwarzaniu ekosystemów znajdujących się poza siecią. Jednak niektóre rodzaje projektów nie mogą mieć zastosowania do obszarów sieci Natura 2000;
- jeżeli chodzi o dostosowywanie się do zmiany klimatu, NCFE przyczynia się do wdrażania polityki unijnej w zakresie dostosowywania, w szczególności przez rozwijanie, testowanie i prezentację podejść opartych na ekosystemie w przypadku dostosowywania się do zmiany klimatu. Instrument ten przyczynia się także do rozwijania i prezentowania innowacyjnych technologii, systemów, metod i instrumentów, nadających się do powielania, naśladowania lub włączania do głównego nurtu.

#### 5.3.1.2. Struktura instrumentu finansowego

Wdrażanie instrumentu finansowego zostanie powierzone Europejskiemu Bankowi Inwestycyjnemu (EBI) za pomocą zarządzania pośredniego.

W ramach NCFE połączone zostanie bezpośrednie i pośrednie finansowanie projektów poprzez zadłużenie i kapitał. Udostępniony zostanie instrument pomocy eksperckiej, aby projekty osiągały dostateczny stopień przygotowania w odniesieniu do finansowania. NCFE zostanie opracowany w dwóch etapach: etap pilotażowy umożliwi testowanie różnych wariantów finansowania w celu szczególnego uwzględnienia najbardziej odpowiednich podejść w drugim – operacyjnym – etapie. Oczekuje się, że na wstępnym etapie pilotażowym w ramach NCFE przeprowadzone zostanie 9–12 operacji (w tym operacje pośrednie) czyli 3–4 operacje rocznie.

Komisja Europejska finansowałaby projekt i instrument pomocy eksperckiej, przy czym EIB przeznaczałby takie same kwoty na finansowanie projektów. Nie planuje się finansowania przez osoby trzecie w trakcie etapu pilotażowego. W przypadku drugiego, operacyjnego etapu, na podstawie wyników projektów pilotażowych szukano by w ramach NCFE dodatkowych zasobów u innych publicznych i prywatnych inwestorów.

- NCFE zapewni głównie instrumenty dłużne (tj. pożyczki) w celu finansowania początkowych nakładów inwestycyjnych i kosztów operacyjnych projektu. Pożyczki zostałyby spłacone dzięki dochodom generowanym przez projekt lub ogólnej działalności gospodarczej odbiorcy. Kapitał zostałby wykorzystany w szczególnych przypadkach, głównie w celu inwestowania w fundusze,
- podejmowane będą działania pośrednie wraz z pośrednikami, takimi jak banki lub fundusze inwestycyjne, które będą następnie finansować portfel projektów.

Wykorzystane zostałyby różne rodzaje zadłużenia, w tym dług typu mezzanine. W przypadku udzielania pożyczki ostatecznemu odbiorcy wymagane będą gwarancje w formie gwarancji korporacyjnej, jeżeli odbiorca jest przedsiębiorstwem.

Nie przewiduje się stałej proporcji podziału na zadłużenie i kapitał, przynajmniej na etapie pilotażowym, ponieważ konieczne jest zachowanie elastyczności w celu zaspokojenia potrzeb rynkowych i umożliwienia gromadzenia doświadczeń. Jednak z uwagi na obecne warunki rynkowe celem mechanizmu będzie osiągnięcie udziału wynoszącego 70 % inwestycji bezpośrednich i 30 % inwestycji przez pośredników w trakcie etapu pilotażowego, chociaż w drugim przypadku odsetek ten może być wyższy, jeżeli zwiększy się zapotrzebowanie ze strony pośredników.

Mechanizm będzie obejmował mechanizm podziału ryzyka z EBI, ponieważ projekty wspierane w ramach NCFE będą projektami, w które EBI zwykle nie inwestuje, jako że są one prowadzone na zbyt małą skalę lub wiąże się z nimi wysokie ryzyko, co nie jest zgodne z ratingiem banku na poziomie AAA. Aby rozwiązać ten problem, mechanizm będzie uwzględniał mechanizm podziału ryzyka, w ramach którego w przypadku niepowodzenia projektu fundusze UE zamortyzowałyby pierwsze straty. Dokładny mechanizm wdrażania zostanie ustanowiony na podstawie umowy o delegowaniu zadań zawartej między Komisją a EBI, w której określone zostaną również ścisłe kryteria wykluczania/wyboru projektów, zapewniając włączenie właściwych priorytetów w proces wyboru i wystarczające pokrycie sektorowe i geograficzne.

Interesy finansowe wszystkich uczestników mechanizmu są ukierunkowane na realizację ogólnych celów instrumentu finansowego, ponieważ wszyscy uczestnicy, w tym EBI i Unia Europejska, przekazują środki finansowe na rzecz tego mechanizmu. Ponadto:

- opracowane zostaną ścisłe kryteria wykluczania/wyboru projektów, a także polityka inwestycyjna, która będzie kierować się priorytetami ustalonymi na potrzeby zarządzania kapitałem naturalnym. Oprócz tego,
- opłaty za wyniki zostaną przekazane EBI na podstawie szczegółowych wskaźników, które mają zapewniać zgodność zarządzania mechanizmem ze określonymi celami.

Podział środków zachowa ważność do czasu pełnego zakończenia ostatnich transakcji w ramach programu.

Wstępny etap pilotażowy będzie trwał od 2014 r. do 2017 r. Etap operacyjny będzie trwał od 2017 r. do 2020 r. Po zakończeniu etapu operacyjnego mechanizm będzie musiał w dalszym ciągu funkcjonować w oparciu o mniejszą strukturę w celu zarządzania portfelem i otrzymania zwrotów pożyczek i kapitału. Ponieważ czas trwania pożyczki wynosiłby zazwyczaj 10 lat, oczekuje się, że etap ten będzie trwał przez 10 + 3 lata, przy czym trzy ostatnie lata stanowiłyby rezerwę czasu na uwzględnienie zwłoki w spłaceniu lub w odniesieniu do np. końcowego etapu funduszy inwestycyjnych, w które inwestowano w ramach mechanizmu.

Zarządzanie instrumentem finansowym będzie w gestii EBI. Komitet Sterujący będzie regularnie dokonywał przeglądu postępów w zakresie wdrażania instrumentu finansowego. Komitet Sterujący stanowi zespół osób wyznaczonych wspólnie przez Komisję, w tym służby Komisji, w tym DG ds. Środowiska, DG ds. Klimatu, DG ds. Gospodarczych i Finansowych, i przez EBI, wspierany przez sekretariat zapewniający ze strony EBI.

Utworzony zostanie mechanizm monitorowania i raportowania, a informacje będą przekazywane Komitetowi LIFE.

Monitorowanie instrumentów finansowych będzie zgodne z wymogami określonymi w rozporządzeniu finansowym (art. 140) i rozporządzeniu delegowanym (art. 225), a w dalszej kolejności zgodne z interpretacją ramowej umowy finansowo-administracyjnej z EBI i wynikającej z niej umowy o delegowaniu zadań.

EBI będzie odpowiedzialny za monitorowanie realizacji działań objętych instrumentem finansowym oraz za sporządzanie sprawozdań z wyników działalności i sprawozdań finansowych zgodnie z formatem, treścią i terminami (wstępnie co kwartał), które zostaną uzgodnione, obejmujących regularne sprawozdania i sprawozdania ad hoc, wizyty na miejscu, audyty. Stosowane będą wskaźniki wyników na potrzeby sprawozdań instytucji finansowych przekazywanych EBI.

#### 5.3.1.3. Metodologia techniczna procedury wyboru projektów

EBI wraz z siecią swoich partnerów w całej UE będą pracować nad identyfikacją potencjalnie adekwatnych projektów przeznaczonych do realizacji, korzystając także z wniosków szczegółowych o finansowanie otrzymywanych od potencjalnych odbiorców w całej UE.

Projekty dzielą się na cztery główne kategorie:

- płatności za usługi ekosystemowe: projekty dotyczące płatności z tytułu przepływu korzyści wynikających z kapitału naturalnego, zazwyczaj dobrowolna mała dwustronna transakcja z właściwie zidentyfikowanym nabywcą lub sprzedawcą usługi ekosystemowej. Opierają się na zasadzie „beneficjent płaci”, przez co płatności są dokonywane w celu zabezpieczenia niezbędnych usług ekosystemowych,
- zielona infrastruktura: zielona infrastruktura jest strategicznie zaplanowaną siecią obszarów naturalnych i półnaturalnych z innymi cechami środowiskowymi zaprojektowaną i zarządzaną w celu świadczenia szerokiego zakresu usług ekosystemowych. W skład tej infrastruktury wchodzi tereny zielone (i wodne jeżeli uwzględnia się ekosystemy wodne) oraz inne elementy fizyczne obszarów lądowych (w tym przybrzeżnych), a także morskich. Na lądzie zielona infrastruktura jest obecna na obszarach wiejskich i w środowisku miejskim. Projekty związane z zieloną infrastrukturą stwarzają możliwość generowania przychodów lub oszczędzania kosztów w oparciu o dostarczanie towarów i usług obejmujących gospodarkę wodną, jakość powietrza, leśnictwo, rekreację, kontrolę zagrożenia powodziowego/erozji/pożarów, zapylenie, zwiększoną odporność na konsekwencje zmiany klimatu,

- środki kompensacyjne w ramach różnorodności biologicznej: są to działania na rzecz ochrony, których celem jest kompensowanie rezydualnej, nieuniknionej szkody dla różnorodności biologicznej spowodowanej przez projekty rozwojowe. Opierają się na zasadzie „zanieczyszczający płaci”, w ramach której stosuje się środki kompensacyjne w celu zachowania zgodności lub ograniczenia ryzyka reputacyjnego. Projekty mające na celu kompensowanie szkód wyrządzonych na obszarach Natura 2000 nie kwalifikują się do finansowania w ramach NCFF zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej,
- innowacyjne inwestycje na rzecz różnorodności biologicznej i dostosowywania się: są to projekty dotyczące dostarczania towarów i usług, głównie przez MŚP, których celem jest ochrona różnorodności biologicznej lub zwiększenie odporności wspólnot i innych sektorów biznesu.

Celem będzie zidentyfikowanie i finansowanie projektów o wystarczająco szerokim zasięgu geograficznym i sektorowym w trakcie testowania różnych mechanizmów finansowych w celu zapewnienia odtwarzalności w całej UE na etapie operacyjnym. Zasady kwalifikowalności projektów i polityka inwestycyjna w odniesieniu do mechanizmu (na przykład ustanawianie ograniczeń dla sektorów i zasięgu geograficznego, a także minimalnych kryteriów, które mają zostać spełnione, lub zasad, które mają być przestrzegane, np. hierarchia łagodzenia <sup>(1)</sup>) zostaną określone przed jego utworzeniem i uzgodnione w umowie między Komisją Europejską a Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI).

Kryteria kwalifikowalności będą zgodne z celami w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej oraz dostosowywania się do zmiany klimatu, przewidzianymi w rozporządzeniu LIFE, przy jednoczesnym uwzględnieniu priorytetów polityki państw członkowskich w obszarze ochrony różnorodności biologicznej i dostosowywania się do zmiany klimatu.

Kwalifikowalne projekty zarządzania kapitałem naturalnym należy uzasadniać, stosując ocenę gospodarczą dokonaną na podstawie klasycznej analizy kosztów i korzyści, tj. uzasadniając, że rzeczywisty koszt netto projektu na przestrzeni okresu jego realizacji jest mniejszy niż rzeczywista wartość netto oczekiwanych korzyści, w tym efektów zewnętrznych. Poza standardowymi kryteriami narzuconymi przez EBI w odniesieniu do wszystkich operacji stosowane będą dodatkowe kryteria określające rodzaj uwzględnionych projektów i sektorów.

Ostateczni odbiorcy instrumentu finansowego muszą być co najmniej podmiotami prawnymi lub osobami fizycznymi inwestującymi w projekty w zakresie zarządzania kapitałem naturalnym, które są w stanie:

- wykazać, że w pozytywny sposób oddziałują na warunki i odporność ekosystemu oraz na zapewnianie usług ekosystemowych poprzez ukierunkowaną ocenę oddziaływania na środowisko,
- wprowadzają nowe modele biznesowe w odniesieniu do zarządzania kapitałem naturalnym w obrębie wskazanych powyżej kategorii, tj. zielonej infrastruktury, płatności za usługi ekosystemowe, środków kompensacyjnych w zakresie różnorodności biologicznej lub innowacyjnej działalności gospodarczej lub innowacyjnych przedsiębiorstw w obszarach różnorodności biologicznej/dostosowywania się,
- spełniać jedno z następujących kryteriów:
  - promowanie ochrony, odnowy, ulepszania ekosystemów i zarządzania nimi, w tym za pośrednictwem rozwiązań opartych na ekosystemach dotyczących sektorów użytkowania gruntów, ochrony gleby, leśnictwa, rolnictwa, akwakultury, zasobów wodnych i odpadów,
  - promowanie rozwiązań bazujących na ekosystemach, które umożliwiają przedsiębiorstwom i wspólnotom rozwiązywanie problemów związanych ze zidentyfikowanymi obecnymi i przewidywanymi skutkami zmiany klimatu, w tym za pośrednictwem projektów zielonej infrastruktury w środowisku miejskim, na obszarach wiejskich i terenach przybrzeżnych.

Aby projekty były kwalifikowalne, muszą być realizowane w co najmniej jednym państwie członkowskim UE.

Jeżeli projekty są pośrednio finansowane za pośrednictwem wkładu w fundusze zarządzane przez pośredniczące instytucje finansowe, wybór takich instytucji byłby uwarunkowany popytem i zgodny z zasadami należytego zarządzania finansami, przejrzystości, niedyskryminacji i spełnienia między innymi następujących wymogów:

- (i) ma to być instytucja sektora prywatnego lub finansowa instytucja rynkowa;
- (ii) ma być zaangażowana i wykazywać zdolność operacyjną w zakresie podział instrumentu finansowego;
- (iii) ma wykazywać zdolność w zakresie docierania do ostatecznych odbiorców będących celem polityki UE i państw członkowskich w zakresie różnorodności biologicznej i dostosowywania się do zmiany klimatu;

<sup>(1)</sup> Hierarchia łagodzenia obejmuje: 1) unikanie negatywnych skutków dla środowiska ogólnie, a dla różnorodności biologicznej w szczególności lub zapobieganie tym skutkom; 2) minimalizowanie i naprawianie na miejscu skutków dotyczących rozwoju, jeżeli skutków tych nie można uniknąć; oraz 3) środki rekompensujące/kompensujące, które podejmuje się w ostateczności (na miejscu lub w innym miejscu) w przypadku rezydualnych skutków negatywnych.

- (iv) ma podejmować zobowiązania związane z podziałem instrumentu finansowego i przestrzegać związanych z tym wymagań;
- (v) ma spełniać odpowiednie standardy i przestrzegać obowiązujących przepisów dotyczących zapobiegania praniu pieniędzy, zwalczania terroryzmu i oszustw podatkowych;
- (vi) ma udzielać informacji wymaganych przez Trybunał Obrachunkowy, aby umożliwić mu wypełnienie jego obowiązków; oraz
- (vii) ma być akceptowana przez EBI jako pożyczkobiorca zgodnie z polityką kredytową banku.

### 5.3.2. Instrument prywatnego finansowania projektów służących efektywności energetycznej (PF4EE)

#### 5.3.2.1. Wkład w cele programu LIFE

PF4EE przyczynia się do realizowania ogólnych celów rozporządzenia LIFE, jak określono w art. 3 i szerzej określono w priorytetowym obszarze działania „Łagodzenie skutków zmiany klimatu”. W szczególności PF4EE:

- służy rozwiązywaniu głównego problemu polityki w zakresie klimatu, przyczyniając się do realizacji celu strategii „Europa 2020” polegającego na zapewnieniu oszczędzania energii i związanej z tym redukcji emisji,
- zapewnia konieczny poziom nadzorowania i prezentowania nowego instrumentu polityki, dając duże możliwości stworzenia europejskiej wartości dodanej,
- uzupełnia i wspiera zobowiązania państw członkowskich w ramach krajowych planów działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii,
- zapewnia możliwość poprawienia opłacalności programu LIFE dzięki dźwigni finansowej i komplementarności,
- zwiększa długotrwałą możliwość w zakresie zrównoważonej komercyjnej działalności finansowej, zapewniając tym samym kontynuowanie i długoterminowe wsparcie zrównoważonego rozwoju,
- wspiera solidarność i podział obciążenia, oraz
- daje możliwość włączenia inicjatywy do programów państw członkowskich (przez krajowe plany działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii i potencjalnie inne programy oraz inicjatywy).

#### 5.3.2.2. Struktura instrumentu finansowego

Wdrażanie PF4EE zostanie powierzone Europejskiemu Bankowi Inwestycyjnemu (EBI) za pomocą zarządzania pośredniego.

Instrument PF4EE będzie miał dwa główne cele:

- uczynić kredytowanie efektywności energetycznej działaniem bardziej zrównoważonym wśród europejskich instytucji finansowych, zachęcając tym samym prywatne banki komercyjne i inne instytucje finansowe (zwane wspólnie „pośrednikami finansowymi”) do traktowania sektora efektywności energetycznej jako odrębnego segmentu rynku, oraz
- zwiększyć dostępność finansowania dłużnego na rzecz projektów wspierających priorytety efektywności energetycznej państw członkowskich ustalone w ramach krajowych planów działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii.

Instrument PF4EE zapewni: (i) mechanizm udziału ryzyka (mechanizm podziału ryzyka) w przypadku instytucji finansowych sektora prywatnego; oraz (ii) wsparcie ekspertów w przypadku pośredników finansowych (mechanizm pomocy eksperckiej); w połączeniu z (iii) finansowaniem długoterminowym EBI (pożyczka EBI na cele efektywności energetycznej).

- PF4EE zapewniłby instrument finansowy podziału ryzyka z funkcjonującymi mechanizmami porównywalnymi z ograniczoną gwarancją w celu podziału ryzyka między Komisję (jako podmiot finansującym) i pośredników finansowych (jako pożyczkodawców).
- Mechanizm podziału ryzyka opracowano w celu zmniejszenia ryzyka kredytowego, które ponoszą pośrednicy finansowi, gdy udzielają pożyczek na rzecz sektora efektywności energetycznej, oraz w celu zachęcenia ich do udziału. Skutek będzie zależny od warunków rynkowych i szczegółowych cech projektów. Przewiduje się, że mechanizm podziału ryzyka powinien przyczynić się do nasilenia działalności w zakresie udzielania pożyczek, dostępu do finansowania lub poprawy warunków finansowania na rzecz ostatecznych odbiorców, w tym niższych cen, dłuższych okresów zapadalności, niższych zabezpieczeń itp.

- W celu pozyskania wkładu w ramach programu LIFE pośrednikom finansowym zapewnione zostaną pożyczki EBI z preferencyjnym oprocentowaniem w przypadku dalszego pożyczania. Preferencyjne oprocentowanie będzie przechodziło na ostatecznych odbiorców w celu zachęcenia ich do korzystania z pożyczek.
- Oczekuje się także, że odbiorcy wniosą wkład w koszty projektu, w wyniku czego zwiększy się dźwignia finansowa obliczona dla kosztów inwestycyjnych.
- Pośrednikom finansowym zapewniona jest ochrona ryzyka kredytowego, ponieważ celem instrumentu PF4EE jest zwiększanie udzielania pożyczek pośrednikom finansowym na rzecz inwestycji w zakresie efektywności energetycznej. EBI zwykle nie potrzebuje ochrony ryzyka kredytowego w zakresie, w jakim udziela pożyczek pośrednikom finansowym przestrzegającym jego polityki ryzyka kredytowego, która obecnie stanowi założenie sformułowane z uwagi na etap pilotażowy PF4EE.
- Gdyby uczestniczący pośrednik finansowy ponosił straty w portfelu pożyczek, w którym posiada środki przekazane przez EBI w formie kredytów (portfel pożyczek w zakresie efektywności energetycznej), straty te zostałyby częściowo objęte przez instrument finansowy podziału ryzyka.
- Finansowanie w ramach programu LIFE zostałyby wykorzystane w celu zapewnienia wkładu finansowego wymaganego na potrzeby mechanizmu podziału ryzyka i mechanizmu pomocy eksperckiej, a także kosztów administracyjnych i bezpośrednich poniesionych przez EBI w celu ustanowienia instrumentu i zarządzania nim.
- Każdemu pośrednikowi finansowemu zostanie przydzielona maksymalna kwota środków pieniężnych (maksymalne dostępne zabezpieczenie) w celu zrekompensowania strat w portfelu pożyczek w zakresie efektywności energetycznej, ale będzie ograniczona do odsetka docelowej całkowitej wartości portfela pożyczek, który ma być utworzony w ramach danej instytucji finansowej. Kwota ta będzie ograniczona do konkretnego odsetka docelowej całkowitej wartości portfela pożyczek w zakresie efektywności energetycznej, w zależności od profilu ryzyka docelowych ostatecznych odbiorców i uzgodnionego wariantu podziału ryzyka.
- Oczekuje się, że docelowi odbiorcy finansowi PF4EE zostaną określone w kontekście krajowych planów działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii państw członkowskich i będą przede wszystkim odbiorcami, do których skierowane są krajowe/regionalne programy opracowane przez państwa członkowskie w celu realizowania swoich krajowych planów działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii. Odbiorcami byłyby MŚP i spółki o średniej kapitalizacji oraz osoby fizyczne, ale mogą nimi zostać także małe gminy lub inne organy sektora publicznego realizujące inwestycje w zakresie efektywności energetycznej na małą skalę, będące w stanie wykorzystać oszczędności energii do spłacenia początkowych pożyczek.
- W ramach instrumentu PF4EE przewiduje się 6–10 umów o finansowaniu (pożyczki EBI w zakresie efektywności energetycznej i mechanizmy podziału ryzyka/mechanizmy pomocy eksperckiej) podpisanych z instytucjami finansowymi w ciągu pierwszych 4 lat, z możliwością zwiększenia tej ilości do 14–20 umów o finansowaniu w ciągu 7 lat.

PF4EE bazuje na zielonej inicjatywie EIB dotyczącej długu w zakresie projektów efektywności energetycznej. Zielona inicjatywa dotycząca długu w zakresie projektów efektywności energetycznej ma na celu zwiększenie dostępności finansowania zadłużenia w przypadku inwestycji na rzecz efektywności energetycznej w Unii Europejskiej.

Wybór pośredników finansowych będzie zależny od popytu i zgodny z zasadami należytego zarządzania finansami, przejrzystości, niedyskryminacji i spełnienia między innymi następujących wymogów:

- (i) ma to być instytucja finansowa sektora prywatnego;
- (ii) ma spełniać i wykazywać zdolność operacyjną w zakresie rozpowszechniania instrumentu PF4EE;
- (iii) ma wykazywać zdolność w zakresie docierania do ostatecznych odbiorców będących celem odpowiedniego priorytetu w zakresie krajowego planu działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii lub programu wsparcia efektywności energetycznej, lub dyrektyw UE związanych z efektywnością energetyczną w obrębie przedmiotowego państwa członkowskiego;
- (iv) ma podejmować zobowiązania związane z rozpowszechnianiem instrumentu PF4EE i przestrzegać związanych z nim wymogów;
- (v) ma przestrzegać odpowiednich standardów i obowiązujących przepisów dotyczących zapobiegania praniu pieniędzy, zwalczania terroryzmu i oszustw podatkowych;
- (vi) ma przekazywać informacje wymagane przez Trybunał Obrachunkowy w celu umożliwienia mu spełnienia jego obowiązków; oraz
- (vii) ma być akceptowana przez EBI jako pożyczkobiorca zgodnie z polityką kredytową banku i odpowiadać docelowemu rozmieszczeniu geograficznemu PF4EE.



Szeroki geograficzny zasięg instrumentu finansowego na przestrzeni czasu trwania programu zostanie zapewniony dzięki ustaleniu maksymalnych wskaźników geograficznej koncentracji i dzięki zapewnieniu bodźców na rzecz EBI w celu zachęcania pośredników finansowych we wszystkich państwach członkowskich do udziału w programie.

W zależności od zainteresowania wyrażonego przez pośredników finansowych w ramach negocjowania umów priorytetowo mogą być traktowani ci pośrednicy finansowi, którzy dążą do działania w tych państwach członkowskich, w których potrzeby inwestycyjne (pod względem odległości od celu) są największe. Negocjując oferowany poziom ochrony ryzyka, EBI będzie zachęcać pośredników finansowych do działania w państwach członkowskich cechujących się wyższym ryzykiem odzwierciedlającym na przykład znaczące braki w rozwoju w zakresie korzystania z finansowania pożyczkowego na potrzeby efektywności energetycznej lub gdy zdolność do przyjmowania kredytów uznaje się za prawdopodobnie wyjątkowo niską. Korzystanie z mechanizmu pomocy eksperckiej może również mieć na celu wspieranie pośredników finansowych i ograniczenie ryzyka w państwach członkowskich cechujących się wyższym ryzykiem.

PF4EE musi funkcjonować, dopóki przedmiotowe pożyczki objęte mechanizmem podziału ryzyka pozostają niespłacone. Maksymalny okres zapadalności, jaki dopuszcza się w ramach mechanizmu podziału ryzyka, wyniesie 20 lat. W związku z tym PF4EE będzie obowiązywał do 20 lat po zakończeniu okresu wdrażania (2042 r.).

Alokacja środków będzie ważna do pełnego zakończenia ostatnich transakcji w ramach programu.

Zarządzanie instrumentem finansowym będzie w gestii EBI. Komitet Sterujący będzie regularnie dokonywał przeglądu postępów wdrażania instrumentu finansowego. Komitet Sterujący stanowi zespół osób wyznaczonych wspólnie przez Komisję, w tym takie liniowe służby Komisji, jak: DG ds. Klimatu, DG ds. Gospodarczych i Finansowych oraz DG ds. Energii, i przez EBI, wspierany przez sekretariat zapewniany przez EBI.

Utworzony zostanie mechanizm monitorowania i raportowania, a informacje będą przekazywane Komitetowi LIFE.

Monitorowanie instrumentów finansowych będzie zgodne z wymogami określonymi w rozporządzeniu finansowym (art. 140) i rozporządzeniu delegowanym (art. 225), a w dalszej kolejności zgodne z interpretacją ramowej umowy finansowo-administracyjnej z EBI i wynikającej z niej umowy o delegowaniu zadań.

EBI będzie odpowiedzialny za monitorowanie realizacji działań objętych instrumentem finansowym oraz za sporządzanie sprawozdań z wyników działalności i sprawozdań finansowych zgodnie z formatem, treścią i terminowością (wstępnie co kwartał), które zostaną uzgodnione, obejmujących regularne sprawozdania i sprawozdania ad hoc, wizyty na miejscu, audyty. Stosowane będą wskaźniki wyników na potrzeby sprawozdań instytucji finansowych przekazywanych EBI.

#### 5.3.2.3. Metodologia techniczna procedury wyboru projektów

Wśród odbiorców znajdują się osoby fizyczne, stowarzyszenia mieszkaniowe właścicieli budynków mieszkalnych, małe i średnie przedsiębiorstwa, korporacje lub instytucje/organy publiczne realizujące inwestycje w zakresie efektywności energetycznej zgodnie z krajowym planem działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii poszczególnych państw członkowskich.

Wielkość pożyczek udzielanych odbiorcom wynosi od kwoty 40 000 EUR, którą można obniżyć w celu ujęcia małych inwestycji w sektorze mieszkaniowym, do kwoty 5 mln EUR, a w wyjątkowych przypadkach do kwoty 15 mln EUR.

Państwa członkowskie będą w stanie oddziaływać na proces przygotowywania projektów i w związku z tym pośrednio na wybór tych projektów w ramach priorytetów krajowego planu działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii. Odbiorcami będą te podmioty prawne lub osoby fizyczne, które:

- realizują inwestycję w zakresie efektywności energetycznej w kontekście programu wsparcia państwa członkowskiego lub zgodnie z priorytetami krajowego planu działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii lub dyrektyw UE dotyczących efektywności energetycznej,
- zaciągają pożyczkę w zakresie efektywności energetycznej udzieloną przez uczestniczącego pośrednika finansowego,
- są kwalifikowalne z punktu widzenia EBI i udzielania pożyczek przez pośredników finansowych, oraz
- z pomyślnym wynikiem przeszły analizę działalności gospodarczej, która obejmuje koszty efektów zewnętrznych związanych z dwutlenkiem węgla tak, aby rzeczywisty koszt netto projektu na przestrzeni czasu jego trwania był mniejszy niż rzeczywista wartość netto zaoszczędzonej energii.

## 6. ORIENTACYJNE TERMINY PUBLIKOWANIA ZAPROSZEŃ DO SKŁADANIA WNIOSKÓW (ART. 24 UST. 2 LIT. E) ROZPORZĄDZENIA LIFE)

## 6.1. Orientacyjne terminy w odniesieniu do dotacji

Rodzaj projektu	Podprogram	2014	2015	2016	2017
Projekty w rozumieniu art. 18 lit. a), b), c) i h) rozporządzenia LIFE	ENV	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
	CLIMA	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
Projekty zintegrowane (art. 18 lit. d) rozporządzenia LIFE)	ENV	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
	CLIMA		2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
Projekty pomocy technicznej (art. 18 lit. e) rozporządzenia LIFE)	ENV	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
	CLIMA		2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
Projekty na rzecz budowania potencjału (art. 18 lit. f) rozporządzenia LIFE)	ENV oraz CLIMA wspólnie	Rozpoczęcie w 2. kwartale 2014 r. do 3. kwartału 2015 r.			
Projekty przygotowawcze (art. 18 lit. g) rozporządzenia LIFE)	ENV	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
	CLIMA		2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
Dotacje operacyjne (art. 21 rozporządzenia LIFE)	ENV oraz CLIMA wspólnie	2. kwartał – wspólne zaproszenie do składania wniosków o dotacje na działalność na rok obrotowy 2015	2. kwartał – ramowe umowy o partnerstwie oraz dotacje na działalność na rok obrotowy 2016	2. kwartał – dotacje na działalność na rok obrotowy 2017	2. kwartał – dotacje na działalność na rok obrotowy 2018

## 6.2. Orientacyjne terminy w odniesieniu do instrumentów finansowych

Instrument finansowy	Podprogram	2014	2015	2016	2017
NCFE	ENV	3. kwartał	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
	CLIMA	3. kwartał	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał
PF4EE	ENV				
	CLIMA	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał	2. kwartał

7. WYNIKI JAKOŚCIOWE I ILOŚCIOWE, WSKAŹNIKI I CELE W ODNIESIENIU DO KAŻDEGO OBSZARU PRIORYTETOWEGO ORAZ RODZAJU PROJEKTÓW (ART. 24 UST. 2 LIT. C) ROZPORZĄDZENIA LIFE)

Zgodnie ze wskaźnikami wyników (art. 3 ust. 3 rozporządzenia LIFE) oraz celami szczegółowymi przedmiotowych obszarów priorytetowych w odniesieniu do każdego obszaru priorytetowego i rodzaju projektu ustanawia się wyniki jakościowe i ilościowe, wskaźniki i cele (art. 24 ust. 2 lit. c) rozporządzenia LIFE<sup>(1)</sup>.

Ograniczając obszar stosowania zintegrowanych projektów do wdrażania szczegółowych strategii, planów i planów działania w ramach przepisów UE w obszarach przyrody, wody, odpadów i powietrza, łagodzenia skutków zmiany klimatu i dostosowywania się do nich, można zawęzić oczekiwane wyniki i cele osiągnięte w ramach tych projektów.

W ramach podprogramu działań na rzecz środowiska tematyczne priorytety wymienione w załączniku III do rozporządzenia LIFE i tematy projektowe wymienione w pkt 3 bieżącego wieloletniego programu prac zwiększają ukierunkowanie finansowanych projektów, prowadząc do bardziej widocznego wpływu na stan środowiska. Na podstawie oceny szacowanego skutku programu LIFE określono niektóre ogólne wyniki i cele, biorąc pod uwagę katalityczną funkcję programu i w związku z tym, w przypadku powiązania z rozwojem i wdrażaniem, znaczenie powielania udanych projektów (art. 3 ust. 3 lit. b) rozporządzenia LIFE).

Liczba i zakres skutecznych projektów w ramach obszaru priorytetowego zależy jednak głównie od liczby przedłożonych kwalifikowalnych wniosków, które spełniają kryteria selekcji i przyznania dotacji, oraz od czynników technicznych i społeczno-ekonomicznych, na które Komisja nie ma wpływu.

W związku z powyższym oraz w celu zwiększenia możliwości pomiaru wkładu programu LIFE w cele 7. programu działań UE w zakresie środowiska (art. 3 ust. 1 lit. d) rozporządzenia LIFE) oczekiwane wyniki określono, w miarę możliwości, również jako wyniki przewidziane na poziomie projektu. Beneficjenci projektu będą musieli określić wartość wyjściową na początku projektu i wynik końcowy w odniesieniu do zamierzonych celów. Cele w zakresie środowiska/klimatu, jakie mają zostać osiągnięte w ramach każdego projektu, powinny umożliwiać wdrożenie wartości docelowych, dopuszczalnych wielkości emisji lub celów ustalonych w ramach odpowiedniej unijnej polityki i unijnych przepisów lub nawet ich przekroczenie.

Program LIFE jest katalizatorem i możliwość powielania treści projektu stanowi zatem kluczowy element dla zapewnienia skuteczności programu pod względem spowodowania pozytywnych skutków w odniesieniu do środowiska i klimatu. Chociaż celem wszystkich wniosków dotyczących projektów jest możliwość powielania w przedmiotowym obszarze środowiska lub zmiany klimatu, można oczekiwać, że tylko 80 % projektów pilotażowych i demonstracyjnych będzie można powielać, ponieważ istnieje ryzyko, że testowane i prezentowane techniki oraz metody nie przyniosą oczekiwanych wyników. Ponadto ze względu na ewentualne trudności gospodarcze i administracyjne, niezależnie od tego rodzaju technicznych trudności, nie można oczekiwać, że wszystkie projekty zakończą się sukcesem.

Należy zauważyć, że niewiele projektów w ramach programu LIFE, o ile w ogóle którykolwiek z nich, zakończą się do 2017 r., w związku z tym przewidziane cele działań w zakresie środowiska lub klimatu najprawdopodobniej nie zostaną jeszcze osiągnięte w tym terminie.

W związku z tym jeżeli cele odnoszą się do trwających projektów, w rzeczywistości stanowią one raczej etapy główne. Etapy te wiążą się z rozpoczęciem realizacji projektów w taki sposób, aby mogły one doprowadzić do realizacji celów do 2020 r. Kilka projektów, które zostaną ukończone do 2017 r., powinno w sposób naturalny osiągnąć cel, dla którego zostały ustanowione.

W celu uniknięcia powielania w ramach każdego obszaru priorytetowego rodzaje projektu w rozumieniu art. 2 i 18 rozporządzenia LIFE przewidziane dla osiągnięcia powiązanych celów w miarę możliwości łączy się w grupy. Rodzaje projektu niezależne od obszarów priorytetowych, takie jak projekty w zakresie budowania zdolności, umieszcza się w wykazie oddzielnie.

Wskaźniki zawarto w opisie wyników i celów i dlatego też nie są one opisane oddzielnie w tabelach poniżej.

<sup>(1)</sup> Zob. także oświadczenie programu w projekcie budżetu na rok 2014, COM(2013) 450, s. 181 i nast. Uwaga: Komisja opracowała wskaźniki i cele w oświadczeniu programu na podstawie swojego wniosku z 2011 r. W trakcie procedury ustawodawczej wprowadzono szereg zmian: wprowadzono projekty w zakresie budowania potencjału i pomocy technicznej, zmniejszono całkowity budżet o 15 %, kwotę przeznaczoną na obszar przyrody i różnorodności biologicznej zwiększono do 55 % zasobów przydzielonych na projekty (tj. zmniejszając kwotę przeznaczoną na ochronę środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami), podniesiono wskaźnik współfinansowania do 60 % lub więcej w przypadku wszystkich projektów na okres 2014–2020, wprowadzono priorytety tematyczne oraz zmniejszono odsetek projektów zintegrowanych do 30 % zasobów przydzielonych na dotacje na działania. W związku z tym dostosowano odpowiednio wyniki i cele.

### 7.1. Podprogram działań na rzecz środowiska

W odniesieniu do podprogramu działań na rzecz środowiska uwzględnia się cele ogólne określone w art. 3 ust. 1, cele szczegółowe określone w odniesieniu do każdego obszaru priorytetowego w art. 10, 11 i 12 oraz wskaźniki wyników określone w art. 3 ust. 3 rozporządzenia LIFE.

#### Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami

##### Projekty zgodnie z art. 18 lit. a) i b) rozporządzenia LIFE

Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe <sup>(1)</sup>	Wyniki jakościowe	Cele/główne etapy 2017
WODA (w tym środowisko morskie)	Liczba trwających lub ukończonych projektów dotyczących (śródlądowych/przejsiowych/przybrzeżnych) jednolitych części wód w złym stanie ekologicznym.	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielać działania i zmierzających w kierunku dobrego stanu ekologicznego na poziomie projektu.	80 %
	Liczba jednolitych części wód w złym stanie ekologicznym, objętych trwającymi lub ukończonymi projektami.	Jednolite części wód (śródlądowe/przejsiowe/przybrzeżne) objęte dającymi się powielać trwającymi lub ukończonymi projektami w celu poprawienia ich stanu ekologicznego.	100 <sup>(2)</sup>
ODPADY	Liczba trwających lub ukończonych projektów ukierunkowanych na osiągnięcie celów prawnych UE w dziedzinie odpadów i wdrożenie hierarchii postępowania z odpadami (odpowiednie gospodarowanie odpadami).	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielać działania i zmierzających w kierunku odpowiedniego gospodarowania odpadami.	80 %
	Liczba dodatkowych gmin lub regionów w całej UE z nieodpowiednim gospodarowaniem odpadami, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty.	Gminy objęte trwającymi lub ukończonymi dającymi się powielać projektami ustanowionymi w celu osiągnięcia odpowiedniego poziomu gospodarowania odpadami.	20
Efektywne gospodarowanie zasobami (w tym gleba, lasy oraz gospodarka ekologiczna i obiegowa)	Liczba trwających lub ukończonych projektów wdrażających cele polityki i przepisów unijnych w odniesieniu do obszaru <b>efektywnego gospodarowania zasobami</b> (z wyłączeniem gleby i lasów).	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielać działania i zmierzających w kierunku wdrażania aspektów ekologicznej gospodarki obiegowej.	80 %

## Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami

## Projekty zgodnie z art. 18 lit. a) i b) rozporządzenia LIFE

Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe (1)	Wyniki jakościowe	Cele/główne etapy 2017
	Liczba dodatkowych przedsiębiorstw w całej Europie, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty.	Dodatkowe przedsiębiorstwa objęte trwającymi lub ukończonymi dającymi się powielać projektami ustanowionymi w celu wdrażania ekologicznej gospodarki obiegowej.	10
	Liczba trwających lub ukończonych projektów wdrażających cele polityki unijnej w obszarze ochrony <b>gleb</b> .	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielać działania i zmierzających w kierunku zachowania lub poprawy funkcji gleb.	80 %
	Powierzchnia w ha gruntów w całej UE, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty.	Grunty objęte trwającymi lub ukończonymi, dającymi się powielać projektami ustanowionymi w celu poprawy funkcji gleb.	2 000
	Liczba trwających lub ukończonych projektów promujących wdrażanie strategii <b>leśnej</b> dla Unii Europejskiej.	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielać działania i zmierzających w kierunku wdrażania strategii leśnej dla Unii Europejskiej.	80 %
		Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielać działania, ustanowionych w celu dostarczenia danych Europejskiemu Centrum Informacji o Lasach.	80 %
Środowisko i zdrowie (w tym chemikalia i hałas)	Liczba trwających lub ukończonych projektów wdrażających politykę unijną w zakresie <b>chemikaliów</b> , w tym projekty promujące zastępowanie substancji i minimalizowanie narażenia.	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielać działania i zmierzających w kierunku osiągnięcia lub przewyższenia odpowiedniego celu unijnego w zakresie substancji chemicznej na poziomie projektu.	80 %

Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami			
Projekty zgodnie z art. 18 lit. a) i b) rozporządzenia LIFE			
Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe (1)	Wyniki jakościowe	Cele/główne etapy 2017
	Liczba osób w całej UE, na które celach ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty, mające na celu ograniczenie stosowania chemikaliów.	Osoby objęte dającymi się powiełać trwającymi lub ukończonymi projektami ustanowionymi w celu ograniczenia negatywnych skutków chemikaliów dla zdrowia i środowiska, w tym szacunków w odniesieniu do skutków długoterminowych.	50 000
	Liczba trwających lub ukończonych finansowanych projektów ukierunkowanych na <b>redukcję hałasu</b> .	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powiełać działania i zmierzających w kierunku osiągnięcia lub przewyższenia odpowiedniego celu unijnego w zakresie redukcji hałasu na poziomie projektu.	80 %
		Odsetek dających się powiełać trwających lub ukończonych projektów ukierunkowanych na redukcję hałasu, zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas o co najmniej 3 dB.	80 %
	Liczba osób w całej UE, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty związane z redukcją hałasu.	Czerpanie korzyści z dających się powiełać, trwających lub ukończonych projektów ustanowionych w celu ograniczenia poziomu hałasu o co najmniej 3 dB.	10 000
Jakość powietrza i emisje (w tym środowisko miejskie)	Liczba trwających lub ukończonych projektów przyczyniających się do osiągnięcia celów prawnych UE w zakresie jakości powietrza oraz do wdrażania zarządzania jakością powietrza.	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powiełać działania i zmierzających w kierunku osiągnięcia lub przewyższenia odpowiedniego celu unijnego w zakresie jakości powietrza na poziomie projektu: <ul style="list-style-type: none"> <li>— w strefach jakości powietrza, w których poziomy zanieczyszczenia przekraczają cele ustanowione przepisami prawa: w ramach projektów przewidziane jest osiągnięcie/przekroczenie celów na poziomie projektu,</li> </ul>	80 %

**Ochrona środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami****Projekty zgodnie z art. 18 lit. a) i b) rozporządzenia LIFE**

Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe <sup>(1)</sup>	Wyniki jakościowe	Cele/główne etapy 2017
		— jeżeli polityki dotyczące jakości powietrza są opracowywane i wdrażane: projekty przewidziane w celu opracowywania nowych środków, metod lub technik, które mogą służyć jako przykłady dla rozwoju polityki unijnej.	
	Liczba osób, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty dotyczące jakości powietrza.	Osoby objęte dającymi się powielać, trwającymi lub ukończonymi projektami zmierzającymi w kierunku osiągnięcia lub przewyższenia odpowiedniego celu unijnego w zakresie jakości powietrza.	1 mln

<sup>(1)</sup> Ze względu na podejście oddolne i dużą różnorodność problemów związanych ze środowiskiem i klimatem uwzględnionych w programie LIFE oraz ograniczone fundusze dostępne w celu rozwiązania tych problemów, mimo wprowadzenia priorytetów tematycznych i tematyki projektów, wykorzystanie projektów w określonych obszarach jest niepewne i w związku z tym niemożliwe jest określenie celów ex ante w odniesieniu do większości objętych obszarów priorytetowych i wskazanych celów, z wyjątkiem priorytetów tematycznych dotyczących przyrody.

<sup>(2)</sup> Oczekuje się, że w latach 2015–2017 w odniesieniu do 6 900 jednolitych części wód w całej UE nastąpi poprawa ich stanu ekologicznego, z czego 1,4 % (100) będzie wiązało się z wkładem w ramach programu LIFE.

**Przyroda i różnorodność biologiczna****Projekty zgodnie z art. 18 lit. a), b) i c) rozporządzenia LIFE**

Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
PRZYRODA	Liczba trwających lub ukończonych projektów ukierunkowanych na siedliska lub gatunki w stanie ochrony poniżej odpowiedniego/niebezpiecznym.	Odsetek trwających lub ukończonych projektów powstałych w celu poprawy stanu ochrony w rozumieniu dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory oraz dyrektywy 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.	100 %
	Liczba siedlisk w stanie ochrony poniżej odpowiedniego/bezpiecznego, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty.	Odsetek docelowych siedlisk lub gatunków, lub obszarów Natura 2000, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty i których stan ochrony ulega poprawie.	10 % docelowych siedlisk.

<b>Przyroda i różnorodność biologiczna</b>			
<b>Projekty zgodnie z art. 18 lit. a), b) i c) rozporządzenia LIFE</b>			
Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
	Liczba gatunków w stanie ochrony poniżej odpowiedniego/bezpiecznego, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty.		10 % docelowych gatunków.
	Liczba obszarów Natura 2000/powierzchni w ha obszarów Natura 2000, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty.		10 % obszarów Natura 2000/powierzchni w ha docelowych obszarów Natura 2000.
Różnorodność biologiczna	Liczba trwających lub ukończonych projektów ukierunkowanych na realizację celów 2, 3, 4 oraz 5 strategii na rzecz różnorodności biologicznej do 2020 r.	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielić działania w celu poprawy lub przywrócenia docelowych usług ekosystemowych.	80 %
	Liczba ekosystemów, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty.	Odsetek usług ekosystemowych, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone dające się powielić projekty, zmierzające do ich poprawy lub odtworzenia.	10 % docelowych typów ekosystemów 10 % docelowych typów ekosystemów
<b>Projekty zintegrowane – zgodnie z art. 18 lit. d) rozporządzenia LIFE</b>			
Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
WODA (w tym środowisko morskie)	Liczba obszarów dorzecza na terenie całej UE, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty zintegrowane dotyczące wody.	Odsetek obszarów dorzecza objętych projektami zintegrowanymi dotyczącymi wody.	3 %
	Liczba trwających lub ukończonych projektów zintegrowanych ukierunkowanych na wdrażanie planów gospodarowania wodami w dorzeczu.	Odsetek projektów zintegrowanych ustanowionych w celu wdrażania zgodnych i efektywnych planów gospodarowania wodami w dorzeczu w obszarach dorzecza objętych planami zgodnie z ramową dyrektywą wodną.	100 %



**Projekty zintegrowane – zgodnie z art. 18 lit. d) rozporządzenia LIFE**

Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
	Liczba trwających lub ukończonych projektów zintegrowanych ukierunkowanych na wdrażanie planów gospodarowania wodami w dorzeczu.	Odsetek projektów zintegrowanych, w przypadku których finansowanie uzupełniające uruchomione w ramach projektów zintegrowanych jest większe niż całkowita wartość budżetów tych projektów.	100 %
ODPADY	Liczba regionów na terenie całej UE objętych trwającymi lub ukończonymi projektami zintegrowanymi dotyczącymi odpadów.	Odsetek regionów objętych projektami zintegrowanymi dotyczącymi odpadów.	2 %
	Liczba trwających lub ukończonych projektów zintegrowanych ukierunkowanych na wdrażanie planów gospodarki odpadami lub programów zapobiegania powstawaniu odpadów.	Odsetek projektów zintegrowanych ustanowionych w celu zapewniania zgodnych i efektywnych planów gospodarki odpadami lub programów zapobiegania powstawaniu odpadów w regionie objętym, zgodnie z art. 28 i 29 dyrektywy ramowej w sprawie odpadów 2008/98/WE.	100 %
	Liczba trwających lub ukończonych projektów zintegrowanych ukierunkowanych na wdrażanie planów gospodarki odpadami lub programów zapobiegania powstawaniu odpadów.	Odsetek projektów zintegrowanych, w przypadku których finansowanie uzupełniające uruchomione w ramach projektów zintegrowanych jest większe niż całkowita wartość budżetów tych projektów.	100 %
Jakość POWIETRZA i emisje (w tym środowisko miejskie)	Liczba osób z regionów w całej UE, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty zintegrowane dotyczące powietrza.	Odsetek całkowitej populacji UE z regionów objętych projektami zintegrowanymi dotyczącymi jakości powietrza.	3 %
	Liczba trwających lub ukończonych projektów zintegrowanych ukierunkowanych na wdrażanie planów i programów ochrony powietrza.	Odsetek projektów zintegrowanych powstałych w celu wdrażania zgodnych i efektywnych planów i programów ochrony powietrza zgodnie z art. 23 dyrektywy 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystsze powietrze dla Europy.	100 %
	Liczba trwających lub ukończonych projektów zintegrowanych ukierunkowanych na wdrażanie planów i programów ochrony powietrza.	Odsetek projektów zintegrowanych, w przypadku których finansowanie uzupełniające uruchomione w ramach projektów zintegrowanych jest większe niż całkowita wartość budżetów tych projektów.	100 %
PRZYRODA	Liczba obszarów Natura 2000, na które ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty zintegrowane dotyczące przyrody.	Odsetek obszarów Natura 2000 objętych projektami zintegrowanymi dotyczącymi przyrody.	4 %

Projekty zintegrowane – zgodnie z art. 18 lit. d) rozporządzenia LIFE			
Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
	Liczba trwających lub ukończonych projektów zintegrowanych ukierunkowanych na realizację priorytetowych ram działań.	Odsetek projektów zintegrowanych ustanowionych w celu realizacji priorytetowych ram działań, aby zapewnić odpowiednie zarządzanie obszarami Natura 2000.	100 %
	Liczba trwających lub ukończonych projektów zintegrowanych ukierunkowanych na realizację priorytetowych ram działań.	Odsetek projektów zintegrowanych, w przypadku których finansowanie uzupełniające uruchomione w ramach projektów zintegrowanych jest większe niż całkowita wartość budżetów tych projektów.	100 %

#### Informacje i zarządzanie

#### Projekty zgodnie z art. 18 lit. h) rozporządzenia LIFE

Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
Informacje i PODNOSZENIE POZIOMU świadomości	Liczba trwających lub ukończonych projektów ukierunkowanych na podniesienie poziomu świadomości obywateli, przedsiębiorstw, samorządów terytorialnych, zarejestrowanych organizacji pozarządowych (NGO) i innych organizacji społeczeństwa obywatelskiego (zainteresowane strony i obywatele).	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielić działania zmierzających w kierunku uwzględnienia większej liczby obszarów poza obszarem projektu niż dwa i większej liczby języków niż jeden.	80 %
	Liczba zainteresowanych stron i obywateli, na których ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty, nieświadomych celów w zakresie środowiska, w odniesieniu do których należy podnieść poziom świadomości.	Odsetek wzrostu liczby zainteresowanych stron i obywateli, na których ukierunkowane są projekty wdrażające dające się powielić działania, dotyczące podnoszenia poziomu świadomości, którzy stają się świadomi celów polityki w dziedzinie środowiska, określonych w ramach tych projektów, jak przedstawiono w wynikach ankiet ex ante i ex post (przeprowadzonych w ramach projektów LIFE lub przez inne podmioty).	25 %
	Liczba zainteresowanych stron i obywateli, na których ukierunkowane są trwające lub ukończone projekty.	Aktywny udział zainteresowanych stron i obywateli w działaniach z zakresu podnoszenia poziomu świadomości oferowanych w ramach projektów wdrażających dające się powielić działania (np. udział w ankietach, wolontariat, udział w wycieczkach z przewodnikiem, pobieranie informacji, zadawanie pytań).	> 500 000

**Informacje i zarządzanie****Projekty zgodnie z art. 18 lit. h) rozporządzenia LIFE**

Priorytety tematyczne	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
Egzekwowanie przepisów	Liczba projektów zmierzających do poprawy zgodności i egzekwowania przepisów UE w zakresie środowiska.	Odsetek trwających lub ukończonych projektów wdrażających dające się powielić działania, zmierzających do poprawy zgodności i egzekwowania przepisów UE w zakresie środowiska, co zasadniczo prowadzi do poprawy zgodności lub egzekwowania.	10 %
NGO	Liczba interwencji ze strony NGO otrzymujących dotacje operacyjne w zakresie konsultacji dotyczących polityki UE w dziedzinie środowiska.	Odsetek wzrostu liczby interwencji wspierających politykę UE.	12 %

**Inne projekty****Projekty zgodnie z art. 18 lit. e) i f) rozporządzenia LIFE**

	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
Projekty pomocy technicznej	Liczba trwających lub ukończonych projektów pomocy technicznej.	Trwające lub ukończone projekty pomocy technicznej, w ramach których przygotowuje się projekty zintegrowane.	10 przygotowywanych projektów integrowanych dotyczących przyrody, 5 dotyczących odpadów, wody lub powietrza
	Liczba trwających lub ukończonych projektów pomocy technicznej.	Odsetek trwających lub ukończonych projektów pomocy technicznej prowadzących do projektów zintegrowanych w ramach programu UE LIFE dotyczących poprawy jakości.	90 %
Projekty na rzecz budowania potencjału	Liczba projektów służących budowaniu potencjału.	Odsetek trwających lub ukończonych projektów na rzecz budowania potencjału zmierzających w kierunku wzrostu w zakresie wykorzystania projektów w przedmiotowych państwach członkowskich.	90 %
	Liczba pomyślnie przyjętych wniosków o dotacje na działania pochodzących z państw członkowskich, w których trwają projekty na rzecz budowania potencjału.	Wzrost względnego udziału pomyślnie przyjętych wniosków pochodzących z państw członkowskich, w których trwają lub zostały ukończone projekty na rzecz budowania potencjału, w porównaniu z korzystaniem z projektów w latach 2010–2012 (w procentach).	5 %

7.2. Podprogram działań na rzecz klimatu

Łagodzenie			
	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
Projekty zintegrowane	<p>Liczba projektów</p> <p>Liczba i zasięg obszarowy oraz obywatele, do których dotarło w ramach strategii łagodzenia skutków zmiany klimatu lub zrealizowanych planów działania</p> <p>Liczba i wartość finansowa projektów uzupełniających sfinansowanych w ramach innych funduszy unijnych lub innych funduszy.</p>	<p>Większa liczba państw członkowskich/regionów stosujących podejścia zintegrowane przy wsparciu projektu zintegrowanego lub przy powielaniu wyników z projektu zintegrowanego.</p> <p>Większa liczba środków uzupełniających w projektach zintegrowanych finansowanych w ramach innych funduszy unijnych.</p> <p>Liczba ton gazów cieplarnianych zredukowanych dzięki nowym technologiom, systemom, instrumentom lub innym podejściom opartym na najlepszych praktykach, opracowanym i przyjętym na podstawie przykładów z programu LIFE.</p>	<p>7 państw członkowskich stosujących podejścia zintegrowane przy wsparciu projektu zintegrowanego lub przy powielaniu wyników z projektu zintegrowanego.</p> <p>Finansowanie uzupełniające uruchomione w ramach projektów zintegrowanych jest większe niż całkowita wartość budżetów tych projektów.</p>
Projekty pomocy technicznej	<p>Liczba projektów.</p> <p>Odsetek projektów pomocy technicznej prowadzących do projektu zintegrowanego w ramach programu LIFE.</p>	<p>Większa liczba i ulepszona jakość projektów zintegrowanych związanych z pomocą techniczną.</p>	<p>100 % projektów doprowadziło do projektu zintegrowanego w ramach programu LIFE.</p>
Projekty na rzecz budowania potencjału	<p>Liczba projektów.</p>	<p>Większy względny udział pomyslnie przyjętych wniosków z państw członkowskich kwalifikowalnych do budowania potencjału.</p>	<p>7 państw członkowskich posiada co najmniej jeden projekt dotyczący działań w zakresie łagodzenia, finansowany w ramach podprogramu LIFE dotyczącego klimatu.</p>
Inne projekty	<p>Liczba projektów.</p> <p>Liczba finansowanych projektów promujących innowacyjne technologie, systemy i instrumenty lub inne rozwiązania oparte na najlepszych praktykach w odniesieniu do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych.</p>	<p>Większa liczba innowacyjnych technologii, systemów i instrumentów lub innych rozwiązań opartych na najlepszych praktykach w odniesieniu do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych.</p> <p>Większy odsetek zaktualizowanych lub nowych rozwiązań opracowanych w ramach programu LIFE, które były systematycznie wykorzystywane lub ulepszone przez sektor prywatny i publiczny.</p> <p>Liczba ton gazów cieplarnianych zredukowanych dzięki nowym technologiom, systemom, instrumentom lub innym podejściom opartym na najlepszych praktykach, opracowanym i przyjętym na podstawie przykładów z programu LIFE.</p>	<p>80 % wszystkich rozpoczętych projektów stworzyło trwałe innowacyjne technologie, systemy oraz instrumenty lub rozwiązania oparte na najlepszych praktykach w odniesieniu do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych.</p>

Dostosowywanie się			
	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
Projekty zintegrowane	<p>Liczba projektów.</p> <p>Liczba i zasięg obszarowy oraz obywatele wskazani w celach w ramach strategii dostosowywania się lub planów działania, lub innych planów dostosowywania się o dużym zasięgu terytorialnym realizowanych w ramach programu LIFE.</p> <p>Liczba międzyregionalnych lub transgranicznych projektów dotyczących dostosowywania się.</p> <p>Liczba i ilość projektów uzupełniających sfinansowanych w ramach innych funduszy unijnych lub innych funduszy.</p>	<p>Pozytywny wpływ na odporność na zmiany klimatu w regionie i w sektorach gospodarki dzięki działaniom finansowanym w ramach programu LIFE i innym projektom uzupełniającym.</p> <p>Większa liczba państw członkowskich/regionów stosujących podejścia zintegrowane przy wsparciu projektu zintegrowanego lub przy powielaniu wyników z projektu zintegrowanego.</p> <p>Większa liczba środków uzupełniających finansowych w ramach innych funduszy unijnych.</p> <p>Pozytywny wpływ projektów LIFE na odporność na zmiany klimatu na obszarach szczególnie podatnych wskazanych w strategii UE dotyczącej dostosowywania się.</p>	<p>7 państw członkowskich stosujących podejścia zintegrowane przy wsparciu projektu zintegrowanego lub przy powielaniu wyników z projektu zintegrowanego.</p> <p>Finansowanie uzupełniające uruchomione w ramach projektów zintegrowanych jest większe niż całkowita wartość budżetów tych projektów.</p>
Projekty pomocy technicznej	<p>Liczba projektów.</p> <p>Odsetek projektów dotyczących pomocy technicznej prowadzących do projektu zintegrowanego w ramach programu LIFE.</p>	<p>Większa liczba i ulepszona jakość projektów zintegrowanych związanych z pomocą techniczną.</p>	<p>100 % projektów doprowadziło do zintegrowanego projektu w ramach programu LIFE.</p>
Projekty na rzecz budowania potencjału	<p>Liczba projektów.</p>	<p>Większy względny udział pomyślnie przyjętych wniosków z państw członkowskich kwalifikowalnych do budowania potencjału.</p>	<p>7 państw członkowskich posiada co najmniej jeden projekt dotyczący dostosowywania się finansowany w ramach programu LIFE.</p>
Inne projekty	<p>Liczba projektów</p> <p>Liczba finansowanych projektów promujących innowacyjne technologie, systemy i instrumenty lub inne rozwiązania oparte na najlepszych praktykach w odniesieniu do odporności klimatycznej.</p> <p>Liczba ocen podatności na zagrożenia, strategii dostosowywania się do zmiany klimatu lub planu działania, opracowanych w ramach programu LIFE.</p> <p>Liczba międzyregionalnych lub transgranicznych projektów dotyczących dostosowywania się.</p>	<p>Przypisany wzrost odporności klimatycznej, w podziale na sektory, ze względu na prezentowane nowe technologie, systemy, instrumenty lub inne podejścia oparte na najlepszych praktykach, opracowane i przyjęte na podstawie przykładów z programu LIFE.</p> <p>Pozytywny wpływ projektów LIFE na odporność na zmiany klimatu na obszarach szczególnie podatnych wskazanych w celu finansowania w strategii UE dotyczącej dostosowywania się.</p>	<p>80 % rozpoczętych projektów utworzyło innowacyjne technologie, systemy i instrumenty lub rozwiązania oparte na najlepszych praktykach zwiększające odporność na zmiany klimatu.</p>

Zarządzanie			
	Wyniki ilościowe	Wyniki jakościowe	Cele/etapy 2017
Projekty informacyjne, dotyczące zwiększania świadomości i rozpowszechniania informacji	<p>Liczba projektów.</p> <p>Liczba obywateli, przedsiębiorstw, samorządów lokalnych, zarejestrowanych organizacji pozarządowych (NGO) i innych organizacji społeczeństwa obywatelskiego, do których dotarto.</p> <p>Zasięg geograficzny i objęty obszar.</p>	<p>Podniesiony poziom świadomości w odniesieniu do zmiany klimatu spowodowanej przez człowieka oraz rozwiązań, jak wskazano w wynikach badań Eurobarometru.</p> <p>Zwiększony udział w konsultacjach z zainteresowanymi stronami lub dyskusjach dotyczących polityki związanych z polityką przeciwdziałania zmianie klimatu i aktami ustawodawczymi.</p>	<p>Wzrost o 25 % w odniesieniu do udziału zainteresowanych stron i obywateli w działaniach służących podnoszeniu poziomu świadomości.</p> <p>Wzrost o 10 % w odniesieniu do obywateli wskazanych w celach projektów LIFE uznających zmiany klimatu spowodowane przez człowieka za bardzo poważny problem.</p>
Projekty oparte na najlepszych praktykach i inne projekty	<p>Liczba projektów</p> <p>Liczba możliwych do zidentyfikowania utrwalonych praktyk opartych na zastosowaniu wskaźników lub narzędzi opracowanych lub testowanych na podstawie przykładów z programu LIFE.</p> <p>Liczba strategii politycznych lub wniosków ustawodawczych na podstawie wyników projektów.</p>	<p>Większa liczba najlepszych praktyk podejmowanych przez gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, organy lub włączonych do krajowych/regionalnych programów lub planów działania.</p> <p>Zmniejszona liczba przypadków naruszenia przepisów UE w związku z interwencjami w ramach programu LIFE.</p>	<p>25 % praktyk lub podejść dotyczących projektów włączone jest do krajowych/regionalnych programów lub planów działania.</p> <p>80 % projektów LIFE ukierunkowanych na zarządzanie w zakresie klimatu przyniosło poprawę w tym obszarze.</p>

**Szczegółowe wyniki, wskaźniki i cele w odniesieniu do instrumentów finansowych***Wskaźniki wspólne w odniesieniu do wszystkich instrumentów finansowych*

Wyniki, wskaźniki i cele w odniesieniu do instrumentu finansowego zostaną uzgodnione w ramach umowy z podmiotem dostarczającym. Powinny obejmować co najmniej:

- liczbę umów (pożyczki, gwarancji itd.) z pośrednikami finansowymi (n),
- wielkość finansowania udostępniana za pośrednictwem instrumentów finansowych (mln EUR),
- wielkość finansowania prywatnego lewarowanego przez instrumenty finansowe (mln EUR),
- liczbę ostatecznych odbiorców (n),
- liczbę państw członkowskich, w których projekty finansowano w ramach instrumentów finansowych (n).

*Szczegółowe wskaźniki w odniesieniu do NCFE*

- Finansowanie udostępniane przez pośredniczące instytucje finansowe w ramach instrumentu finansowego w wyniku finansowanych projektów (mln EUR),
- finansowanie udostępniane na rzecz obszarów Natura 2000 w wyniku finansowanych projektów (mln EUR),
- wpływ na odporność klimatyczną (narażenie na zmianę klimatu i wrażliwość na skutki tych zmian) regionów i sektorów gospodarki, w szczególności w podatnych obszarach wskazanych jako priorytetowe w odniesieniu do finansowania UE w ramach strategii dostosowywania się jako wynik finansowanych projektów;
- wpływ na stan ekosystemu jako wynik finansowanych projektów, Tworzenie miejsc pracy: liczba stworzonych miejsc pracy w wyniku finansowanych projektów (liczba miejsc pracy w przeliczeniu na ekwiwalent pełnego czasu pracy).

*Szczegółowe wskaźniki w odniesieniu do PF4EE*

- Wspomagane finansowanie prywatne (mln EUR) w wyniku pożyczek w ramach PF4EE,
- oszczędność energii wygenerowana (GWh) w wyniku pożyczek w ramach PF4EE,
- redukcja emisji CO<sub>2</sub> (ton CO<sub>2</sub>) w wyniku pożyczek w ramach PF4EE,
- tworzenie miejsc pracy: liczba miejsc pracy stworzona w wyniku pożyczek w ramach PF4EE (liczba miejsc pracy w przeliczeniu na ekwiwalent pełnego czasu pracy).

*Oczekiwane wyniki charakterystyczne w odniesieniu do NCFE*

Oczekuje się, że w trakcie wstępnego etapu pilotażowego w ramach NCFE przeprowadzone zostanie 9–12 operacji (w tym operacje pośrednie) lub 3–4 operacje rocznie. Inwestycje indywidualne pozostaną na poziomie poniżej 10–15 mln EUR.

Przewidywane lewarowanie wartości mechanizmu w stosunku do środków programu LIFE leży w przedziale od 2,2 do 3,2. Uwzględniając ewentualny wkład ostatecznych odbiorców w koszty projektu w wysokości 25 %, lewarowanie całkowitej inwestycji w odniesieniu do środków programu LIFE mogłoby zawrzeć się w przedziale od 2,8 do 4,2. Całkowita inwestycja w projekty związane z zarządzaniem kapitałem naturalnym tylko na etapie pilotażowym mogłaby sięgnąć 420 mln EUR.

Podczas kolejnego etapu operacyjnego przewidywane lewarowanie mogłoby osiągnąć wartość 6, zwłaszcza gdyby do mechanizmu przyłączyli się inni inwestorzy i gdyby dokonano większej liczby inwestycji dzięki pośrednikom i funduszom.

*Oczekiwane wyniki w odniesieniu do PF4EE*

W ramach PF4EE możliwe byłoby podpisanie około 6–10 umów finansowych (pożyczki EBI w zakresie efektywności energetycznej i mechanizmów z podziałem ryzyka/mechanizmów pomocy eksperckiej) z pośrednikami finansowymi w latach 2014–2017. Umowa finansowa może obejmować wdrożenie instrumentu finansowego w większej liczbie państw członkowskich niż jedno, a pośrednik finansowy może podpisać więcej umów finansowych niż jedna.

Przy założeniu, że średni koszt inwestycji wyniesie 300 000 EUR, oczekuje się, że w trakcie trwania programu (2014–2017) łączne finansowanie z pożyczek, wynoszące około 430 mln EUR, otrzyma około 1 800 ostatecznych odbiorców i projektów. Całkowita wartość inwestycji w zakresie efektywności energetycznej w tym okresie może wynieść około 540 mln EUR.

Przewidywane lewarowanie wartości portfela pożyczek w odniesieniu do środków programu LIFE wynosi 6. Uwzględniając ewentualny wkład ze strony ostatecznych odbiorców w koszty projektu w wysokości 25 %, efekt lewarowania całkowitej inwestycji w odniesieniu do środków programu LIFE mógłby nawet wynieść 8.

---